

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
2002

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

- α. Γιατί η εργατική τάξη στην Ελλάδα δεν κατόρθωσε να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στις κοινωνικές εξελίξεις του τόπου έως το 1910;

Μονάδες 10

- β. Ποιες είναι οι πολλαπλές συνέπειες που προέκυψαν για την Ελλάδα μετά την ενσωμάτωση των Νέων Χωρών στον εθνικό κορμό με το τέλος των Βαλκανικών πολέμων;

Μονάδες 16

ΘΕΜΑ Α2

- α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα δεδομένα της **Στήλης Α** και δίπλα στο καθένα το γράμμα της **Στήλης Β** που δηλώνει τη σωστή απάντηση.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ε.Δ.Ε.Σ.	α. Ιδρύει νεολαιίστικη οργάνωση, την Ε.Π.Ο.Ν.
2. Ε.Κ.Κ.Α.	β. Ανατινάζει τα γραφεία της προδοτικής φασιστικής οργάνωσης Ε.Σ.Π.Ο.
3. Ε.Α.Μ.	γ. Αποτελεί ένα είδος κυβέρνησης της ελεύθερης Ελλάδας.
4. Π.Ε.Α.Ν.	δ. Ιδρύει αντάρτικο σώμα με το οποίο δρα κυρίως στην περιοχή της Γκιώνας.
	ε. Δίνει την πρώτη μάχη στα Ρυκά της Παρνασσίδας.
	στ. Συμμετέχει στην ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου με το ένοπλο σώμα Ε.Ο.Ε.Α.

Μονάδες 8

- β. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω Συμφώνων:

- "Αντιδιεθνιστικό Σύμφωνο"
- "Σύμφωνο Μολότωφ - Ρίμπεντροπ"
- "Σύμφωνο της Άγκυρας"
- "Σοβιετοκεμαλικό Σύμφωνο Φιλίας".

Μονάδες 16

ΘΕΜΑ Β1

Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και τις ιστορικές σας γνώσεις να κρίνετε την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά τα έτη 1928-1932.

"Αλλά θα στηρίξωμεν ακόμη αποτελεσματικώτερον το κοινωνικόν καθεστώς δια της επιβαλλομένης αμέσου και ριζικής μεταρρυθμίσεως του εκπαιδευτικού μας συστήματος, εφόσον εκατοντάδες σχολείων της κλασσικής λεγομένης εκπαιδεύσεως εξακολουθούν να εξαπολύουν κατ' έτος

κάθε παραγωγικήν εργασία, το μέλλον μας δε δεν ημπορεί παρά να είναι σκοτεινόν και το κράτος εργάζεται προφανώς δια να παρασκευάση τον μέλλοντα στρατόν της κοινωνικής ανατροφής. Είμαι βέβαια θιασώτης της κλασσικής εκπαίδευσως αλλά δι' ελαχίστην αναλογίαν της σπουδαζούσης νεολαίας, δια τους ολίγους εκλεκτούς, οι οποίοι θα αποτελέσουν την ηγεσίαν της αύριον. Εις τους εκλεκτούς τούτους κατατάσσω όλους εκείνους, οίτινες προερχόμενοι έστω εκ των κατωτέρων στρωμάτων θα ηρίστευον εις το δημοτικόν σχολείον και εις τους οποίους, εφ' όσον είναι άποροι, το κράτος θα έδιδεν υποτροφίας δια να συνεχίσουν την περαιτέρω μόρφωσίν των. Δια τους πολλούς, τους φοιτώντας εις τα σχολεία της Μ.Εκπαιδεύσεως, η κλασσική λεγομένη εκπαίδευσις είναι στείρα απολύτως και άγονος.

Αλλά και το δημοτικόν σχολείον, το οποίον μορφούμενον εις σχολείον εργασίας πρέπει σοβαρώς να μεριμνήσωμεν, όπως καταστή γενικώς εξατάξιον, με την ευχήν όπως βραδύτερον γίνη και επτατάξιον, δεν αντιλαμβάνομαι ως σχολείον γενικής μόνον μορφώσεως.

Πιστεύω ότι κατά τα τελευταία έτη της εν αυτώ φοιτήσεως δυνάμεθα κυρίως εις τα σχολεία των γεωργικών περιφερειών να μεταδώσωμεν εις τους μαθητάς ποσόν πρακτικών γεωργικών γνώσεων, αι οποίαι θα τους καταστήσουν ικανωτέρους εις την καλλιέργειαν της γης και εάν ακόμη δεν έχουν τα μέσα ή την ευκαιρίαν να συμπληρώσουν την γεωργικήν των μόρφωσιν δια της φοιτήσεως εις πρακτικόν γεωργικόν σχολείον. Εννοείται άλλως τε ότι δεν θίγω παρά εις γενικωτάτας μόνον γραμμάς το πρόβλημα το κατ' εξοχήν πολύπλοκον και δυσχερές".

Τάσου Μιχαλακέα, *Ιστορική σύνθεσις*, σ.630-631.

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Β2

Μελετώντας την πηγή που σας δίνεται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε τις οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι Έλληνες αστοί κατά το 19^ο αιώνα.

"Το ζήτημα όμως που ενδιαφέρει περισσότερο εδώ είναι τα αποτελέσματα της μεταπρατικής ιδεολογίας. Γιατί οι μικρόπνοες οικονομικές δραστηριότητες του καθενός αστού ατομικά, στηριγμένες στην αποφυγή κάθε κινδύνου και στην επιδίωξη υψηλού και γρήγορου κέρδους καθόριζαν και τα όρια της συλλογικής πρακτικής της τάξης του, όρια οικονομικά και πολιτικά. Σε αντίθεση με τους δυτικούς συναδέλφους τους οι έλληνες αστοί είχαν διαστρεβλωμένη αντίληψη πολλών βασικών αναγκών του καπιταλισμού, όπως είναι π.χ. οι ανάγκες για προστατευτισμό ή για μια αναπτυγμένη εσωτερική αγορά. Αντιλαμβάνονταν τους δασμούς σαν μέσο για ν' αυξήσουν όχι την ανταγωνιστικότητά τους αλλά τις τιμές τους και το βραχυπρόθεσμο κέρδος... Γιατί άραγε (η αστική τάξη) θα επιχειρούσε να κυριαρχήσει στην πολιτική; Για ατομικά προνόμια που μπορούσαν ν' αποκτήσουν με τη δωροδοκία και την πατρωνεία; Τι αξία θα είχε μια μακρόχρονη πολιτική κυριαρχία για άτομα που ο ορίζοντας των προβλέψεών τους έφθανε μόνο λίγους μήνες πιο πέρα και η μεγαλύτερη φιλοδοξία τους ήταν να πετύχουν απόσβεση του κεφαλαίου τους σ' ένα ή δύο χρόνια; Ποιοι πόροι θα τροφοδοτούσαν την κεφαλαιική σώρευση, αφού οι πρωταρχικές φροντίδες του μεγαλοαστού ήταν, όχι μόνο τότε αλλά και στην Ελλάδα του 20ου αιώνα, να αποταμιεύει ή και να επενδύει ένα μέρος του πλούτου του στο εξωτερικό, ν' αγοράζει σπίτια και ν' αποθησαυρίζει χρυσές λίρες;"

Γ. Δερτιλή, *Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση (1880-1909)*, σ.95-96.

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

- α. σελ. 14 – 16 : Η εργατική τάξη, έως το 1910, δεν κατόρθωσε ... βιομηχανικής υπανάπτυξης του τόπου .
- β. σελ. 48 – 49 : Με τους βαλκανικούς πολέμους η επιφάνεια ... μια μελλοντική ανάπτυξη.

ΘΕΜΑ Α2

α.

1. Ε.Δ.Ε.Σ : στ
2. Ε.ΚΚΑ : δ
3. ΕΑΜ : α
4. ΠΕΑΝ : β

β.

Αντιδιεθνιστικό σύμφωνο : σελ. 236 : Η Γερμανία και η Ιταλία ... φασιστικών καθεστώτων (ή ... γίνεται καθαρά προκλητική).

Σύμφωνο Μολότωφ – Ρίμπεντροπ : σελ. 238 : Ο Χίτλερ για να αποφύγει σε περίπτωση πολέμου ... Εσθονία – Λετονία).

Σύμφωνο της Άγκυρας : σελ. 96 – 97 : Η Γαλλία για να διασφαλίσει τα οικονομικά της συμφέροντα ... αναδιοργάνωση της τουρκικής αστυνομίας.

Σοβιετοκεμαλικό Σύμφωνο Φιλίας : σελ. 97 – 98 : Μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και του καθεστώτος ... προς την κεμαλική Τουρκία.

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Στο συγκεκριμένο κείμενο (πηγή σχολικού βιβλίου σελ. 206) ο Ελ. Βενιζέλος διατυπώνει τις απόψεις του για το εκπαιδευτικό πρόβλημα της Ελλάδας δίνοντας με σαφήνεια τους στόχους της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και τις προτάσεις του για τη λήψη σχετικών μέτρων.

Η αποτελεσματική στήριξη του κοινωνικού καθεστώτος σύμφωνα με τον πολιτικό θα επέλθει με την άμεση και ριζική αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος, που θα προετοιμάζει νέους μορφωμένους και ικανούς για παραγωγική εργασία προκειμένου το κράτος να γνωρίσει την πρόοδο και την ανάπτυξη. Παράλληλα θα αποφευχθεί η παραγωγή ανίκανων και αντιπαραγωγικών νέων, οι οποίοι θα παρασιτούν σε βάρος του κράτους και θα συνιστούν αποσταθεροποιητικό παράγοντα που θα απειλεί με κοινωνική ανατροπή.

Προτεινόμενα μέτρα :

- **κλασική εκπαίδευση** : ο Βενιζέλος υποστηρίζει ότι πρέπει να περιορίζεται σε ελάχιστους νέους, οι οποίοι θα αποτελέσουν την αυριανή ηγεσία. Αυτοί θα επιλέγονται με βάση τις άριστες επιδόσεις τους στο δημοτικό, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κοινωνική προέλευση και η οικονομική κατάσταση, καθώς οι άποροι θα πριμοδοτούνται με υποτροφίες για την περάτωση των σπουδών τους. Εξαιρείται από την κλασική εκπαίδευση η πλειονότητα των μαθητών που δεν πληρούν τις σχετικές πνευματικές προϋποθέσεις.

- **δημοτικό σχολείο** : πρέπει να είναι σχολείο γενικής μορφώσεως και συνάμα σχολείο εργασίας. Ο χρόνος φοίτησης πρέπει να αυξηθεί (από τα τέσσερα) στα έξη χρόνια (εξατάξιο σχολείο) με απώτερο στόχο την καθιέρωση της υποχρεωτικής επταετούς φοίτησης (επτατάξιο σχολείο).
- **σχολεία γεωργικών περιφερειών** : προτείνει να μεταδίδονται στα τελευταία έτη και πρακτικές γεωργικές γνώσεις. Στόχος είναι να οι μαθητές να καταστούν ικανότεροι *εις την καλλιέργειαν της γης* και να συμπληρώσουν την αγροτική τους μόρφωση (σε περίπτωση που αδυνατούν να παρακολουθήσουν **πρακτικό γεωργικό σχολείο**).

Σε γενικές γραμμές το πρόγραμμα του Βενιζέλου για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της χώρας με σαφή έμφαση στην ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας.

Στην πράξη, κατά την περίοδο 1928 – 1932, η κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου επιτέλεσε αξιόλογο έργο στην παιδεία πραγματοποιώντας τομή με κύριους άξονες την ανάπτυξη των τεχνικών και επαγγελματικών σχολών και την βελτίωση των συνθηκών παροχής της παιδείας. Η υποχρεωτική εκπαίδευση από τετραετής γίνεται εξαετής, εισάγεται για πρώτη φορά η διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας στα γυμνάσια και ιδρύονται 3.000 περίπου νέα σχολεία. Η συμβολή των υπουργών παιδείας της τετραετίας αυτής Κωνσταντίνου Γόντικα και Γεωργίου Παπανδρέου υπήρξε πολύ σημαντική.

ΘΕΜΑ Β2

Η Ελλάδα κατά το 19^ο αιώνα παρέμενε χώρα αγροτική (η οικονομία της δηλαδή διακρινόταν από έναν έντονο μεταπρατικό χαρακτήρα, όπου κυριαρχούσαν οι προκαπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής) με διογκωμένο τον τριτογενή τομέα της οικονομίας και με έναν τεράστιο κρατικό μηχανισμό.

Μέχρι το 1880 δεν είχε γίνει καμιά προσπάθεια για ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα (βιομηχανία). Τόσο οι έλληνες αστοί των παροικιών όσο και οι εγχώριοι αστοί απέφευγαν τις επενδύσεις στον παραγωγικό τομέα της βιομηχανίας, ο οποίος απαιτεί

- μακροχρόνιους σχεδιασμούς και
- δημιουργία κατάλληλης υποδομής.

Οι αστοί αρκέστηκαν στη χρηματοδότηση του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου και σε άλλες κερδοσκοπικές και χρηματιστικές επιχειρήσεις (τοκογλυφία, μεταλλεία κ.α.) που εξασφάλιζαν εύκολο και γρήγορο κέρδος. *Γενικά, οι οικονομικές δραστηριότητες των αστών χαρακτηρίζονται μικρόπνοες μια και βασικός στόχος είναι η επιδίωξη του υψηλού και γρήγορου κέρδους σε συνδυασμό με την αποφυγή κάθε επιχειρηματικού κινδύνου.*

Οι αστοί είχαν την τάση να αποφεύγουν την κατάρρευση μακροπρόθεσμων οικονομικών σχεδιασμών (ο ορίζοντας των προβλέψεών τους έφτανε μόνο λίγους μήνες πιο πέρα με βασική φιλοδοξία την απόσβεση του κεφαλαίου σε ένα ή δύο χρόνια) με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η κεφαλαϊκή συσσώρευση που απαιτείται στο δευτερογενή τομέα. Στον τομέα όμως των βιομηχανικών επενδύσεων κυριαρχεί συνήθως η μακροχρόνια απόσβεση των κεφαλαίων, τα κέρδη δεν είναι άμεσα και εντυπωσιακά, ενώ ο κίνδυνος αποτυχίας μεγαλύτερος. Αλλά και τα κέρδη από τις επιχειρήσεις αυτές σπάνια τα επανεπένδυαν σε παραγωγικούς τομείς.

Αν δεν τα εξήγαγαν στο εξωτερικό για να τα τοποθετήσουν σε ξένες αγορές ή τράπεζες (κυρίως οι αστοί των παροικιών), τα διέθεταν για αγορά ή κατασκευή αστικών ακινήτων, τα αποταμίευαν ή τα αποθησαύριζαν σε χρυσές λίρες. Επιπλέον οι αστοί της διασποράς αγόραζαν τσιφλίκια στη Θεσσαλία. Δεν είχαν όμως οι ίδιοι την επίβλεψη των γαιοκτησιών τους - αφού δεν διέμεναν σ' αυτές -, ένα μεγάλο μέρος των κερδών τους το καταλάωναν έξω από τη Θεσσαλία και πολλά τσιφλίκια παρέμεναν ακαλλιέργητα.

Άμεση συνέπεια της οικονομικής συμπεριφοράς των αστών ήταν η καχεξία της βιομηχανικής παραγωγής (αλλά και της αγροτικής) στην οποία συνέβαλε και η έλλειψη δασμολογικού προστατευτισμού των ελληνικών προϊόντων που μείωνε την ανταγωνιστικότητά τους. Η πορεία λοιπόν της ελληνικής οικονομίας δεν βρίσκεται σ' ένα στάδιο ανάπτυξης ανάλογο με εκείνο των εκβιομηχανισμένων καπιταλιστικών χωρών της Δυτικής Ευρώπης. *Οι έλληνες αστοί – σε αντίθεση με τους δυτικούς συναδέλφους τους – αδυνατούν να συνειδητοποιήσουν βασικές ανάγκες του καπιταλισμού (προστατευτισμός, αναπτυγμένη εσωτερική αγορά) με αποτέλεσμα να θεωρούν τους δασμούς σαν μέσο αύξησης των τιμών και του βραχυπρόθεσμου κέρδους τους, αδιαφορώντας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους.*

Καταληκτικά, οι οικονομικές δραστηριότητες της αστικής τάξης έχουν άμεση σχέση με το ρόλο της στην πολιτική ζωή εκείνη την περίοδο. Η άμεση συνεργασία της με τους γαιοκτήμονες (οι χρηματιστικές δραστηριότητες των οποίων χρησίμευαν στη χρηματοδότηση της μεταπρατικής δραστηριότητας των αστών) είχε ως αποτέλεσμα η ελληνική αστική τάξη να μην αποκτήσει ταξική συνείδηση αφενός και αφετέρου να μην ενδιαφέρεται να αποκτήσει πολιτική κυριαρχία. Εξάλλου, ήταν δυνατόν να εξασφαλίσει *ατομικά προνόμια με δωροδοκία και πατρωνεία* γι' αυτό και έδειξε ανοχή στην τάση που είχε η παλιά ολιγαρχία να ελέγχει και να μονοπωλεί τον κρατικό μηχανισμό.

Σχετικά χωρία σχολικού βιβλίου :

σελ. 7 – 8 : Η πορεία της ελληνική κοινωνίας ... μείωνε την ανταγωνιστικότητά τους.

σελ. 10 : Το ίδιο συνέβαινε και με τους Έλληνες ... τομέα της παραγωγής.

Προαιρετικά :

σελ. 10 – 11 : Συμπερασματικά η Ελλάδα ... για να βγει από την υπανάπτυξη.

Γ' ΤΑΞΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 2003

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Ποια ήταν τα αίτια και ποιες οι αφορμές για την εκδήλωση του κινήματος του Στρατιωτικού Συνδέσμου στο Γουδί, το 1909;

Μονάδες 13

A.1.2. Πώς επεκτείνεται η οικονομική κρίση του 1929 από τις Ηνωμένες Πολιτείες σε ολόκληρο τον κόσμο;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Κομιτατζήδες
- β. Οργανικός νόμος (Κρήτη)
- γ. Νιου Ντηλ

Μονάδες 15

A.2.2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α. Η Α' Εθνοσυνέλευση θέσπισε το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος».
- β. Ο Νόμος της Επιδαύρου κατήργησε τις τοπικές περιφερειακές εξουσίες.
- γ. Ο Ι. Καποδίστριας ίδρυσε τον «Λόχο των Ευελπίδων».
- δ. Η αντιβασιλεία συνέστησε «εξαιρετικό δικαστήριο» (έκτακτο) για παραβάσεις των υπαλλήλων του Κράτους.
- ε. Ο Ι. Κωλέττης ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε τους λόγους της μεταστροφής της αγγλικής πολιτικής το 1823 απέναντι στην ελληνική επανάσταση και να προσδιορίσετε τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώθηκε αυτή η μεταστροφή.

«Είχε και κίνητρα εσωτερικής πολιτικής η μεταστροφή της Αγγλίας το 1823. Ο Ποτέμκιν γράφει:

“Ο Κάνιγκ φιλοδοξούσε να προσφέρει στους αστούς, στην τάξη των βιομηχάνων, εμπόρων και τραπεζιτών, δυνατότητα για νέα αναπτυξιακά άλματα, υποστηρίζοντας απελευθερωτικά κινήματα στην Ευρώπη και την Αμερική και δημιουργώντας έτσι νέες αγορές και ευκαιρίες κερδοσκοπικών επενδύσεων και εκμεταλλεύσεων”».

(Κ. Σιμόπουλου, *Πώς είδαν οι ξένοι ταξιδιώτες το 1821*, 3, 139)

Οδηγίες του Γεωργίου Κάνιγκ προς τον βρετανό αρμοστή των Ιονίων Νήσων:

«Η αγγλική κυβέρνηση ώφειλε να θεωρήσει τους εξοπλισμένους πλοία των Έλληνας ή ως πειρατές ή ως εμπολέμους. Και επειδή ολόκληρον έθνος, εξανιστάμενον κατά της Αρχής του, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πειρατικόν,

ανάγκη πάσα να θεωρηθή ως εμπόλεμον, εφ' όσον φυλάττει τους κανόνες, και ενεργεί εντός των εν τοιαύτη περιστάσει παραδεδεγμένων όρων».

(Δ. Κόκκινος, *Ελληνική Επανάσταση*, 6, 70)

Γραπτές οδηγίες του Γεωργίου Κάνιγκ ως υπουργού εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας προς τον πρεσβευτή του στην Κων/πολη:

«Την κατάστασιν του χριστιανικού τούτου λαού, ο οποίος στενάζει υπό τον ζυγόν των βαρβάρων από εκατονταετηρίδων, δεν δύναται η Αγγλία να βλέπη μετ' αδιαφορίας. Ο βασιλεύς επιθυμεί να ενεργήση ο πρέσβυς της Μεγάλης Βρετανίας εις την Πύλην υπέρ των χριστιανών, να απαιτήση την εκπλήρωσιν των υποσχέσεων, τας οποίας έδωσεν η Πύλη περί τούτου προς τους πρέσβεις των συμμαχικών δυνάμεων και να της υποδείξη ότι, αν αρνηθή να ικανοποιήση τας αξιώσεις αυτάς, δεν δύναται πλέον να διατηρή μετ' αυτής φιλικάς σχέσεις».

(Δ. Κόκκινος, *Ελληνική Επανάσταση*, 6, 68-69)

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω πηγές και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να επισημάνετε τους λόγους για τους οποίους ο Ε. Βενιζέλος προκήρυξε τις εκλογές του Νοεμβρίου 1920, τους λόγους για τους οποίους τις έχασε και την εσωτερική πολιτική εξέλιξη που σημειώθηκε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους.

Ε. Βενιζέλος προς Γ. Βεντήρη, 20 Απριλίου 1931

«Όταν υπεγράφη και η συνθήκη των Σεβρών, έκρινα ότι δεν είχα πλέον καμμίαν δικαιολογίαν ν' αναβάλω περαιτέρω τας εκλογάς. Τ' αποτελέσματα της πολιτικής μου ανεγράφοντο εις τας υπογραφείσας συνθήκας, δι' ων ετερματίζετο ο πόλεμος, ο λαός επομένως είχε τα μέσα να ίδη ποίοι υπήρξαν οι καρποί της πολιτικής μου, και, χωρίς να αρνούμαι ότι διετήρουν ανησυχίας τινάς ως προς το ενδεχόμενον αποτέλεσμα των εκλογών, ήλπιζα εν τούτοις σοβαρώς (...) ότι ο λαός θα έκρινε τα γενόμενα.

Είχα δε ανάγκη να είμαι βέβαιος ότι ο λαός εγκρίνει την πολιτικήν μου, πριν ή προβώ εις την περαιτέρω δράσιν, την οποία επέβαλεν η ανάγκη της επιβολής της συνθήκης των Σεβρών».

(Στ. Στεφάνου, επιμ., *Ελευθερίου Βενιζέλου, τα κείμενα* τόμος Γ', 125-126)

Ο Ε. Βενιζέλος ομιλεί στην Πηνελόπη Δέλτα μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου 1920:

«Είμαι συντριμμένος, δεν έχω πια δυνάμεις ν' αντιπαλαίσω· είχα σχηματίσει τ' όνειρο πως ο ελληνικός λαός μ' ακολουθεί στην κατάκτηση των ελληνικών μερών· μα ο ελληνικός λαός δε μ' ακολουθεί· πήγε δια της βίας... Του πήρα το παιδί του για πολλά χρόνια· δεν αντέχει πια στις θυσίες ο κουρασμένος λαός (...). Το ξέρω πως η Ελλάδα κακοδιοικήθηκε· μα τους είπα πως τώρα που τελειώνουν τα εξωτερικά προβλήματα, θα στρέψω στα εσωτερικά. Το ξέρουν πως ποτέ δεν είπα ένα πράμα και δεν το έκανα· πίστευα πως θα μου δώσουν δυο μήνες για να κάνω και την εσωτερική αναδιοργάνωση. Μα δε με πίστωσαν με δυο μήνες, δε με πίστεψαν...».

(Π. Δέλτα, *Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος, Ημερολόγιο-Αναμνήσεις-Μαρτυρίες-Αλληλογραφία*, 60-62)

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Από το σχολικό βιβλίο «Ιστορία νεότερη και σύγχρονη (1789-1909)» σελ. 303 : «Διάφορα αίτια...πολιτικής ζωής».

A.1.2. Από το σχολικό βιβλίο «Ιστορία νεότερη και σύγχρονη» σελ. 162-163 : «Από τις Ενωμένες πολιτείες...εσόδων τους».

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1.

α. Κομιτατζήδες

Αντάρτικες Βουλγαρικές ομάδες οι οποίες, από το 1897 άρχισαν να δρουν στη Μακεδονία και επιχειρούσαν, με την απειλή των όπλων και τη βία, να επιβάλουν στους Ελληνικούς πληθυσμούς της περιοχής την προσχώρηση στην εκκλησιαστική Βουλγαρική εξουσία, η οποία, είχε ιδρυθεί το 1870.

β. Οργανικός νόμος(Κρήτη)

Οργανικός νόμος ήταν ο νόμος τον οποίο θέσπισε στα 1867 ο Μέγας βεζύρης Ααλή πασάς για τους Κρήτες, δηλ. η υποτυπώδης αυτονομία στα πλαίσια της αυτοκρατορίας με ορισμένα προνόμια για τους χριστιανούς.

γ. Νιου Ντηλ

Νιου Ντηλ είναι η νέα οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε στα 1932 από τον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Φραγκλίνο Ρούζβελτ για να βγει η χώρα από την οικονομική κρίση. «Βασικός άξονας....την αναθέρμανση της οικονομίας.» : Από το σχολικό βιβλίο «ιστορία νεότερη και σύγχρονη» σελ.166.

(Στην απάντηση θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και η επόμενη παράγραφος της σελίδας 166 "Η οικονομική πολιτική το 1934", χωρίς όμως αυτό να θεωρείται απαραίτητο).

A.2.2.

α. Σωστό

β. Σωστό

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Ξεκινάμε την απάντησή μας με το απόσπασμα από το σχολικό βιβλίο **σελ. 126-127** : «Όπως είδαμε πιο πάνω...μεταστροφή».

Στη συνέχεια το 1ο παράθεμα αναφέρεται και αυτό στους λόγους εσωτερικής πολιτικής του Κάνιγκ, που οδήγησαν την Αγγλία στην μεταστροφή, και συγκεκριμένα στην τάση του για υποστήριξη της μεγαλοαστικής τάξης που περιλαμβάνει βιομηχάνους, εμπόρους και τραπεζίτες. Η τάξη αυτή είχε ανάγκη από νέους χώρους για ανάπτυξη επενδυτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα προέκυπταν από τη διάνοιξη νέων αγορών με την υποστήριξη των απελευθερωτικών κινημάτων στην Ευρώπη και την Αμερική.

Συνεχίζουμε με το σχολικό βιβλίο και το απόσπασμα **σελ. 127-128** : «Από τον Ιανουάριο...του σουλτάνου»

Ολοκληρώνουμε με το σχολιασμό των επόμενων παραθεμάτων που αναφέρονται στις οδηγίες που διαβιβάζει ο υπουργός εξωτερικών της Αγγλίας Γεώργιος Κάνιγκ προς τον αρμοστή των Ιονίων Νήσων αλλά και τον πρεσβευτή της Αγγλίας στην Κων/πολη. Συγκεκριμένα στο πρώτο κείμενο οδηγιών συστήνει στον Αρμοστή να

θεωρεί τους Έλληνες που εξοπλίζουν πλοία και ενεργούν κατά των Τούρκων όχι ως πειρατές αλλά ως εμπόλεμο έθνος. Η οδηγία είναι ενδεικτική της διάθεσης του Κάνιγκ για επίσημη αναγνώριση της Ελληνικής Επανάστασης, κάτι που αποτελούσε και διακαή πόθο των Ελλήνων, μια και δεν επιθυμούσαν να θεωρηθούν κίνημα κοινωνικοανατρεπτικό αλλά εθνικοαπελευθερωτικό. Στις οδηγίες του Κάνιγκ προς τον πρεσβευτή της Αγγλίας στην Κων/πολη διαφαίνεται και πάλι η διάθεση του να αναγνωριστεί η Ελλάδα ως εμπόλεμο έθνος. Μάλιστα προτείνει τη μεσολάβηση του πρεσβευτή για καλύτερευση της θέσης των χριστιανών και για εκπλήρωση των υποσχέσεων της Πύλης προς τις συμμαχικές δυνάμεις, οδηγίες που καταδεικνύουν και το βαθμό εξάρτησης της τουρκικής κυβέρνησης από τις ξένες δυνάμεις αλλά και το ενδιαφέρον της Αγγλίας για το θρησκευτικό ζήτημα.

Στην απάντηση μπορούν να περιληφθούν και τα χωρία από το σχολικό βιβλίο **σελ. 128 – 129** : «Η αγγλική κυβέρνηση...τυχόντα», **σελ. 129** : «Στο μεταξύ ο άγγλος...στους Έλληνες» και **σελ. 130** : «Κατά τη διάρκεια του πολέμου...τουρκο-αιγυπτιακού στρατού» γεγονότα που αποτελούν τρόπους με τους οποίους η Αγγλία εκδηλώνει τη μεταστροφή της.

ΘΕΜΑ Β2

Ξεκινάμε με το σχολιασμό της 1^{ης} πηγής όπου αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους ο Βενιζέλος οδηγήθηκε στις εκλογές. Πίστευε λοιπόν ότι μετά τη συνθήκη των Σεβρών, η οποία δημιούργουσε την Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών και ολοκλήρωνε την πραγμάτωση της Μεγάλης Ιδέας, δεν υπήρχε καμιά δικαιολογία για περαιτέρω αναβολή των εκλογών. Ήδη οι εκλογές έπρεπε να έχουν γίνει ένα χρόνο πριν, το 1919, μια κι η περίφημη «Βουλή των Λαζάρων είχε ουσιαστικά εκλεγεί το 1915. Συνταγματικά, λοιπόν, επιβάλλονταν οι εκλογές αλλά και πολιτικά το θεωρούσε σκόπιμο, αν και διατηρούσε επιφυλάξεις, μια και πίστευε ότι ήταν πλέον εμφανή τα αποτελέσματα της πολιτικής του και ότι ο λαός, κρίνοντας με σοβαρότητα τα αποτελέσματα, θα τον υπερψήφιζε. Τέλος, κρίνει απαραίτητη την υπέρ του λαϊκή ετυμηγορία για να μπορέσει να προχωρήσει σε περαιτέρω ενέργειες στην εξωτερική πολιτική, ενέργειες που τις επέβαλε η Συνθήκη των Σεβρών.

Στην απάντηση του θέματος εδώ μπορεί να προστεθεί το αντίστοιχο χωρίο από το σχολικό βιβλίο για την διενέργεια των εκλογών **σελ. 85-86**: «Τον Οκτώβριο του 1920 ... για το εξωτερικό».

Στην 2^η πηγή ο Βενιζέλος, μιλώντας στην προσωπική του φίλη Πηνελόπη Δέλτα, αναλύει του λόγους για τους οποίους εκτιμά ότι οδηγήθηκε στην εκλογική ήττα. Πρώτιστα αναφέρει ότι ο ελληνικός λαός δεν τον ακολούθησε με τη θέλησή του στην εκστρατεία για την απελευθέρωση των ελληνικών αλύτρωτων περιοχών, μια και ο λαός θεωρούσε πολύ βαρύ το τίμημα για την εκστρατεία αυτή. Ήδη η επιστράτευση συνεχίζονταν για πολλά χρόνια (η Ελλάδα ήταν σε αυτό το καθεστώς από το 1912 και σίγουρα από το 1915 με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου και τις επεμβάσεις των ξένων δυνάμεων στην Ελλάδα) και οι οικογένειες προφανώς δεν ενδιαφέρονταν για «οράματα» αλλά για άμεσα αποτελέσματα, όπως η επιστροφή των στρατευμένων στα σπίτια τους. Ο Βενιζέλος αναγνωρίζει ακόμη την εσωτερική κακοδιοίκηση της χώρας, μια και έδωσε προβάδισμα στη διευθέτηση των εξωτερικών υποθέσεων. Όμως και εδώ ο λαός δεν του έδωσε πίστωση χρόνου για να προβεί και στην εσωτερική αναδιοργάνωση, μια και τα προβλήματά του ήταν άμεσα.

Συνέχεια απαντάμε από το σχολικό βιβλίο με το υπόλοιπο τμήμα από την **σελ. 86**: «Η νέα κυβέρνηση ... στο θρόνο» και **σελ. 96**: «Η κυβερνητική αλλαγή ... Κωνσταντίνου».

ΙΣΤΟΡΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 2004

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α '

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Ποια ήταν η εξωτερική πολιτική του Καποδίστρια μετά την άφιξή του στην Ελλάδα (1828);

Μονάδες 13

A.1.2. Ποια ήταν η ηγεσία της επανάστασης του 1922, ποιες οι απαιτήσεις της και ποιες εξελίξεις ακολούθησαν μέχρι το τέλος του έτους;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Η Παλινόρθωση
- β.** Η Μεγάλη Ιδέα
- γ.** Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Μονάδες 15

A.2.2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Με το άρθρο 10 της Συνθήκης της Αδριανούπολης η Πύλη αποδέχεται το "σχέδιο των τριών τμημάτων".
- β.** Η παραχώρηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα έγινε το 1881.
- γ.** Το Αντιδιεθνιστικό Σύμφωνο είχε σκοπό τον αγώνα κατά του κομμουνισμού και την υποστήριξη των φασιστικών καθεστώτων.
- δ.** Στη διάσκεψη του Λιβάνου λύθηκε το πρόβλημα του αφοπλισμού των αντάρτικων ομάδων, αλλά δε συγκροτήθηκε κυβέρνηση εθνικής ενότητας.
- ε.** Τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα στις 7 Μαρτίου 1948.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που σας δίνονται στα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις, να **προσδιορίσετε** την κοινωνική προέλευση των φιλελλήνων, να **αναφέρετε** τις αιτίες-πηγές της εμφάνισης του φιλελληνισμού και να **αποτιμήσετε** το φιλελληνισμό ως κίνημα.

Οι Φιλέλληνες

Επιγραμματικός είναι ο χαρακτηρισμός του φιλελληνισμού από το Γερμανό ιστορικό Mendelssohn Bartholdy: "ο φιλελληνισμός, γράφει, είχε γίνει μια δύναμη. Ισοπέδωσε τις μέγιστες πολιτικές αντιθέσεις και ένωσε τα εχθρικά πολιτικά κόμματα σ' ένα κοινό ενθουσιασμό. Επέδρασε, όπως συνήθως ενεργούν μόνο τα θρησκευτικά κινήματα: γκρέμισε τους μεσότοιχους των κοινωνικών τάξεων και των εθνικών συνειδήσεων. Με τους αριστοκράτες πήγαν οι πληβείοι χέρι με χέρι, αρμονικά, ως προς αυτό το ζήτημα, με τους ριζοσπάστες οι συντηρητικοί, με τη γερμανική νεολαία και τους Γερμανούς σοφούς οι Γάλλοι νομιμόφρονες, όπως ο Chateaubriand, ο Richelieu και ο Villèle. Παντού ονειρεύονταν τη "ματοβαμμένη ορφανή του ευρωπαϊκού πολιτισμού" (δηλαδή την Ελλάδα). Αλλά ο ενθουσιασμός

τότε μόνο θα είχε σημασία, όταν θα υψωνόταν πάνω από τον λόγο, για να γίνει πράξη. Και πραγματικά ο φιλελληνισμός θ' αποκτούσε όχι μόνο πιστούς από όλες τις κοινωνικές τάξεις και τα έθνη, αλλά και τους αποστόλους και τους μάρτυρές του ... Μάταιες ήταν οι απαγορεύσεις της αστυνομίας και των κυβερνήσεων, μάταια νουθετούσε η στοχαστική φρόνηση μερικών "γέρων", μάταια ακόμη κουνούσε αποδοκιμαστικά το ολύμπιο κεφάλι του ένας Goethe. Είχε πια ξυπνήσει ο πόθος για μια μεγάλη παγκόσμια επιχείρηση. Σταυροφορικές ιδέες κυκλοφορούσαν σε όλο τον κόσμο".

Ο φιλελληνικός αυτός ενθουσιασμός ήταν γενικός, έγινε "θρησκεία της νεότητας και των γερατειών", κατά την έκφραση του ιδίου Γερμανού ιστορικού. "Ελληνομανία" την ονομάζει η αυστριακή κατασκοπεία και τους φιλέλληνες "ελληνομανείς", επισημαίνοντας ιδίως την κίνηση του Αμβούργου.

(Απ. Βακαλόπουλου, Ιστορία Νέου Ελληνισμού, Ε', σελ. 576-77)

Ο κίβδηλος φιλελληνισμός

.....
Εκτός από τους ιδεολόγους που στρατολογούνταν στα φιλελληνικά κέντρα, καταγράφονταν και τυχοδιώκτες, καθυστερημένοι πλανόδιοι ιππότες, που έφταναν στην Ελλάδα τελείως άποροι, όπως π.χ. ορισμένοι στο Αμβούργο, που ήλπιζαν να κάνουν την τύχη τους στην ξένη χώρα, να πάρουν παράσημα, μεγάλους βαθμούς και διπλώματα. Γι' αυτούς η Ελλάδα ήταν η χώρα με το ένδοξο παρελθόν, αλλά και με το άγνωστο και γεμάτο υποσχέσεις μέλλον. Αγανακτισμένος αγνός Αμερικανός φιλέλληνας, ο Jarvis, λέγει, ότι είχαν κατεβεί στην πραγματικότητα από επιθυμία να διαφημιστούν οι ίδιοι, να βοηθήσουν τους εαυτούς των και να ικανοποιήσουν τα συμφέροντά τους. Ντρέπεται και ο φίλος του συμπατριώτης Miller για λογαριασμό αυτών που ζητούν χρήματα. Πάντως, απ' όποιες ιδέες και αν εμπνέονταν οι νέοι αυτοί αξιωματικοί, υπαξιωματικοί, οπλίτες, φοιτητές κ.λ.π., γεγονός πρέπει να θεωρηθεί, ότι πολλοί ονειρεύονταν να κάνουν στο έδαφος της κλασσικής Ελλάδας μια σταδιοδρομία που η πατρίδα τους τους την αρνούσαν. Όλοι τους όμως συγκινούνται με την ιδέα ότι ένας σκλαβωμένος από αιώνες λαός θέλει ν' αποκτήσει την ελευθερία του, ότι αγωνίζεται ακόμη και για τη ζωή του, καθώς και για την τιμή των γυναικών και των παιδιών του. Και το θεωρούν τιμή τους να πολεμήσουν για μια υπόθεση τόσο δίκαιη και ευγενικά.

(Απ. Βακαλόπουλου, Ιστορία Νέου Ελληνισμού, ΣΤ', σελ. 993)

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

α. Να εξηγήσετε τους λόγους της μεταστροφής της Γαλλίας και της Αγγλίας μετά την επάνοδο του βασιλιά Κωνσταντίνου.

Μονάδες 13

β. Να επισημάνετε τα σφάλματα και τις παραλήψεις της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας.

Μονάδες 12

Η στάση των ξένων Δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1919-1922.

Μόνον την 22αν Μαρτίου 1922 (νέο ημερολόγιο) κατωρθώθη η σύγκλησις αύτη, (διάσκεψις του Παρισιού), αλλ' υπό περιστάσεις, αληθινά δυσμενείς, δια την Ελλάδα.

Η Γαλλία ήδη είχε υπογράψει, από του Οκτωβρίου 1921, την οριστική συνθήκην με τον Κεμάλ και δεν απέκρυπτε πλέον από την Αγγλικήν Κυβέρνησιν τας υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι του Κεμάλ, όπως επιδίωξη ριζικάς μεταρρυθμίσεις της Συνθήκης των Σεβρών. Ο γαλλικός τύπος εξ άλλου είχε ξεσπαθώσει υπέρ των Τούρκων. Και η γαλλική κοινή γνώμη είχε καταληφθή από ένα αδικαιολόγητον και ανεξήγητον φιλοτουρκισμόν.

Ως προς την Αγγλίαν, αυτή απέδιδε τον αναβρασμόν των Ινδιών, που ήτο τότε πολύ μεγάλος, εις την παράτασιν του Μικρασιατικού πολέμου και εν γένει εις την στάσιν που ετήρει αυτή στην Ανατολή. Επίστευεν επομένως η Αγγλική Κυβέρνησις, ότι η ταχεία συνομολόγησις της ειρήνης απετέλει εθνικὴν ἀνάγκην. Αυτὰ εἶχε δηλώσει εις την Βουλὴν των Λόρδων ο Υπουργὸς των Εξωτερικῶν Κώρζον.

Αλλ' ἡ Αγγλική Κυβέρνησις, για να επιτύχει την ειρήνην, εἶχε στα χέρια της ἓνα δυνατό ὄπλο, που της το ἔδωσεν ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ὅταν εις αὐτὴν ἐνεπιστεύθη την ὅλην Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν. Δεν εἶχε παρά να περιορίσῃ τας ἑλληνικὰς αξιώσεις και ἡ εἰρήνη θα συνωμολογεῖτο.

(Κ. Ζαβιτζιάνου, Αναμνήσεις ..., Β', σελ. 127-128)

Το μέτωπο ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἔχει διασπαστεῖ. Το Α' σῶμα στρατοῦ ἀναγκάζεται να εγκαταλείψῃ το Αφιόν Καραχισάρ. Ακολουθοῦν την υποχώρησιν οἱ Ἕλληνες και οἱ Ἀρμένιοι, ἀναστατώνοντας τὴ συνοχὴ των δυνάμεών μας. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ σύγχυσιν χάνεται ὁ μοναδικὸς ἀσύρματος τοῦ Α' σώματος στρατοῦ με ἀποτέλεσμα να μὴν ἔχει τὰ μέσα να ἐπικοινωνήσῃ με τὴ Στρατιά. Κι ἐνῶ δεχόταν τὶς ἐπιθέσεις τοῦ κύριου ὄγκου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸ Β' σῶμα δεν ἔσπευδε να το ἐνισχύσῃ περιμένοντας διαταγὰς ἀπὸ τὴ Σμύρνη. Ὁ Κεμάλ διεύθυνε ὀπτικὰ τὴ μάχην και ὁ Χατζανέστης ἀπὸ ἀπόστασιν 500 σχεδὸν χιλιομέτρων. Ὁ ἀντιστράτηγος Σπυρίδωνας γράφει: "Ὁμολογουμένως τοιαύτη σκανδαλώδης εὐνοία πρὸς τὸν Μουσταφά Κεμάλ δεν ἦτο ποτὲ δυνατόν να εὐχηθῇ, οὐδὲ κατ' ὄναρ* να φαντασθῇ οὗτος δι' εαυτὸν και διὰ τὸν στρατὸν του!".

(Δημ. Φωτιάδης, Ενθυμήματα, τομ. Α', σελ. 203)

*οὐδὲ κατ' ὄναρ = οὔτε στ' ὄνειρό του.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. «Την εξωτερική πολιτική οικονομική ενίσχυση του.» (σελ 141-142)
«Τα σύνορα ... ανεξαρτησία» (σελ 134-135)

A.1.2. «Η μικρασιατική καταστροφή ... από την Ανατολική Θράκη.»
(β' τόμος σελ. 111-117)

* Χωρίς να είναι απαραίτητο μπορούμε να αναφέρουμε εισαγωγικά ότι ο Καποδίστριας διέθετε σπάνια διπλωματική εμπειρία λόγω της θητείας του στο ρωσικό υπουργείο εξωτερικών και έφερνε την υπόσχεση οικονομικής βοήθειας από τη Γαλλία και τη Ρωσία.

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1.

α. Παλινόρθωση ήταν η επάνοδος στο θρόνο όλων των έκπτωτων βασιλιάδων με τη βοήθεια των μοναρχών της Ευρώπης και όλων των συντηρητικών δυνάμεων που επικαλούνταν την αρχή της νομιμότητας και η καθολική επιβολή απολυταρχικών, συντηρητικών και αντιδραστικών καθεστώτων.

σελ.: 116 Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη α' τόμος
(Όταν νικήθηκε ... έγινε η παλινόρθωση).

β. Μεγάλη Ιδέα είναι η εθνική ιδεολογία που διαμόρφωσαν οι ελεύθεροι Έλληνες, οι οποίοι ένιωθαν ευθύνη για το γεγονός ότι οι αλύτρωτοι αδερφοί τους, που ζούσαν σε τουρκοκρατούμενες ακόμη ελληνικές περιοχές και ποθούσαν την ελευθερία τους, ήταν πολύ περισσότεροι από τους ίδιους.

«Στο βαθμό ... Εύξεινος.» σελ.250 α' τόμος.
(Οι πολίτες του ελεύθερου κράτους ... Εύξεινος)

γ. Συμβούλιο Ασφαλείας είναι ένα είδος διευθυντηρίου στην κορυφή του Ο.Η.Ε. (Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών). «Σ' αυτό το συμβούλιο οι πέντε μεγάλοι νικητές του πολέμου ... αρνησικυρίας - veto.» σελ. 266 α' τόμος

A.2.2.

α. Λάθος (αποδέχεται την Ιουλιανή Σύμβαση του Λονδίνου (1827) και το πρωτόκολλο του Λονδίνου).

β. Σωστό (εκτός από την περιοχή Ελασσόνας).

γ. Σωστό (σελ. 236 β' τόμος).

δ. Λάθος (δεν λύθηκε το πρόβλημα του αφοπλισμού, συγκροτήθηκε κυβέρνηση εθνικής ενότητας), (β' τόμος σελ. 401).

ε. Σωστό (7 Μαρτίου 1948).

ΟΜΑΔΑ Β '

ΘΕΜΑ Β1

Ξεκινάμε την απάντηση μας με το απόσπασμα από το σχολικό βιβλίο (α' τόμος, σελ. 120)

"Η πηγαία εκδήλωση ... ηθικές και πολιτικές." προκειμένου να δώσουμε έναν ορισμό για το φιλελληνισμό. Στην συνέχεια αναλύουμε το πρώτο παράθεμα το οποίο αναφέρεται στην κοινωνική προέλευση των φιλελλήνων και παρέχει κάποια στοιχεία γι' αυτούς. Όπως επισημαίνεται, ο φιλελληνισμός λειτούργησε σαν θρησκευτικό κίνημα, γιατί κατόρθωσε να ισοπεδώσει τις όποιες έχθρες και πολιτικές αντιθέσεις και να ενώσει τους περισσότερους με ενθουσιασμό σε ένα κοινό στόχο την ηθική, οικονομική και στρατιωτική βοήθεια προς τη "ματοβαμμένη ορφανή του ευρωπαϊκού πολιτισμού". Στους κόλπους του κινήματος συμμετείχαν όλες οι κοινωνικές διαβαθμίσεις: άτομα που ανήκαν σε υψηλότερα κοινωνικά στρώματα καθώς και άτομα που ανήκαν σε κατώτερα κοινωνικά στρώματα, απλοί άνθρωποι αλλά και ηγετικές φυσιογνωμίες όπως ο Chateaubriand, ο Richelieu και ο Villele. Παράλληλα όπως υπογραμμίζεται στο παράθεμα, οι φιλέλληνες ανήκουν τόσο σε συντηρητικά όσο και σε ριζοσπαστικά ιδεολογικά ρεύματα και ήταν άτομα ανεξαρτήτου ηλικίας, και εθνικότητας.

Συνεχίζουμε με τα αίτια - πηγές της εμφάνισης του φιλελληνισμού: απόσπασμα σχολικού βιβλίου σελ. 122.

"Οι πηγές του φιλελληνισμού ... ως πράκτορες ξένων συμφερόντων: οικονομικών ή πολιτικών." Στοιχεία για τα αίτια που ώθησαν τους "φιλέλληνες" να προσφέρουν το είδος της βοήθειας τους - αγνή, ανιδιοτελής ή τυχοδιωκτική και ιδιοτελής - δίδονται στο 2^ο παράθεμα του θέματος Β1. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι στρατολογούνταν στα ελληνικά κέντρα ιδεολόγοι, που επιθυμούσαν να προσφέρουν τη βοήθεια τους, παρακινούμενοι κυρίως από τον θαυμασμό τους για το ένδοξο ελληνικό παρελθόν, άποροι, που προσδοκούσαν ένα καλύτερο μέλλον και στόχευαν είτε στα χρήματα είτε στους στρατιωτικούς βαθμούς, και φιλόδοξοι, που επιδίωκαν κυρίως τη δόξα μέσω μιας λαμπρής σταδιοδρομίας στις μονάδες του τακτικού ελληνικού στρατού ή στα ειδικά σώματα των φιλελλήνων που είχαν σχηματιστεί.

Ολοκληρώνουμε με την αποτίμηση του κινήματος. Αρχικά παραθέτουμε το απόσπασμα από το σχολικό βιβλίο (σελ.120/122) "Πήρε διάφορες μορφές: οικονομική ενίσχυση ... σε αρκετές περιπτώσεις αυτοθυσία." (σελ. 120). "Μερικοί από αυτούς ... φιλελευθερισμού" (σελ. 123)

Εν κατακλείδι, η συμβολή του φιλελληνισμού συνοψίζεται σε δύο κυρίως σημεία: στην οικονομική ενίσχυση του Αγώνα και στην κινητοποίηση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης που κατέληγε να είναι ενίσχυση διπλωματική.

ΘΕΜΑ Β2

- α. Ξεκινάμε την απάντηση μ' ένα μικρό πρόλογο που αναφέρεται στην πολική της Γαλλίας και της Αγγλίας πριν από την κυβερνητική αλλαγή στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα στο Συμβούλιο της Ειρήνης με τη σύμφωνη γνώμη της Γαλλίας και της Αγγλίας και παρά την αντίδραση της Ιταλίας οι νικητές του πρώτου παγκόσμιου πολέμου ανέθεσαν στην Ελλάδα την προσωρινή διοίκηση της Σμύρνης.

Συνεχίζουμε με το απόσπασμα της σελίδας 96-97 του β' τόμου

"Η κυβερνητική αλλαγή ... της τουρκικής αστυνομίας", όπου αναλύονται οι περισσότεροι λόγοι της γαλλικής μεταστροφής μετά την κυβερνητική αλλαγή στην Ελλάδα.

Ολοκληρώνουμε με το σχολιασμό του 1^{ου} παραθέματος όπου επισημαίνονται κάποια επιπλέον στοιχεία ενδεικτικά αυτής της μεταστροφής. Συγκεκριμένα η Γαλλία αποκαλύπτει στην Αγγλία τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει απέναντι στον Κεμάλ με την υπογραφή του Συμφώνου της Άγκυρας (Οκτώβριος 1921). Σύμφωνα με αυτές τις δεσμεύσεις η Γαλλία θα επεδίωκε την ανατροπή των δεδομένων που είχαν διαμορφωθεί με τη συνθήκη των Σεβρών. Το γεγονός ότι η Γαλλία απέκρυπτε για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα από την αγγλική κυβέρνηση τους όρους του συμφώνου της Άγκυρας είναι ενδεικτικό του οξύτατου ανταγωνισμού που υπήρχε μεταξύ των δύο δυνάμεων για την επικράτησή τους στην ευρύτερη περιοχή. Όπως γίνεται αντιληπτό από το πρώτο παράθεμα, στην απόφαση της γαλλικής κυβέρνησης να στηρίξει τον Κεμάλ έναντι των Ελλήνων συνέβαλε τόσο ο γαλλικός τύπος με την απροκάλυπτη φιλοτουρκική στάση του όσο και η γαλλική κοινή γνώμη, η οποία είχε ταχθεί στο πλευρό της κεμαλικής Τουρκίας. Επομένως η γαλλική μεταστροφή υπήρξε αποτέλεσμα όχι μόνο των επιδιώξεων της πολιτικής ηγεσίας αλλά και των διαθέσεων της ίδιας της γαλλικής κοινωνίας.

Όσον αφορά στην Αγγλία αναφέρουμε το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου σελ. 97 όπου αναφέρονται ορισμένοι από τους λόγους που υπαγόρευαν την αγγλική πολιτική. "Οι οικονομικοί κύκλοι ... εγγύς Ανατολής".

Στη συνέχεια αναλύουμε τους λόγους που αναφέρονται στο παράθεμα που μας έχει δοθεί. Συγκεκριμένα οι πολιτικές αναταραχές που ξέσπασαν στην μεγαλύτερη αγγλική αποικία, στις Ινδίες, έθεταν σε κίνδυνο την κυριαρχία της στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας και ειδικότερα στην εγγύς Ανατολή. Η αγγλική κυβέρνηση θεωρούσε τη συνέχιση του μικρασιατικού πολέμου ως έναν επιπλέον παράγοντα, που συνέβαλε στη διατήρηση της έντασης στις Ινδίες και απειλούσε τα συμφέροντα της στην περιοχή. Η διαπίστωση αυτών των κινδύνων επέβαλε την άμεση σύναψη ειρήνης μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων στη Μικρά Ασία. Ενδεικτικές των αγγλικών διαθέσεων ήταν οι δηλώσεις του υπουργού εξωτερικών Κώρζον στη βουλή των Λόρδων. Στην ευόδωση των αγγλικών επιδιώξεων συνέβαλε αποφασιστικά η πρόσδεση της ελληνικής κυβέρνησης στο άρμα της αγγλικής πολιτικής στην εγγύς Ανατολή. Το γεγονός αυτό επέτρεπε στην Αγγλία την ενεργό ανάμιξη της στα ελληνικά πολιτικά πράγματα, πόσο μάλλον όταν η ίδια η ελληνική κυβέρνηση, της είχε εμπιστευτεί την διαχείριση της "ελληνικής υπόθεσης" στη Μικρασία.

β. Ξεκινάμε την απάντηση με το απόσπασμα της σελ. 95 "Η κατοχή μιας περιοχής ... αναγκαίο εξοπλισμό" που θα λειτουργήσει ως πρόλογος. Στη συνέχεια καλό θα είναι, αν και δεν ζητείται άμεσα, να αναφερθούμε στα αποσπάσματα του βιβλίου που αφορούν στις συνέπειες των πολιτικών χειρισμών στην κατάσταση του μικρασιατικού μετώπου.

Συγκεκριμένα σελ. 96 "Οι σύμμαχοι δίνουν την άδεια ... μόνη της την κατάσταση". σελ. 98 "Ενώ οι αντίπαλοι του Βενιζέλου ... κλιμακώνει τις επιχειρήσεις". Συνεχίζουμε με την παράθεση των αποσπασμάτων που απαντούν άμεσα στο ερώτημα β2β: σελ. 98-99. Η αποτυχία της ελληνικής προέλασης προς το Σαγγάριο τον Αύγουστο του 1921 οφείλεται σε σημαντικό βαθμό και στο γεγονός ότι "Ο Κεμάλ ... τραυματίες". σελ. 101 "Αμετάβλητη μένει ... Χατζηανέστη". σελ. 101 "τη στιγμή της κυβερνητικής παράλυσης ... τους Τούρκους".

Ολοκληρώνουμε με το σχολιασμό του παραθέματος το οποίο αναφέρεται στην εγκατάλειψη του Αφιόν Καραχισάρ από τον ελληνικό στρατό. Ένα από τα σημαντικότερα σφάλματα της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας υπήρξε το γεγονός ότι δε φρόντισε να παρεμποδίσει την ανάμιξη Ελλήνων και Αρμενίων προσφύγων πολιτών με ελληνικά στρατιωτικά τμήματα με αποτέλεσμα να διαταραχθεί η συνοχή τους. Σοβαρό ρόλο επίσης διαδραμάτισε η απώλεια του μοναδικού ασυρμάτου του Α' Σώματος Στρατού που απέκλεισε την επικοινωνία με τη στρατιά και άρα μείωσε σοβαρά την επιχειρησιακή του ικανότητα, δηλαδή τη δυνατότητα του να συμμετάσχει οργανωμένα στις πολεμικές επιχειρήσεις.

Παράλληλα πρέπει να τονιστεί η έλλειψη επιθετικών πρωτοβουλιών που διέκρινε την ελληνική στρατιωτική ηγεσία. Στοιχείο που γίνεται εμφανές από το τμήμα του παραθέματος "κι ενώ δεχόταν ... από τη Σμύρνη".

Τέλος σφάλμα της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας υπήρξε το γεγονός ότι ο αρχιστράτηγος των ελληνικών δυνάμεων Χατζηανέστης δεν είχε άμεση επαφή με τα τεκταινόμενα στη μάχη, αφού βρισκόταν σε απόσταση 500 χιλιομέτρων από αυτή. Αντίθετα ο Κεμάλ είχε ανά πάσα στιγμή άμεση επαφή με την εξέλιξη της μάχης λόγω της συνεχούς παρουσίας του και της άμεσης διοίκησης των δυνάμεων του.

ΙΣΤΟΡΙΑ Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝ. ΛΥΚΕΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2005

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1 Ποια αρνητικά και ποια θετικά στοιχεία προέκυψαν από τη σύναψη των «δανείων της Ανεξαρτησίας» για τους επαναστατημένους Έλληνες;
Μονάδες 15

A.1.2 Γιατί ο οικονομικός επεκτατισμός και ανταγωνισμός των ευρωπαϊκών Δυνάμεων οδήγησε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;
Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1 Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό των δεδομένων της **Στήλης Α** και δίπλα σε κάθε αριθμό το γράμμα του δεδομένου της **Στήλης Β**, στο οποίο αντιστοιχεί. (Στη **Στήλη Α** περισεύουν δύο δεδομένα).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Γεώργιος Κάνινγκ	α. Μητροπολίτης Καστοριάς, συντονιστής των ελληνικών αντιστασιακών ομάδων στη Μακεδονία.
2. Νικόλαος Ζορμπάς	β. Πρωθυπουργός της Αγγλίας που πήρε μέρος στη «Συμφωνία του Μονάχου».
3. Στυλιανός Γονατάς	γ. Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας το 1924.
4. Γερμανός Καραβαγγέλης	δ. Συνταγματάρχης, αρχηγός του Στρατιωτικού Συνδέσμου.
5. Νέβιλ Τσάμπερλαιν	
6. Παύλος Κουντουριώτης	

Μονάδες 8

A.2.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:
α. Διομολογήσεις
β. Ανακωχή των Μουδανιών
γ. Ψήφισμα της υποτέλειας.

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

Να αναφέρετε τους λόγους που προκάλεσαν τους ρωσοτουρκικούς πολέμους από το 18ο αιώνα έως την πολεμική σύγκρουση του 1828-1829 (Μονάδες 15) και να επισημάνετε τις επιδράσεις του ρωσοτουρκικού πολέμου 1828-1829 στη διαμόρφωση της στάσης της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Τουρκίας απέναντι στο Ελληνικό Ζήτημα (Μονάδες 15).

Μονάδες 30

Δήλωση της Ρωσίας για τον Πόλεμο εναντίον της Τουρκίας

«... Ο σουλτάνος αναγγέλλει εις την Ρωσσίαν την κατάργησιν όλων των μετά της Πύλης συναφθεισών συνθηκών, λέγων ότι ουδέποτε εθεώρησε την εν Άκκερμαν σύμβασιν ως υποχρεωτικήν δι' εαυτόν, ότι συνήψεν αυτήν δια να την διαρρήξη και δια να σχίση μετ' αυτής όλας τας προτέρας συνθήκας τας οποίας αύτη επεκύρωσε και επομένως να εξαφανίση τους πολυτιμότερους και σπουδαιότερους τίτλους των δικαιωμάτων μας, της δόξης μας.

Πριν και μετά την δημοσίευσιν του εγγράφου τούτου το Διβάνιον* της Κωνσταντινουπόλεως δεν έπαυσε να παραβιάζη αναφανδόν* τας συνθήκας ταύτας, περί των οποίων εδήλωσε πλέον την αληθή γνώμην του. Η σημαία μας και πάσαι αι άλλαι απεκλείσθησαν πλέον από του Βοσπόρου. Αι μεσημβριναί επαρχίαι μας βλέπουν την μόνην πόλιν του εμπορίου των αποκλεισμένην. Τα πλοία μας συλλαμβάνονται εις την Κωνσταντινούπολιν και τα φορτία των αρπάζονται.

[...] Η Ρωσσία θέλει ασφαλίσει την απαραβίαστον ελευθερίαν του εμπορίου εις τον Εύξεινον και θέλει καταστήσει τας μετά της Πύλης συνθήκας στερεάς και σεβαστάς, ως είναι δίκαιον, και θέλει χορηγήσει εις τους αδικουμένους υπηκόους της την δικαίαν αποζημίωσιν».

Δ. Κόκκινου, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, τόμος 12, σελ. 15-16

* **Διβάνιον** = η κυβέρνηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

* **αναφανδόν** = φανερά

.....
[...] Στις 8/20 Αυγούστου τα ρωσικά στρατεύματα έφτασαν στην Αδριανούπολη. Αυτή η προέλαση ανησύχησε πολύ τόσο τον Wellington (Ουέλινγκτον) όσο και τους Τούρκους. [...] Για μια στιγμή ο Wellington (Ουέλινγκτον), όπως ακριβώς και οι Γάλλοι, σκέφτηκε να δημιουργήσει μια ελληνική αυτοκρατορία που θα έπαιρνε τη θέση της ηττημένης Τουρκίας και θα έπαιζε το ρόλο του προστατευτικού προχαράκωματος απέναντι σε μια Ρωσσία πολύ εκτεταμένη. Αλλά δεν είχε αντιληφθεί ότι οι Ρώσοι είχαν αλλάξει τακτική – ότι είχαν πάρει την απόφαση να διατηρήσουν την Τουρκία στη θέση του εξασθενημένου γείτονα. Δεν είχε συνειδητοποιήσει απόλυτα πόσο

μετριοπαθείς ήταν οι όροι τους [δηλαδή των Ρώσων] μέχρις ότου πληροφορήθηκε την ειρήνη της Αδριανούπολης. [...]

Ύστερα από αυτά, ο Wellington (Ουέλινγκτον) εγκατέλειψε κάθε ιδέα για τη δημιουργία ενός μεγάλου ελληνικού κράτους και οι προσπάθειές του στράφηκαν προς την κατεύθυνση μιας μικρής, εντελώς ανεξάρτητης Ελλάδας.

D. Dakin, Η ενοποίηση της Ελλάδας 1770 -1923, σελ. 100-101

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε και να εξηγήσετε τη στάση του Ελευθερίου Βενιζέλου απέναντι στο Κρητικό ζήτημα από την αρχή της πρωθυπουργίας του έως την έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων.

Μονάδες 20

Μήνυμα του Πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά (1912)

«Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμέτωποι, όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του ελευθέρου Βασιλείου, του οποίου η κυβέρνηση δεν εννοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον* ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόνως* και άνευ απωλείας μιας ημέρας ασχολούμενη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνηση αξιού όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης».

Κ. Σβολόπουλου, Η ελληνική εξωτερική πολιτική από τις αρχές του 20ου αιώνα ως το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, σελ. 56 -57

* **άκαιρον** = σε ακατάλληλο χρόνο

* **συντόνως** = με συντονισμένες ενέργειες

.....
Εις άλλην έκθεσίν του, της 10ης Αυγούστου 1912, ασχολείται ο Φύρστενμπεργκ με τας ελληνοαγγλικάς σχέσεις, τονίζων ότι ενώ μέχρι τούδε ο εν Αθήναις Άγγλος πρεσβευτής σερ Φράνσις Έλλιοτ εθεωρείτο, ένεκα της μεγάλης επιρροής του, ως ο «δεύτερος Πρωθυπουργός της Ελλάδος», αι εγκαρδιώταται αυτάι σχέσεις έγιναν τώρα πολύ χλιαραί. [...] Η στασιμότης του Κρητικού ζητήματος οφείλεται κατά τους Έλληνας, εις τον άκαμπτον χαρακτήρα των Άγγλων και την εκ μέρους των πρόκλησιν του ελληνικού φιλοτίμου και της εθνικής υπερηφανείας δια της δημιουργίας περιττών επεισοδίων επί της μεγαλονήσου.

(Από την έκθεση του αυστριακού επιτετραμένου στην Αθήνα, πρίγκιπα Αιμίλιου Φύρστενμπεργκ)

Πολ. Ενεπεκίδης, Η δόξα και ο διχασμός ... σελ. 169-170

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α.1

A.1.1.

Η Αγγλία δεν υιοθετούσε την αρχή των στρατιωτικών επεμβάσεων (= μέθοδο της Ιερής Συμμαχίας) και είχε διαφωνήσει στα συνέδρια Τροπιάου - Λάϋμπαχ, γιατί προτιμούσε τη μέθοδο της οικονομικής διείσδυσης (με οικονομικές συμβάσεις και δάνεια) που ήταν πιο κερδοφόρα και οδηγούσε στη διαρκέστερη εξάρτηση.

Η αγγλική κυβέρνηση ενθάρρυνε τη σύναψη δανείων (1824/25) γιατί γνώριζε ότι αυτός ήταν ένας δρόμος οικονομικής διείσδυσης και παρακολούθησης ως και ελέγχου των μελλοντικών εξελίξεων.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις και ειδικότερα η Αγγλία ακολούθησαν το δρόμο της επέμβασης, όχι τώρα πια για να πνίξουν την Επανάσταση αλλά για να δημιουργήσουν ένα αδύναμο κρατίδιο υπό την πολλαπλή «προστασία» τους. Τα δεσμά της προστασίας ήταν αποτέλεσμα και συνισταμένη της δράσης δύο παραγόντων: της πάγιας πολιτικής των Δυνάμεων και της προσπάθειας των Ελλήνων εκείνων που επικαλέστηκαν τη βοήθεια των ξένων στις κρίσιμότερες φάσεις του Αγώνα.

Αποφασιστικής σημασίας βήμα προς τη κατεύθυνση αυτή αποδείχτηκε ότι ήταν η σύναψη των λεγόμενων «δανείων της Ανεξαρτησίας» (800.000 λίρες το πρώτο δάνειο του 1824 και 2.000.000 λίρες το δεύτερο του 1825). Εκτός του ότι χορηγήθηκαν τα δάνεια με όρους εξαιρετικά επαχθείς, δεσμεύτηκαν για την εξόφλησή τους τα εθνικά κτήματα και τα εθνικά έσοδα δηλαδή δεσμεύτηκαν αξίες πολλαπλάσιες και παρεμποδίστηκε η οικονομική και κοινωνική εξέλιξη του ελληνικού λαού. Επιπλέον τα δάνεια χρησιμοποιήθηκαν για την πολιτική επικράτηση και τη διαφθορά των συνειδήσεων. Και δεν ήταν λίγοι εκείνοι που είχαν αντιταχθεί στη σύναψη δανείων επισημαίνοντας τους κινδύνους που περιέκλειαν αυτά τα εγχειρήματα. Θεωρήθηκε πάντως τότε μεγάλη διπλωματική επιτυχία των Ελλήνων η σύναψη δανείων, γιατί έμμεσα σήμαινε ότι η αγγλική κυβέρνηση αναγνώριζε στους Έλληνες το δικαίωμα πολιτικής ύπαρξης. Εξαιτίας της υποθήκευσης καθυστέρησε η διανομή των εθνικών κτημάτων.

A.1.2.

Η κυριότερη αιτία της έκρηξης του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου ήταν η διαμάχη των μεγάλων εκβιομηχανισμένων ευρωπαϊκών κρατών για την επέκταση των ζωνών της οικονομικής και πολιτικής επιρροής τους στον υπόλοιπο υπανάπτυκτο κόσμο (Ασία - Αφρική). Οι εσωτερικές αγορές των χωρών αυτών δεν μπορούσαν πλέον να απορροφήσουν τη συνεχώς αυξανόμενη βιομηχανική παραγωγή και το υπέδαφός τους ήταν φτωχό σε νέες πρώτες ύλες (πετρέλαιο). Κάθε μεγάλη δύναμη προσπαθεί να εκτοπίσει την άλλη από τις αποικίες της ή τις ζώνες επιρροής της, για να εξασφαλίσει η ίδια τα αναγκαία προϊόντα για τη λειτουργία των βιομηχανιών της και να διευρύνει τη διακίνηση του εμπορίου της. Οι μεγάλες εθνικές τράπεζες

επιδιώκουν να επενδύσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερα κεφάλαια σε χώρες υπανάπτυκτες ή ελαφρά εκβιομηχανισμένες, για να τις ελέγχουν ακολούθως οικονομικά και πολιτικά. Στην Οθωμανική αυτοκρατορία που βρισκόταν σε πλήρη αποσύνθεση, τα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά κεφάλαια συναγωνίζονται έντονα για να επιτύχουν τη χρηματοδότηση της κατασκευής σιδηροδρομικού δικτύου ή της διόρυξης πετρελαιοπηγών. Στο Μαρόκο συγκρούονται τα συμφέροντα της Γαλλίας και της Γερμανίας (μαροκινές κρίσεις 1905-06, 1911). Σε όλη την έκταση των αποικιών τα μεγάλα οικονομικά συγκροτήματα, που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την πολιτική των χωρών τους, βρίσκονται αντιμέτωπα.

Προαιρετικά μπορούν να γραφούν:

Η Γερμανία επιθυμεί να σώσει την Τουρκία, γιατί στα εδάφη της διακυβεύονται τεράστια γερμανικά οικονομικά συμφέροντα.

Η Γερμανική επεκτατική πολιτική, προσπαθώντας να ανοίξει δρόμο προς την Ανατολή, όπου τα γερμανικά βιομηχανικά κεφάλαια αναζητούν νέες αγορές και πρώτες ύλες και επιδιώκουν να αντικαταστήσουν τα αγγλογαλλικά, προωθεί όλο και περισσότερο τη διείσδυσή της στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Η «πορεία προς ανατολάς» (Drang nach Osten) όπως αποκαλείται ο γερμανικός επεκτατισμός, ανησυχεί του δυτικούς αλλά κυρίως τη Ρωσία.

ΘΕΜΑ Α.2.

A.2.1.

2. δ

4. α

5. β

6. γ

A.2.2.

Διομολογήσεις: Η Γαλλία είχε παλιούς οικονομικούς δεσμούς με την οθωμανική αυτοκρατορία· αυτή πρώτα είχε συνάψει με τους αλλόθρησκους οικονομικές συμβάσεις εξαιρετικά ευνοϊκές υπέρ αυτής, τις περίφημες διομολογήσεις (1535).

Ανακωχή Μουδανιών: Στις 2 Οκτωβρίου 1922, είχε συμφωνηθεί στα Μουδανιά της Προποντίδας ανακωχή ανάμεσα στην Τουρκία και στην Ελλάδα, με βασικό όρο την αναχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από την Ανατολική Θράκη.

Ψήφισμα Υποτέλειας: Η αγγλική κυβέρνηση ενθάρρυνε τη σύναψη δανείων (1824/25) γιατί γνώριζε ότι αυτός ήταν ένας δρόμος οικονομικής διείσδυσης και παρακολούθησης ως και ελέγχου των μελλοντικών εξελίξεων. Επίσης ενθάρρυνε την υποβολή υπομνήματος με το οποίο οι Έλληνες ζητούσαν μόνο την αγγλική προστασία. Το κείμενο αυτό επικρίθηκε έντονα και τότε και μεταγενέστερα και είναι γνωστό ως «ψήφισμα της υποτέλειας». Γεγονός, είναι πάντως ότι το ψήφισμα αυτό συντάχθηκε σε ώρες αγωνίας (ο Ιμπραήμ ακάθεκτος λεηλατούσε και ερήμωνε το Μοριά). Διατυπώθηκαν όμως έντονες επικρίσεις για το ψήφισμα κυρίως από το Δημήτριο Υψηλάντη, που



διατύπωσε αποφθεγματικά την αντίρρησή του: «Έχομε πάρα πολύ ακριβά αγορασμένην την ελευθερίαν μας, ώστε να την χαρίσωμεν τόσο φθηνά εις τον τυχόντα».

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Απάντηση Α΄ σκέλους

Οι σχέσεις Ρωσίας – Τουρκίας από το 18^ο αιώνα ως και το ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828 – 1829 είναι τεταμένες,

Αρχικά η Ρωσία το 18^ο αιώνα με το Μεγάλο Πέτρο και την Αικατερίνη τη Β΄ επιδίωξε, σταθερά την προέκτασή της προς νότο και την εξασφάλιση ελεύθερης ναυσιπλοΐας προς τη Μεσόγειο, σε βάρος πάντα της οθωμανικής αυτοκρατορίας, που απλωνόταν τότε σε όλες τις χώρες που περιβάλλουν την ανατολική Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο. Απόδειξη οι συχνοί ρωσο-τουρκικοί πόλεμοι· και πολύ χαρακτηριστική είναι η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), η οποία πρόβλεπε την ελεύθερη διέλευση πλοίων που έφεραν τη ρωσική σημαία από τα Στενά. Πάντως η τελευταία συνθήκη που είχε υπογραφεί ανάμεσα στις δυο χώρες βιαστικά στο Βουκουρέστι το 1812 (28 Μαΐου, τότε που η Μεγάλη στρατιά του Ναπολέοντα έφτανε στα Ρωσικά σύνορα) είχε αφήσει εκκρεμότητες και αφορμές ποικίλες για προστριβές. Έτσι, ενώ ο τσάρος τάχτηκε αλληλέγγυος με την Ιερή Συμμαχία στο Λάϋμπαχ, ταλαντευόταν ανάμεσα σ' αυτή του την υποχρέωση και την πάγια πολιτική της χώρας του: Νέες αφορμές θα δώσει η τουρκική πλευρά με τις γνωστές βιαιότητες κατά των Ελλήνων το Πάσχα του 1821, με τον απαγχονισμό του Πατριάρχη, με την παραμονή τουρκικών στρατευμάτων στη Μολδοβλαχία ύστερα από την αποτυχία του Υψηλάντη κλπ. Ο τσάρος για ένα διάστημα θα μένει αναποφάσιστος ανάμεσα στις φιλειρηνικές εισηγήσεις των συμβούλων του (Νέσελροντ) που ήταν σύμφωνες και με την Ιερή Συμμαχία και τις εισηγήσεις άλλων συνεργατών του (π.χ. του Καποδίστρια) που πρότειναν επίλυση των διαφορών με πόλεμο. Τον Ιούλιο του 1821 ο ρώσος πρεσβευτής στην Κων/πολη Στρογγάνοφ διατάχτηκε να επιδώσει αυστηρό τελεσίγραφο στην Πύλη με το οποίο ζητούσε ως ελάχιστη ικανοποίηση την εκπλήρωση κάποιων όρων: αναγνώριση του δικαιώματος της Ρωσίας να προστατεύει τους χριστιανούς υπηκόους του οθωμανικού κράτους, διάκριση ενόχων και αθώων από τον τουρκικό στρατό κατά την αντιμετώπιση της εξέγερσης, την αποχώρηση του τουρκικού στρατού από τη Μολδοβλαχία κλπ. Το τελεσίγραφο δεν έγινε δεκτό και ο πρεσβευτής με την ακολουθία του αναχώρησαν από την Πόλη. Η απειλή πολέμου ήταν μια πραγματικότητα. Αλλά ο τσάρος έμενε αναποφάσιστος και παρασυρόταν τελικά από τον Μέτερνιχ που θύμιζε πάντα ότι οι Επαναστάσεις, αποτελούν νόσημα μολυσματικό και επικίνδυνο και ότι μόνοι οι ηγεμόνες είναι αρμόδιοι να επιδιώκουν παραχωρήσεις – ευεργεσίες στους λαούς.

Τον Ιανουάριο του 1824 η Ρωσία υποβάλει το λεγόμενο σχέδιο των «Τριών Τμημάτων» για τη λύση του ελληνικού ζητήματος. Η πρόταση του τσάρου υπηρετούσε αναμφίβολα τα ρωσικά σχέδια : οι αυτόνομες ηγεμονίες που θα πλήρωναν φόρο στον σουλτάνο θα αποτελούσαν αιτία περισπασμών

και εσωτερικής αδυναμίας. Αποτελούσε όμως (το σχέδιο) και την πρώτη πρόταση για δημιουργία χωριστού (υποτυπώδους έστω) ελληνικού κράτους, για κάποια δικαίωση του Αγώνα των Ελλήνων.

Από τη στιγμή αυτή ο ανταγωνισμός των Δυνάμεων για τα δικά τους συμφέροντα θα οδηγήσει βαθμιαία στην απόφασή τους να επέμβουν όχι πια για να καταπνίξουν την Επανάσταση (κατά τα καθιερωμένα της Ιερής Συμμαχίας) αλλά για να επιβάλουν ειρήνευση στην περιοχή αναγνωρίζοντας κρατική υπόσταση και για τους επαναστάτες.

Την 1 Δεκεμβρίου 1825 πέθανε ο τσάρος Αλέξανδρος ο Α΄ και τον διαδέχτηκε ο Νικόλαος ο Α΄, που έσπευσε με δηλώσεις του να κάνει σαφείς τις προθέσεις του για λύση δυναμική στα θέματα τα σχετικά με την Τουρκία. Με τελεσίγραφο της 17 Μαρτίου 1826 ζητούσε μέσα σε έξι ημέρες ικανοποίηση σε παλιές διαφορές που εκκρεμούσαν από το 1812 και 1821, αλλιώς ο ρώσος επιτετραμμένος Μινκιάκυ (Minciaky) θα έπαιρνε τα διαπιστευτήριά του και τότε «θα ήταν εύκολο στους υπουργούς του Σουλτάνου να αναλογιστούν τις συνέπειες του γεγονότος αυτού». Έτσι η Τουρκία θα υποχρεωθεί να υπογράψει τη συνθήκη του Άκερμαν (Ackerman) (6 Οκτωβρίου 1826) που σήμαινε πλήρη σχεδόν αποδοχή των ρωσικών αξιώσεων.

Εξάλλου, η άρνηση και η κωλυσιεργία του Ιμπραήμ να συμμορφωθεί με τους όρους της Ιουλιανής Σύμβασης (6 Ιουλίου 1827) ήταν η αφορμή για τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου (8/20 Οκτωβρίου 1827). Το γεγονός εξόργισε και καταπτόησε τους Τούρκους, ενθουσίασε τους Έλληνες και προκάλεσε διάφορες αντιδράσεις στις τρεις Δυνάμεις. Ο βασιλιάς της Αγγλίας χαρακτήρισε το γεγονός «ατυχές», ο τσάρος προβίβασε το ναύαρχο του. Οι ναυτικές δυνάμεις Αγγλίας – Γαλλίας είναι λογικό να αισθάνθηκαν και την ικανοποίηση ότι έβγαλαν από την Ανατολική Μεσόγειο τον τουρκο – αιγυπτιακό στόλο, αν και η εξασθένηση του σουλτάνου θα ευνοούσε την επέκταση της ρωσικής δύναμης.

Ο σουλτάνος αρνιόταν κάθε διαπραγμάτευση χαρακτηρίζοντας το περιστατικό του

Ναυαρίνου βάναυση επέμβαση των ευρωπαίων στα εσωτερικά του κράτους του. Στις αρχές του Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου (1827) οι πρεσβευτές των Δυνάμεων έφυγαν από την Κωνσταντινούπολη.

Λίγους μήνες αργότερα κηρύχτηκε νέος ρωσοτουρκικός πόλεμος (26 Απριλίου 1828-14 Σεπτεμβρίου 1829), γιατί ο τσάρος απαιτούσε εφαρμογή των όρων της συνθήκης του Άκερμαν (1826) τους οποίους η Τουρκία, όπως αναφέρεται στο πρώτο παράθεμα, καταστρατήγησε. Η Τουρκία, εξάλλου, αρνήθηκε να εφαρμόσει και παλαιότερες ρωσοτουρκικές συνθήκες, θεωρώντας τις άκυρες. Αυτό το γεγονός έπληττε ευθέως τα συμφέροντα της Ρωσίας και ειδικά το δικαίωμα της να προστατεύει τους Ορθόδοξους υπηκόους του Σουλτάνου.

Παράλληλα, η Ρωσία, όπως καταγράφεται στο παράθεμα, θεωρεί ότι πλήττονται τα εμπορικά και οικονομικά συμφέροντά της στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, εφόσον η Τουρκία, κατά παράβαση των όρων της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή απαγορεύει στα πλοία που φέρουν τη ρωσική σημαία τον ελεύθερο διάπλου των Στενών. Ιδιαίτερα αρνητικές είναι οι συνέπειες για τις εμπορικές δραστηριότητες των νότιων (μεσημβρινών) ρωσικών επαρχιών ταυτόχρονα η Ρωσία εκφράζει την αγανάκτησή της για την κατάσχεση εμπορικών φορτίων της στην Κων/πολη.

Για τους παραπάνω λόγους η Ρωσία απαιτεί την επαναφορά του προϋπάρχοντος καθεστώτος, που επέτρεπε την ελεύθερη διέλευση από τα Στενά, το σεβασμό των συνθηκών και την καταβολή αποζημίωσης στους θιγόμενους υπηκόους της.

Έτσι, ο ρωσικός στρατός προέλασε στην Ανατολική Βαλκανική κι έφτασε ως την Αδριανούπολη, όπου υπογράφηκε και η ομώνυμη συνθήκη.

Απάντηση Β' σκέλους

Η Αγγλία που κυριαρχούσε στις θάλασσες, είχε εμπορικά συμφέροντα στην ανατολική Μεσόγειο και ενδιαφερόταν να μην ελέγχονται από δυνάμεις ισχυρές οι δρόμοι προς τις Ινδίες, είχε κάθε λόγο να εμποδίζει την προέλαση της Ρωσίας προς νότο και να στήνει φραγμούς. Ως τότε η ασθενής οθωμανική αυτοκρατορία την εξυπηρετούσε γι' αυτό ακολουθούσε το αξίωμα της «ακεραιότητας της αυτοκρατορίας του σουλτάνου».

Η Γαλλία, παρά τις ανταγωνιστικές σχέσεις της με την Αγγλία, συμφωνούσε μαζί της στην ανάσχεση της ρωσικής επεκτατικής πολιτικής· κατά τα άλλα υπέβλεπε την αγγλική παρουσία στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου και προσπαθούσε να προωθεί τα δικά της συμφέροντα, μένοντας πιστή και στην Ιερή Συμμαχία.

Όπως φαίνεται στο δεύτερο παράθεμα, η Αγγλία μέσω του Ουέλινγκτον, όπως και η Γαλλία διαπιστώνοντας τη σταδιακή αποδυνάμωση της Τουρκίας, προωθούσαν τη δημιουργία ενός ισχυρού ελληνικού κράτους που θα αντικαθιστούσε την Τουρκία ως ανασχετικός παράγοντας της ρωσικής επέκτασης προς τα νότια.

Κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου 1828 – 9, η Αγγλία και η Γαλλία, για να αποτρέψουν μια ενδεχόμενη μονόπλευρη επίλυση του Ελληνικού Ζητήματος από τους Ρώσους, συμφώνησαν να σταλεί γαλλικό εκστρατευτικό σώμα στην Πελοπόννησο για να βοηθήσει στην εκκαθάριση της περιοχής από τα υπολείμματα του τουρκο- αιγυπτιακού στρατού. Πράγματι το σώμα αυτό, 14000 άνδρες υπό τον στρατηγό Μαιζόν (Maizon) αποβιβάστηκε στη δυτική Πελοπόννησο τέλη Αυγούστου 1828. Παράλληλα οι δύο Δυνάμεις συνυπόγραψαν με τη Ρωσία το Πρωτόκολλο του Λονδίνου (10/22 Μαρτίου του 1829) που προέβλεπε αναγνώριση αυτόνομου Ελληνικού κράτους με βόρεια σύνορα τη γραμμή Παγασητικού – Αμβρακικού.

Η προέλαση των Ρώσων ως την Αδριανούπολη έπεισε και την τουρκική πλευρά να αποδεχτεί το γενόμενα. Το άρθρο 10 της συνθήκης της Αδριανούπολης (14 Σεπτεμβρίου 1829) ορίζει ότι: η Τουρκία αποδέχεται την Ιουλιανή σύμβαση του Λονδίνου (1827) και το πρόσφατο Πρωτόκολλο του Λονδίνου (10/22 Μαρτίου 1829), που είχαν μία απόληξη : Αναγνώριση Ελληνικού Κράτους, έστω αυτόνομου και όχι εντελώς ανεξάρτητου και de facto αναγνώριση του δικαιώματος των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της Τουρκίας. Οι παραπάνω όροι φανερώνουν τη μεταστροφή της ρωσικής πολιτικής, όπως διαπιστώνεται και από το παράθεμα, η οποία είναι πλέον μετριοπαθής απέναντι στην Τουρκία, αφού δεν επιδίωκε τη διάλυσή της.

Λαμβάνοντας οι Άγγλοι υπόψη τη ρωσική αυτή μεταστροφή, προσανατολίζονται στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου μεν αλλά μικρού και ανίσχυρου ελληνικού κράτους.

Επιλογικά, συμπεραίνουμε πως οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις αντιμετώπιζαν το Ελληνικό Ζήτημα ως μια φάση του Ανατολικού Ζητήματος, που σήμαινε αγώνα μεταξύ τους για την εκμετάλλευση της σουλτανικής αδυναμίας ή τη διανομή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

ΘΕΜΑ Β2

Για την ελληνική κυβέρνηση, μετά το κίνημα των Νεοτούρκων το 1908 και την όξυνση του τουρκικού εθνικισμού, υπήρχε επιπρόσθετα και το κρητικό πρόβλημα. Μετά την ανάληψη της πρωθυπουργίας από έναν Κρητικό και τις συνεχείς πιέσεις των Κρητών για ένωση με την Ελλάδα (ας μην ξεχνάμε ότι η Κρήτη είναι αυτόνομη από το 1898, αν και η καταγραφή αυτής της πληροφορίας δεν είναι απαραίτητη), οι σχέσεις της χώρας με την Τουρκία οξύνθηκαν. Η τουρκική κυβέρνηση έθεσε σε ενέργεια σχέδιο αποκλεισμού των ελληνικών προϊόντων και με τα μέτρα που έλαβε έθιγε τα ελληνικά εμπορικά συμφέροντα σε όλη την τουρκική επικράτεια.

Η πολιτική του Βενιζέλου, κατά την περίοδο αυτή χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια να αποφευχθεί κάθε ένταση στις σχέσεις με την Τουρκία, γεγονός που τεκμηριώνεται από το μήνυμα του Βενιζέλου προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά, το 1912, παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων (Οκτώβριος 1912), στο οποίο τονίζει την ανάγκη η Ελλάδα στην παρούσα φάση, να αποφύγει τη ρήξη με την Τουρκία. Ο πρωθυπουργός έκρινε ότι η χώρα δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένη, ύστερα από τόσες εσωτερικές περιπέτειες, για να αναλάβει οποιονδήποτε αγώνα. Χρειάζοταν ένα στάδιο προετοιμασίας που θα της επέτρεπε να αναδιοργανωθεί. Εξάλλου, όπως αναφέρει ο Βενιζέλος στο ίδιο μήνυμα, ήταν αναγκαίο να εξασφαλισθεί πολύτιμος χρόνος για τη στρατιωτική αναδιοργάνωση της χώρας, κάτι που αργότερα της επέτρεψε να συμμετάσχει επιτυχώς στους Βαλκανικούς πολέμους. Γι' αυτό αρνήθηκε επίμονα να δεχθεί στην ελληνική Βουλή αντιπροσώπους των Κρητών, που το αίτημα τους για παρουσία σε αυτή χαρακτήρισε ως «πραξικόπημα».

Την αυτοδιάθεση των Κρητών δεν ευνοούσαν ούτε οι Μεγάλες Δυνάμεις, των οποίων τα συμφέροντα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αλληλοσυγκρούονταν. Θεωρούσαν ότι η αυτοδιάθεση των Κρητών θα δημιουργούσε αλληπάλληλες αντιδράσεις στο εσωτερικό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου υπήρχαν και άλλες αλύτρωτες εθνότητες. Τις αντιδράσεις αυτές δεν ήταν εύκολο να ελέγξουν. Ειδικότερα η Αγγλία, όπως επισημαίνεται από την έκθεση του αυστριακού επιτετραμμένου στην Αθήνα, Πρίγκιπα Αιμίλιου Φύρστενμπεργκ, που συντάχθηκε τον Αύγουστο του 1912, συντηρεί τη στασιμότητα του Κρητικού ζητήματος. Πιο συγκεκριμένα, η ψύχρανση των ελληνοαγγλικών σχέσεων αποδίδεται στη άκαμπτη διπλωματική στάση των Άγγλων, που έθιξε την εθνική αξιοπρέπεια των Ελλήνων, καθώς και στην πρόκληση επεισοδίων στην Κρήτη από την πλευρά των Άγγλων. Χαρακτηριστικό, εξάλλου, είναι το γεγονός ότι επηρεάστηκαν δυσμενώς και οι σχέσεις μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και του Άγγλου πρεσβευτή στην Αθήνα Φράνσις Έλλιοτ, ο οποίος αποκαλούνταν «δεύτερος

πρωθυπουργός της Ελλάδας» αφού επηρέαζε μέχρι τότε σε σημαντικό βαθμό την άσκηση της ελληνικής πολιτικής.
(Κλείνοντας, θεμιτή θα ήταν μια αναφορά στην τελική έκβαση του Κρητικού ζητήματος, το οποίο επιλύθηκε με την ενσωμάτωση της Κρήτης στην Ελλάδα την 1^η Δεκεμβρίου 1913.)

ΙΣΤΟΡΙΑ
Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2006

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Πότε υπογράφηκαν και τι προέβλεπαν η συνθήκη του Νεϊγύ και η συνθήκη των Σεβρών;

Μονάδες 10

A.1.2. Ποια ήταν η εξέλιξη των χερσαίων μέσων μεταφοράς κατά τη δεύτερη βιομηχανική επανάσταση;

Μονάδες 18

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Οι Έλληνες αποδέχθηκαν «το σχέδιο των τριών τμημάτων» (1824).
- β.** Ο Ίων Δραγούμης υπηρέτησε ως υποπρόξενος της Ελλάδας στο Μοναστήρι.
- γ.** Η Ελλάδα υπέγραψε αμυντική συμμαχία με τη Βουλγαρία το Μάιο του 1912.
- δ.** Ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος έληξε με την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου.
- ε.** Οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την Αθήνα στις 12 Οκτωβρίου 1944.

Μονάδες 10

A.2.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Εγκάρδια Συνεννόηση (Αντάντ).
- β.** Άξονας Ρώμης-Βερολίνου.
- γ.** Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε.

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Χρησιμοποιώντας τα σχετικά χωρία του πιο κάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε τα προβλήματα που επισημαίνουν οι αντιπρόσωποι των Κρητών στο υπόμνημα της 14ης Μαΐου 1866, λίγο πριν από την έναρξη της Κρητικής Επανάστασης.

Μονάδες 25

«35 έτη παρήλθον και κατά το διάστημα τούτο η ζωή των πατέρων ημών και ημών των ιδίων υπήρξε σειρά καταπιέσεων, αδικιών και δυστυχημάτων. Ουδείς περιηγητής ήλθεν εις τον ωραίον πλην ατυχή τόπον μας χωρίς να συγκινηθή από τα παθήματά μας. Βαρυτάτους φόρους καθ' εκάστην αυξανόμενους πληρώνομεν πλην ουδέν των καλών, όσα πάντες οι λαοί εις αντάλλαγμα των βαρών τούτων χαίρουσιν, απολαμβάνομεν η δικαιοσύνη είναι παρ' ημίν άγνωστος ούτε δικαστήρια αντάξια του ονόματος έχομεν, ούτε νόμους διοικήσεις είναι η αυθαίρετος θέλησις του αντιπροσώπου της Υψηλής Πύλης. Τα τέκνα ημών ένεκα ελλείψεως σχολείων ανατρέφονται εν τω σκότει της αμαθείας, τα ολίγιστα σχολεία, τα οποία έχομεν, συντηρούμεν σχεδόν πάντα εκ του υστερήματος ημών. Ημείς αυτοί διατηρούμεν τον κλήρον μας. Εις ουδεμίαν δημοσίαν θέσιν είμεθα δεκτοί, οδών και γεφυρών εντελώς στερούμεθα η μαρτυρία ημών δεν έχει ισχύν απέναντι της του Οθωμανού, τα εκ μέρους των Οθωμανών προς ημάς αδικήματα σπανίως τιμωρούνται εν γένει δ' ουδενός, όσων απολαύει και ο ελάχιστος υπήκοος κράτους πολιτισμένου, απολαμβάνομεν ημείς. Είμεθα παντελώς δούλοι της ετέρας φυλής» (Τουρκοκρητών).

Από το *Υπόμνημα* των αντιπροσώπων των Κρητών
της 14ης Μαΐου 1866

ΘΕΜΑ Β2

Χρησιμοποιώντας σχετικά χωρία του πιο κάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε πώς η «μεγάλη κρίση» του 1929-1932 μεταμορφώθηκε από οικονομική σε ιδεολογική.

Μονάδες 25

Στην Ευρώπη, που δεν είχε προλάβει να συνέλθει από την καταστροφή του Μεγάλου Πολέμου, η Κρίση είχε τεράστιο πολιτικό αντίκτυπο. Η εμπιστοσύνη προς τους υφιστάμενους οικονομικούς και πολιτικούς

θεσμούς, στην οικονομία της αγοράς και τις αρχές της φιλελεύθερης δημοκρατίας κλονίστηκε –σε ορισμένες χώρες ανεπανόρθωτα. Οι κλασικές φιλελεύθερες συνταγές φάνηκαν απρόσφορες απέναντι στα προβλήματα της αυξανόμενης ανεργίας και της ύφεσης (...) Ταυτόχρονα, με εξαίρεση τις Ηνωμένες Πολιτείες και τις δημοκρατίες της Δύσης, που παρά τη λήψη ορισμένων έκτακτων μέτρων διαφύλαξαν το δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματός τους, η Μεγάλη Κρίση διευκόλυνε την άνοδο αντικοινοβουλευτικών κι εθνικιστικών κινημάτων και την επιβολή δικτατορικών «λύσεων». Οι επιπτώσεις στη διεθνή και την ευρωπαϊκή κοινωνία των κρατών, που έβγαινε κατακερματισμένη από την Κρίση, θα ήταν καταλυτικές.

Ιω. Στεφανίδη, *Ο τελευταίος ευρωπαϊκός αιώνας: διπλωματία και πολιτική των Δυνάμεων (1871-1945)*, Αθήνα, 1997, σ. 123

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Β΄ τεύχος

σελ. 83-84: «Δύο συνθήκες ... στην Ελλάδα.»

A.1.2. Α΄ τεύχος

σελ. 152: «Στις τελευταίες δεκαετίες ... νέα μορφή.»

σελ. 154: «Την ίδια εποχή ... αγροτικής παραγωγής.»

σελ. 155: «Παράλληλα η ηλεκτρική ... μαζικής μεταφοράς.»

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1

α. Λ (τεύχος Α΄, σελ. 128)

β. Σ (τεύχος Α΄, σελ. 301)

γ. Σ (τεύχος Β΄, σελ. 306)

δ. Λ (τεύχος Β΄, σελ. 41)

ε. Σ (τεύχος Β΄, σελ. 291)

A.2.2.

Εγκάρδια Συνεννόηση (Αντάντ): Είναι ένας από τους δύο συνασπισμούς του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που θεμελιώθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στην Ευρώπη και είχε ως μέλη τη Γαλλία, την Αγγλία και τη Ρωσία.

Άξονας Ρώμης Βερολίνου: Το 1936 η Γερμανία πλησιάζει την Ιταλία. Και οι δύο βοηθούν το στρατηγό Φράνκο, που μάχεται εναντίον της νόμιμης δημοκρατικής ισπανικής κυβέρνησης. Η προσέγγιση αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη σύναψη συνθήκης συμμαχίας ανάμεσα στα δύο δικτατορικά καθεστώτα. Ο άξονας Ρώμης – Βερολίνου ήταν πια μια πραγματικότητα.

Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε.: Το 1946 ιδρύεται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) με έδρα τη Νέα Υόρκη. Ο Γενικός Γραμματέας διευθύνει τον οργανισμό και μεριμνά για την εκτέλεση των αποφάσεών του.

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Από τη δημοσίευση του Χάτι Χουμαγιούν (αυτοκρατορικό διάταγμα, 18 Φεβρουαρίου 1856, με το οποίο το οθωμανικό κράτος, διατηρώντας την αποκλειστική αρμοδιότητα στα θέματα των υπηκόων του, αναλαμβάνει την υποχρέωση της ίσης μεταχείρισης μωαμεθανών και μη σε ζητήματα απονομής δικαιοσύνης, φορολογίας, κατάληψης δημόσιων θέσεων, εισόδου στο στρατό και φοίτησης σε ανώτερα ιδρύματα) η Κρήτη βρισκόταν σε διαρκή αναταραχή και αναβρασμό. Οι Κρήτες ζητούσαν να εφαρμοστούν οι φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις που η Πύλη και οι Δυνάμεις τούς είχαν υποσχεθεί.

Γύρω στα 1865 το μοναστηρικό, δηλαδή η διάθεση των εισοδημάτων των μοναστηριών, και η δικαιότερη ρύθμιση του φορολογικού συστήματος είναι δύο προβλήματα ακανθώδη που ενδιαφέρουν άμεσα όλους τους Κρήτες και που η μη επίλυσή τους από τις τουρκικές αρχές δημιουργεί ένταση. Οι Κρήτες απαιτούσαν να τεθούν κάτω από τον έλεγχο των δημογερόντων – εκπροσώπων του λαού τα εισοδήματα των μοναστηριών τα οποία ως τότε ελέγχονταν από τον τούρκο Βαλή (γενικό διοικητή) και από τους επισκόπους. Απαιτούσαν επίσης άμεση μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος. Ο φόρος εισπράττονταν σχεδόν αυθαίρετα από εκμισθωτές, σύμφωνα με τη δική τους εκτίμηση, και επομένως ήταν δυσβάστακτος.

Μέσα σε αυτό το κλίμα ήταν εύκολο να βρουν έδαφος συνθήματα για επανάσταση. Οι πρώτες οργανωμένες εκδηλώσεις πραγματοποιούνται την άνοιξη του 1866 και καταλήγουν στην επίδοση, στους αντιπροσώπους των Δυνάμεων στα Χανιά ενός υπομνήματος (14 Μαΐου 1866), το οποίο διεκτραγωδούσε την κατάσταση στο νησί.

Τα παραπάνω γεγονότα πιστοποιούνται και από το παράθεμα, το οποίο αποτελεί απόσπασμα του Υπομνήματος της 14 Μαΐου 1866. Πιο συγκεκριμένα, οι Κρήτες κάνουν λόγο για 35 χρόνια καταπίεσης. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η Συνθήκη του Λονδίνου της 7^{ης} Μαΐου 1832 άφηνε την Κρήτη εκτός των ελληνικών συνόρων, και στα 35 χρόνια που μεσολάβησαν οι πρόγονοί τους αλλά και οι ίδιοι υπέμεναν αδικίες,

κακομεταχείριση και δολοφονίες από τη μεριά των Τούρκων. Μάλιστα, παρατηρείται αναντιστοιχία υποσχέσεων και υλοποίησής των, αφού το Χάτι Χουμαγιούν δεν εφαρμόστηκε στην Κρήτη. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό μέσα από την περιγραφή των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν: είναι αναγκασμένοι να πληρώνουν βαρύτατους φόρους, στοιχείο που ήδη έχει θιχτεί από την ιστορική αφήγηση. Επιπλέον, το παράθεμα συμπληρώνει ότι αυτοί οι φόροι δε λειτουργούν ανταποδοτικά, όπως σε όλα τα ευνοούμενα κράτη, καθώς κανένα έργο κοινής ωφέλειας ή κοινωνικής παροχής δεν τους προσφέρεται. Κάνουν λόγο για έλλειψη σχολείων και αυτά που υπάρχουν, ενισχύονται οικονομικά από τους ίδιους τους Κρήτες, όπως και ο κλήρος, και όχι από το οθωμανικό κράτος. Επίσης, στερούνται δημοσίων έργων, όπως για παράδειγμα γέφυρες και δρόμους.

Από την άλλη, η απονομή δικαιοσύνης δυσλειτουργεί, μια και δεν έχουν θεσμοθετηθεί νόμοι που να προστατεύουν τα στοιχειώδη δικαιώματα του κρητικού λαού. Τα αδικήματα που διαπράττουν οι Οθωμανοί εις βάρος των Κρητών δεν τιμωρούνται, ενώ δε λαμβάνεται υπόψη στα δικαστήρια οποιαδήποτε μαρτυρία τους, καθιστώντας έτσι τη δικαιοσύνη στη Μεγαλόνησο εικονική.

Τέλος, όσον αφορά τη διοίκηση του νησιού, ο λαός είναι έρμαιο των αυθαιρεσιών του εκάστοτε αντιπροσώπου που απέστελλε ο Σουλτάνος. Εκτός από αυτό, κανένας κάτοικος της Κρήτης δε γίνεται δεκτός σε δημόσιες θέσεις. Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στην εκτίμηση ότι οι Κρήτες είναι ουσιαστικά υπόδουλοι στους Τουρκοκρητικούς.

Μετά από όλα αυτά, οι Κρήτες ζητούν την άμεση επέμβαση των Δυνάμεων για την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα ή, τουλάχιστον, την παραχώρηση σχετικής αυτονομίας.

ΘΕΜΑ Β2

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο στον οικονομικό τομέα η Ευρώπη εξέρχεται κατεστραμμένη. Η καπιταλιστική Ευρώπη του 19^{ου} αιώνα, δανειστής ολόκληρου του κόσμου, είναι τώρα χρεωμένη στις Ηνωμένες Πολιτείες και οι δημόσιες οικονομίες των κρατών της είναι κλονισμένες. Ειδικότερα, οι υλικές καταστροφές (γαίες, εργοστάσια, σιδηροδρομικές γραμμές) επηρεάζουν ουσιαστικά την παραγωγή, η οποία μειώνεται σχεδόν στο μισό σε σχέση με την προπολεμική περίοδο. Ο κόσμος διέρχεται μια σύντομη περίοδο οικονομικής κρίσης, η οποία όμως γρήγορα ξεπερνιέται (1921), αν και τα σημάδια της εξακολουθούν να είναι εμφανή και κατά τη διάρκεια των επόμενων χρόνων, ιδιαίτερα στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Το γεγονός αυτό αναφέρεται και στην αρχή του παραθέματος (*Στην Ευρώπη ... Μεγάλου Πολέμου*). Έτσι, στις 22 Οκτωβρίου 1929, σε μια Αμερική ευημερούσα, που πίστευε ότι είχε βρει τον τρόπο να χτυπήσει την ανέχεια, ξεσπά η *μεγάλη κρίση*.

Άμεσο αποτέλεσμα της κρίσης ήταν να προκληθεί σε ολόκληρο τον κόσμο ένα κύμα κοινωνικής εξαθλίωσης. Ένας μεγάλος αριθμός εργατών στις χώρες που επλήγησαν περισσότερο, έμεινε άνεργος: 13 εκατομμύρια στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1932, 6 εκατομμύρια στη Γερμανία. Στους άνεργους πρέπει να προσθέσουμε ακόμη τους υπαλλήλους και τους διευθυντές των επιχειρήσεων που έκλεισαν. Η εντεινόμενη ανεργία τεκμηριώνεται και στο σχετικό παράθεμα (*προβλήματα της αυξανόμενης ανεργίας και ύφεσης*). Οι έμποροι βλέπουν τις εργασίες τους να μειώνονται, γιατί δυσκολεύονται να πωλήσουν, και οι πελάτες των ελεύθερων επαγγελματιών συνεχώς ελαττώνονται. Οι αγρότες δε βρίσκουν αγοραστές για τα προϊόντα τους, παρά την πτώση των τιμών. Τα προαναφερθέντα στοιχεία αποτελούν εκφάνσεις της οικονομικής ύφεσης που επισημαίνεται στο παράθεμα. Αυτή η ανέχεια προκαλεί την οργή των πολιτών κατά των κυβερνήσεων, που τις θεωρούν υπεύθυνες για την κρίση: πορείες, διαδηλώσεις, συγκρούσεις ανέργων με την αστυνομία στους δρόμους είναι καθημερινό φαινόμενο για τις μεγάλες πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής.

Μία από τις κυριότερες συνέπειες της οικονομικής αυτής κρίσης είναι η ακόμη μεγαλύτερη κεφαλαιοκρατική συγκέντρωση, η οποία και επαύξησε το ρόλο των τραπεζών στην οικονομική

ζωή. Τα μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα βρήκαν την ευκαιρία και εξαγόρασαν τις μικρότερες επιχειρήσεις που χρεοκόπησαν ή που δεν μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στην κρίση. Το ίδιο συμβαίνει και στον τραπεζικό τομέα. Πολλοί αγρότες και κάτοικοι μικρών πόλεων συρρέουν στα μεγάλα αστικά κέντρα με την ελπίδα να βρουν εργασία. Ο πληθυσμός των αστικών κέντρων αυξάνεται και δημιουργούνται πρόσθετα κοινωνικά προβλήματα. Η διάρθρωση της αστικής κοινωνίας διαταράσσεται. Τα μεσαία αστικά στρώματα με τη χρεοκοπία των επιχειρήσεών τους χάνουν την οικονομική τους υπόσταση και προλεταριοποιούνται. Η οικονομική κρίση αρχίζει να μεταμορφώνεται σε ιδεολογική. Μια δυσπιστία προς το αστικό δημοκρατικό πολίτευμα, τη φιλελεύθερη οικονομία, την κοινωνία της βιομηχανικής ανάπτυξης, αρχίζει να εκδηλώνεται στην Ευρώπη. Με την εξαφάνιση των μεσαίων στρωμάτων το κοινωνικό σώμα έχασε την «ελαστικότητά» του: ανάμεσα στους μεγαλοαστούς που τώρα κυριαρχούν, και στην εργατική τάξη δεν παρεμβάλλονται παρά μόνο οι μικροαστοί. Η μικροαστική όμως τάξη διακρίνεται από ιδεολογική αστάθεια, η οποία δε θα επιτρέψει στο αστικό δημοκρατικό πολίτευμα να λειτουργήσει ομαλά. Η οικονομική κρίση εξανεμίζει τις ελπίδες των μικροαστών για κοινωνική ανέλιξη. Ο φόβος της προλεταριοποίησης σε συνδυασμό με την έλλειψη ιδεολογικού προσανατολισμού, ωθούν τα μικροαστικά στρώματα προς την υποστήριξη εθνικιστικών και ολοκληρωτικών πολιτικών λύσεων, έξω από το πλαίσιο του αστικού δημοκρατικού πολιτεύματος. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στο παράθεμα, διευρύνεται το ρεύμα αμφισβήτησης της κυρίαρχης οικονομικής και κοινωνικής τάξης και ειδικότερα της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς, των φιλελεύθερων οικονομικών και πολιτικών αντιλήψεων και του κοινοβουλευτισμού. Εξάλλου, σύμφωνα με την ιστορική αφήγηση, κανείς δεν πιστεύει πια στη θεωρία ότι η απόλυτη οικονομική ελευθερία οδηγεί στην ευημερία και την ευτυχία όλων των ανθρώπων.

Σε χώρες στις οποίες το αστικό δημοκρατικό πολίτευμα δεν έχει ακόμη εδραιωθεί (όπως η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία κ.α.), η μεγαλοαστική τάξη φοβούμενη τις κοινωνικές συνέπειες της αναταραχής, που προέρχεται από τα πενόμενα κατώτερα στρώματα, και εκμεταλλεζόμενη την ανησυχία των μικροαστών, θα υποστηρίξει ολοκληρωτικές πολιτικές λύσεις, για να



ξεπεραστεί η οικονομική και κοινωνική κρίση. Αναπτύσσονται κινήματα με εθνικιστικό και αντιδημοκρατικό προσανατολισμό, που οδηγούν στην εγκαθίδρυση ολοκληρωτικών καθεστώτων στις συγκεκριμένες χώρες, τα οποία, με τη σειρά τους, εξάπτουν εθνικιστικά συναισθήματα. Εξάλλου, αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται και από το ιστορικό παράθεμα (*Η μεγάλη κρίση ... δικτατορικών «λύσεων»*).

Αντίθετα, στις Ηνωμένες Πολιτείες και τις δυτικές δημοκρατίες (Αγγλία, Γαλλία) τα συγκεκριμένα φαινόμενα, αν και υπαρκτά, δε γνωρίζουν την ίδια ένταση και, άρα, δε σημειώνεται αντικοινοβουλευτική εκτροπή.

ΙΣΤΟΡΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2007

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

- A.1.1.** Πώς αντιμετώπισαν τη ναυμαχία του Ναυαρίνου (8/20 Οκτωβρίου 1827) οι Έλληνες, ο Σουλτάνος και οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής;
Μονάδες 10

- A.1.2.** Ποια μέτρα πήραν μη δικτατορικά κράτη της Ευρώπης, μιμούμενα τις Η.Π.Α., για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 1929;
Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

- A.2.1.** Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Η Κύπρος παραδόθηκε από τους Τούρκους στους Άγγλους με τη Συνθήκη των Σεβρών.
- β.** Τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα το 1948.
- γ.** Ο Δημήτριος Υψηλάντης διατύπωσε έντονες επικρίσεις για το «ψήφισμα της υποτέλειας».
- δ.** Με τις ενέργειες του Αλέξανδρου Σβώλου συγκλήθηκε η διάσκεψη στο Λίβανο.
- ε.** Μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και του καθεστώτος του Κεμάλ υπεγράφη Σύμφωνο Φιλίας το Μάρτιο του 1921.

Μονάδες 10

- A.2.2.** Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Ανατολικό Ζήτημα
- β.** «άψογη στάση»
- γ.** Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α.)

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε:

α. στα αίτια των Βαλκανικών πολέμων,

Μονάδες 15

β. στο περιεχόμενο της συνθήκης με την οποία τερματίστηκε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος.

Μονάδες 10

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

Εκείνη την άνοιξη και το καλοκαίρι τα γεγονότα είχαν εξελιχθεί ταχύτατα. Τμήματα της οθωμανικής Μακεδονίας έδειχναν έτοιμα να πέσουν στα χέρια είτε της Ιταλίας (που είχε πολεμήσει εναντίον της αυτοκρατορίας με αντικείμενο την Τριπολίτιδα) είτε των Αλβανών εξεγερμένων, οι οποίοι απαιτούσαν ν' αποκτήσουν δικό τους κράτος. Αυτή ήταν ίσως η μοναδική απειλή που μπορούσε να κάνει τα βαλκανικά κράτη να ομονοήσουν, και μέσα σ' ένα διπλωματικό ανεμοστρόβιλο το Μαυροβούνιο, η Σερβία, η Βουλγαρία και η Ελλάδα υπέγραψαν μια σειρά από διμερείς συμφωνίες και αποφάσισαν να επιτεθούν τον Οκτώβρη εναντίον των Οθωμανών.

(Mark Mazower, *Θεσσαλονίκη. Πόλη των φαντασμάτων*, Μετάφρ. Κ. Κουρεμένος, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006, σελ. 352.)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

Συνθήκη Λονδίνου
Άρθρον 2

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών εκχωρεί προς τας Αυτών Μεγαλειότητας τους Συμμάχους Ηγεμόνας πάσας τας επί της ευρωπαϊκής ηπείρου εδαφικές εκτάσεις της Αυτοκρατορίας Αυτού προς δυσμάς, γραμμής αρχομένης από της επί του Αιγαίου πελάγους Αίνου μέχρι της επί του Ευξείνου Πόντου Μηδείας, εξαιρουμένης της Αλβανίας.

Άρθρον 4

Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών δηλοί ότι εκχωρεί εις τας Αυτών Μεγαλειότητας τους Συμμάχους Ηγεμόνας την νήσον Κρήτην και ότι παραιτείται υπέρ Αυτών πάντων των ων εκέκτητο¹ επί της νήσου ταύτης κυριαρχικών και άλλων δικαιωμάτων.

1. των ων εκέκτητο: όσων ήταν κύριος, όσα κατείχε

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε:

α. στις απαιτήσεις του Στρατιωτικού Συνδέσμου (1909),

Μονάδες 15

β. στον τρόπο με τον οποίο επιβλήθηκε ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος και στις πολιτικές συνέπειες που άμεσα προέκυψαν.

Μονάδες 10

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο πρόγραμμα του Στρατιωτικού Συνδέσμου, δεν υπάρχει σημείο που να δείχνει ότι πίσω από τις ξιφολόγχες κρυβόταν η επαναστατημένη αστική τάξη. Οι αξιωματούχοι:

[...]

- απαιτούσαν, πάντως «όπως ο τε Διάδοχος και οι Βασιλόπαιδες απόσχωσι¹ της ενεργού και διοικητικής εν τω στρατώ και τω ναυτικώ υπηρεσίας».
- υπέβαλαν «την παράκλησιν όπως εν τω μέλλοντι ο Βασιλεύς (...) απαιτή ίνα οι Υπουργοί των Στρατιωτικών και των Ναυτικών προέρχωνται εξ ανωτέρων αξιωματούχων».
- εκδήλωναν τον «πόθον (...) όπως η Διοίκησης της χώρας καταστή χρηστή και έντιμος, όπως η Δικαιοσύνη απονέμεται ταχέως μετ' αμεροληψίας και ισότητος, (...) όπως η Εκπαίδευσις του Λαού καταστή λυσιτελής² διά τον πρακτικόν βίον και τας στρατιωτικάς ανάγκας της Χώρας, όπως η ζωή, η τιμή και η περιουσία των πολιτών εξασφαλισθώσιν και τέλος όπως τα οικονομικά ανορθωθώσι, λαμβανομένων των απαιτουμένων μέτρων προς λελογισμένην διαρρύθμισιν των εσόδων και εξόδων του Κράτους (...)»

1. απόσχωσι: απέχουν

2. λυσιτελής: ωφέλιμη

(Γ. Δερτιλής, *Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση 1880-1909*, σελ. 186-187.)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1.

Α' τεύχος σελ. 130: «*Η άρνηση ή η κωλυσιεργία του Ιμπραήμ... όπου υπογράφηκε και η ομώνυμη συνθήκη*».

A.1.2

Β' τεύχος σελ. 161: «*Στις 22 Οκτωβρίου 1929 ... τίτλοι μετοχών*», σελ. 162: Οι αμερικανικές τράπεζες, που είχαν δανείσει χρήματα στις άλλες χώρες επιδιώκουν να επαναπατρίσουν τα κεφάλαιά τους, για να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές δυσκολίες, σελ. 166-167: «*Παντού, όπως ακριβώς ... να μειώσουν την ανεργία*».

ΘΕΜΑ Α.2

A.2.1

- A. Λάθος, Α' τεύχος, σελ. 295
- B. Σωστό, Β' τεύχος, σελ. 401.
- Γ. Σωστό, Α' τεύχος, σελ. 128-129.
- Δ. Λάθος, Β' τεύχος, σελ. 290-291.
- Ε. Σωστό, Β' τεύχος, σελ. 97-98.

A.2.2

Ανατολικό Ζήτημα: Α' τεύχος, σελ. 131: «*Οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις αντιμετώπιζαν το Ελληνικό Ζήτημα ως μια φάση του Ανατολικού Ζητήματος, που σήμαινε αγώνα μεταξύ τους για την εκμετάλλευση της σουλτανικής αδυναμίας ή τη διανομή της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Το ζήτημα αυτό είχε γεννηθεί πολύ νωρίτερα και επρόκειτο να συνεχιστεί άλλα εκατό χρόνια αργότερα*».

σελ. 289: Πτυχή του Ανατολικού ζητήματος είναι και το Κρητικό ζήτημα, γιατί: «*1) Συνδέεται με την τύχη της οθωμανικής αυτοκρατορίας που η μεν Ρωσία επιθυμεί τη διάλυσή της, η δε Αγγλία τη διατήρησή της. 2) Έχει σχέση με την ισχυροποίηση της Ελλάδας, η οποία θα ενισχυόταν με την προσθήκη νέων εδαφών και πληθυσμού*».

«*άφογη στάση*»: Α' τεύχος, σελ. 303:

Μετά την επικράτηση των Νεότουρκων (1908) παρατηρείται μία προσπάθεια ανανέωσης της πολιτικής ζωής στην Ελλάδα. «*Την ίδια εποχή η Ελλάδα αδυνατούσε να βοηθήσει τους Έλληνες της Μακεδονίας και της Θράκης που τώρα απειλούνταν με εκτουρκισμό ή*

μετοικεσία, σύμφωνα με τα διαφαινόμενα σχέδια των Νεότουρκων. Δεν τολμούσε επίσης να δεχτεί την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα που οι Κρήτες μαχητικά την επιδίωκαν και η ελληνική κοινή γνώμη ένθερμα την αποδεχόταν. Η Ελλάδα τότε τήρησε «άψογη στάση» που αύξησε την αντιδημοτικότητα της κυβέρνησης και του βασιλιά».

Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α.): Β' τεύχος, σελ. 401

Κυπριακή επαναστατική οργάνωση (Ε.Ο.Κ.Α.) με στρατιωτικό συντονιστή το στρατηγό Γεώργιο Γρίβα (Διγενή), που εξαπέλυσε ένοπλο αγώνα απέναντι στην άρνηση της Βρετανικής κυβέρνησης να δεχτεί τη θέληση του κυπριακού λαού, ο οποίος τάσσεται υπέρ της ένωσης του νησιού με την Ελλάδα με δημοψήφισμα (96% των ψήφων).

ΟΜΑΔΑ Β

ΘΕΜΑ Β1

Το χρονικό διάστημα πριν από τους βαλκανικούς πολέμους σημαδεύτηκε από τον ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων για την εδραίωση και επέκταση της κυριαρχίας τους στα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και από τη διαμάχη μεταξύ των βαλκανικών κρατών για τη διανομή των ευρωπαϊκών εδαφών της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Τα παραθέματα παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα αίτια των βαλκανικών πολέμων καθώς και το περιεχόμενο της συνθήκης του Λονδίνου, με την οποία έληξε ο πρώτος βαλκανικός πόλεμος.

α. Όσον αφορά τα αίτια του πρώτου βαλκανικού πολέμου πρέπει να αναφερθούν οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο Β' τεύχος, σελ. 36-37 «Στο μεταξύ η γερμανική ... του αλύτρωτου ελληνισμού».

Το πρώτο παράθεμα, που αποτελεί απόσπασμα από το βιβλίο του Μαζάουερ «Θεσσαλονίκη. Πόλη των φαντασμάτων» επιβεβαιώνει αλλά και συμπληρώνει την ιστορική αφήγηση. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της επεκτατικής της πολιτικής, το Σεπτέμβριο του 1911 η Ιταλία επιτέθηκε στη Λιβύη, που ήταν τουρκική κτήση, με αποτέλεσμα την έναρξη του ιταλοτουρκικού πολέμου του 1911-1912.

Το Μάιο του 1912 ο πόλεμος μεταφέρθηκε στα Δωδεκάνησα, δηλαδή εγγύτερα στη βαλκανική χερσόνησο. Την ίδια περίοδο εκδηλώθηκε η αλβανική εθνική επανάσταση, με στόχο την ίδρυση ανεξάρτητου αλβανικού κράτους. Αυτές οι εξελίξεις θορύβησαν τα βαλκανικά κράτη, που ανησυχούσαν μήπως περιοχές της υπό οθωμανική κυριαρχία Μακεδονίας καταληφθούν είτε από τους Ιταλούς είτε από τους επαναστατημένους Αλβανούς. Οι βαλκανικές

χώρες αναγκάστηκαν να συνεργαστούν, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι σε μια μελλοντική διανομή της Μακεδονίας θα συμμετείχαν μόνο τα ήδη υπάρχοντα βαλκανικά κράτη (Ελλάδα, Σερβία, Μαυροβούνιο, Βουλγαρία). Η συνεργασία αυτή εκφράστηκε με πυρετώδεις διπλωματικές διαδικασίες που κατέληξαν στη σύναψη διαβαλκανικών στρατιωτικών συμφωνιών, με στόχο την κατάληψη των βαλκανικών εδαφών της Τουρκίας. Έτσι, τον Οκτώβριο του 1912 τα βαλκανικά κράτη κήρυξαν τον πόλεμο στην οθωμανική αυτοκρατορία.

Όσον αφορά τα αίτια του δεύτερου βαλκανικού πολέμου πρέπει να αναφερθούν οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο Β΄ τεύχος, σελ. 45 *«Μετά τη συνθήκη του Λονδίνου... τα απελευθερωμένα εδάφη»*.

β. Όσον αφορά το περιεχόμενο της συνθήκης του Λονδίνου με την οποία τερματίστηκε ο πρώτος βαλκανικός πόλεμος πρέπει να αναφερθούν οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο Β΄ τεύχος, σελ. 41-43 *«Ο α΄ βαλκανικός πόλεμος έληξε... μεταξύ των συμμάχων αυτή τη φορά»*.

Το δεύτερο παράθεμα περιλαμβάνει το δεύτερο και το τέταρτο άρθρο της συνθήκης του Λονδίνου με βάση τα οποία επιβεβαιώνεται η ιστορική αφήγηση. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 2 ο σουλτάνος εκχωρεί στις βαλκανικές χώρες τα κυριαρχικά του δικαιώματα στα εδάφη δυτικά της γραμμής Αίνου-Μηδείας πλην της Αλβανίας. Αυτό πρακτικά σήμαινε ότι πραγματοποιούνταν ο βασικός στόχος των συμμαχικών βαλκανικών κρατών για κατάλυση της οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια.

Σύμφωνα με το άρθρο 4, ο σουλτάνος αποδέχεται την οριστική απώλεια της Κρήτης και την οριστική ρύθμιση του κρητικού ζητήματος από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Έτσι, τερματίζεται τυπικά και οριστικά η οθωμανική επικυριαρχία στην Κρήτη.

Το οριστικό καθεστώς των οθωμανικών κτήσεων στα Βαλκάνια θα καθοριστεί με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου-10 Αυγούστου 1913).

B.2.

α) Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα διάφορα αίτια και αφορμές προκαλούσαν δυσφορία και απογοήτευση για την κατάσταση της Ελλάδας στον εθνικό, στρατιωτικό, οικονομικό, κοινωνικό εκπαιδευτικό, πολιτικό τομέα.

Μέσα σε αυτήν την ατμόσφαιρα, το Μάιο του 1909, μια ομάδα αξιωματικών σχημάτισε το Στρατιωτικό Σύνδεσμο, ο οποίος αμέσως απαίτησε αναδιοργάνωση του στρατού και του στόλου, **γεγονός που**

πιστοποιείται και από το απόσπασμα με τα αιτήματα του Στρατιωτικού Συνδέσμου, όπως αυτά καταγράφονται στο κείμενο του Γ. Δερτιλή, στο οποίο γίνεται λόγος για την παράκληση του Στρατιωτικού Συνδέσμου ο Βασιλιάς να απαιτεί στο μέλλον οι υπουργοί Στρατιωτικών και Ναυτικών να προέρχονται από την τάξη των ανώτερων αξιωματικών.

Επιπλέον, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος απαίτησε την απομάκρυνση των πριγκίπων από στρατιωτικές θέσεις. **Το συγκεκριμένο αίτημα τεκμηριώνεται** από το ίδιο απόσπασμα, καθώς φαίνεται ολοκάθαρα η απαίτηση των στρατιωτικών να απέχουν ο Διάδοχος Κωνσταντίνος και οι Πρίγκιπες από κάθε ενεργή διοικητική παρουσία τόσο στο Στρατό όσο και στο Ναυτικό.

Τέλος, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος διατύπωσε αιτήματα όσον αφορά τη γενικότερη ανανέωση της πολιτικής ζωής. Εδώ το απόσπασμα είναι εξαιρετικά διαφωτιστικό, αφού δίνει αναλυτικές πληροφορίες **και συμπληρώνει** την ασαφή διατύπωση του σχολικού βιβλίου.

Πιο συγκεκριμένα, τα μέλη του Στρατιωτικού Συνδέσμου εκδηλώνουν την επιθυμία να γίνουν αλλαγές ώστε ο κρατικός μηχανισμός και, γενικότερα, η διοίκηση της χώρας να είναι έντιμη και αποτελεσματική.

Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας και απονομής της Δικαιοσύνης, και τονίζεται η ανάγκη να απονέμεται γρήγορα, αμερόληπτα και αντικειμενικά, στα πλαίσια της ισότητας των πολιτών.

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν παραλείπει να αναφερθεί και στα εκπαιδευτικά ζητήματα. Τονίζει τη χρησιμότητα μιας ωφέλιμης για το λαό εκπαίδευσης, που οφείλει να έχει πρακτικό προσανατολισμό (η κριτική αφορά το θεωρητικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης, που δεν κάλυπτε τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας) αλλά και να εξυπηρετεί τις στρατιωτικές ανάγκες της χώρας (αίτημα που σχετίζεται με την αρτιότερη εκπαίδευση των αξιωματικών).

Ακόμη, τονίζουν ότι επιβάλλεται η λήψη μέτρων που θα διασφαλίζουν τη ζωή, την τιμή και την περιουσία των πολιτών.

Τέλος, θεωρούν ότι οφείλει η πολιτική ηγεσία της χώρας να βελτιώσει τα οικονομικά δεδομένα της χώρας μέσω της ορθολογικής διαχείρισης των εσόδων και εξόδων του κράτους.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί η παρατήρηση του Γ. Δερτιλή ότι στο πρόγραμμα του Στρατιωτικού Συνδέσμου δεν υπάρχει ξεκάθαρο σημείο που να πιστοποιεί ότι πίσω από τους στρατιωτικούς κρύβεται η ανερχόμενη ελληνική αστική τάξη, που διεκδικούσε και αυτή, με τη σειρά της, συμμετοχή στην πολιτική εξουσία.

β) Την αρχηγία του Συνδέσμου οι αξιωματικοί ανέθεσαν στο συνταγματάρχη Νικόλαο Ζορμπά. Επειδή ο Σύνδεσμος αντιμετώπισε απροθυμία των πολιτικών και του Βασιλιά να δεχτούν το πρόγραμμά του, αποφάσισε να το επιβάλει πραξικοπηματικά. Τη νύχτα της 15^{ης}

Αυγούστου 1909 ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος οργανώνει κίνημα το οποίο επικράτησε χωρίς δυσκολία. Η κυβέρνηση του Δημητρίου Ράλλη παραιτείται και η νέα κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τον Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, αναγκάστηκε να δεχτεί τις περισσότερες αξιώσεις του Συνδέσμου, ο οποίος όμως έκρινε ασφαλέστερο τελικά να καλέσει ως πολιτικό του σύμβουλο τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος είχε διακριθεί στην Κρήτη με τη σθεναρή στάση του απέναντι στον πρίγκιπα Γεώργιο. Έτσι, αρχίζει μια νέα περίοδος για τη χώρα.

ΙΣΤΟΡΙΑ
Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2008

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Ο ιστοριογράφος Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος θεμελίωσε την πολιτιστική συνέχεια του ελληνικού έθνους με αδιάσειστο επιχείρημα την αδιάλειπτη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού.
- β.** Η Ιερή Συμμαχία αποσκοπούσε στην προώθηση των φιλελεύθερων και εθνικών κινημάτων.
- γ.** Το Νεοτουρκικό Κίνημα του 1908 υποσχέθηκε στους λαούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ισονομία, ισοπολιτεία και ευρύτατο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα.
- δ.** Στις 25 Μαρτίου 1924 ανακηρύχτηκε από τη Βουλή, με πρωτοβουλία κυρίως του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, η αβασίλευτη δημοκρατία.
- ε.** Ο φιλελεύθερος ηγέτης Καβούρ κατόρθωσε να ενοποιήσει τη Γερμανία.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α.** Δόγμα Μονρόε
- β.** Αρχή της δεδηλωμένης
- γ.** Εξαρχία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Η Επανάσταση του 1821 ήταν προϊόν εθνικού κινήματος. Ποια ήταν τα κυριότερα συστατικά στοιχεία του ελληνικού εθνικού κινήματος;

Μονάδες 10

A2.2. Τι προέβλεπε η συνθήκη Ειρήνης του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1913) και σε ποιες διπλωματικές ενέργειες προέβη η Ελλάδα προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνεργασία της Ρουμανίας για την υπογραφή της συνθήκης;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β΄ ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε:

- α. Στο Κίνημα της «Εθνικής Άμυνας» (16/29 Αυγούστου 1916) και στη στάση που τήρησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος σε αυτό.

Μονάδες 15

- β. Στα «Νοεμβριανά».

Μονάδες 10

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Βενιζέλος, απογοητευμένος από την εμμονή του βασιλιά Κωνσταντίνου στην ουδετερότητα, έρχεται σε συνεννοήσεις με τον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και τον στρατηγό Δαγκλή για τη στάση που πρέπει να τηρήσουν. Κατόπιν, [...] φεύγουν οι δύο πρώτοι (ακολουθεί ύστερ' από λίγες ημέρες και ο Δαγκλής) για τα Χανιά της Κρήτης και εκεί σχηματίζουν την προσωρινή κυβέρνηση της χώρας (τη γνωστή Τριανδρία) στην οποία προσχωρεί η Επιτροπή Εθνικής Αμύνης Θεσσαλονίκης. Ο διχασμός του ελληνικού κράτους και του έθνους σε δύο χωριστές παρατάξεις με όλα τα προβλεπόμενα ολέθρια αποτελέσματα έχει συντελεστεί.

Στα τέλη Σεπτεμβρίου [...] ο Βενιζέλος αποβιβάζεται στη Θεσσαλονίκη. Τη διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνει η τριανδρία Βενιζέλου – Κουντουριώτη – Δαγκλή.

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1993, σ. 356

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδηλώθηκε η Βιομηχανική Επανάσταση στην Αγγλία κατά τον 19ο αιώνα.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στα 1851, στη Μεγάλη Βρετανία δέκα πόλεις ξεπερνούν τις 100.000 κατοίκους [...]. Το Λονδίνο φτάνει τα 2,3 εκατομμύρια [...]. Το Μάντσεστερ ξεπερνά τις 400.000 κατοίκους, η Γλασκόβη τις 300.000 και το Μπίρμινχαμ τις 200.000.

Το Μάντσεστερ αναδεικνύεται στην πρώτη πόλη της βαμβακοβιομηχανίας:

Στα 1835, η περιοχή του Μάντσεστερ [...] συγκεντρώνει το 80% των εργατών της βαμβακοβιομηχανίας και στα 1846, το 85%. Η πόλη αυτή διαθέτει πολλά

πλεονεκτήματα. Βρίσκεται κοντά στο Λίβερπουλ, απ' όπου γίνονται οι εισαγωγές του βαμβακιού. Επιπλέον περιβάλλεται [...] από ένα πλούσιο κοίτασμα άνθρακα, που εκτείνεται από το Όρμσκιρκ μέχρι το Μπάρι και το Άστον. Η ανθρακοπαραγωγή δεν υπολογίζεται εύκολα, αλλά οπωσδήποτε ξεπερνά κατά πολύ τις επτακόσιες έως εννιακόσιες χιλιάδες τόνους, που καταναλώνει μόνον η πόλη του Μάντσεστερ.

[...]

Η Μεγάλη Βρετανία δεν διαθέτει μόνον την πιο ανεπτυγμένη οικονομία. Επιπλέον, όλη η διαδικασία ανάπτυξης συνδέθηκε εξ αρχής με την αποικιοκρατική επέκταση και το θαλάσσιο εμπόριο. Ήδη υιοθετεί τη λογική της εξειδίκευσης και του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, που προκύπτει από την ίδια τη δομή των εξαγωγών της και τη διάρθρωση, προπάντων, των εισαγωγών της.

Η προώθηση των εξαγωγών, στα πλαίσια της βρετανικής οικονομίας σημειώνει γιγάντια άλματα. Κατά τις δεκαετίες του 1820 και 1830, εξάγει το ένα πέμπτο της παραγωγής της, στα 1851 ξεπερνά το ένα τέταρτο, στα 1861 το ένα τρίτο, στα 1871 τα δύο πέμπτα.

Michel Beaud, *Ιστορία του Καπιταλισμού από το 1500 ως σήμερα*,
μετ. Μ. Βερέττας, εκδ. Μαλλιάρης Παιδεία, Αθήνα 1987,
σσ. 142-143, 158

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1.

α. Σ (σελ. 37)

β. Λ (σελ. 12)

γ. Σ (σελ. 37)

δ. Σ (σελ. 101)

ε. Λ (σελ. 45)

A.1.2.

α. **Δόγμα Μονρόε**: σελ. 13, «Κατά το 19^ο αιώνα ... Δόγμα Μονρόε».

β. **Αρχή της Δεδηλωμένης**: σελ. 36, «Χρειάστηκε ... εθνικών κρατών».

γ. **Εξαρχία**: σελ. 63, «Οι Βούλγαροι ... Πατριαρχείο.».

A.2.1. σελ. 16, «Η επανάσταση των Ελλήνων ... λαϊκής κυριαρχίας».

A.2.2. σελ. 73, «Επεισόδια ... ελληνορουμανικές σχέσεις».

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1 (α. και β.)

Στην απάντηση οι μαθητές οφείλουν να συμπεριλάβουν τόσο στοιχεία από το σχολικό βιβλίο όσο και από το παράθεμα.

Πιο συγκεκριμένα, είναι καλό να γίνει μια σύντομη αναφορά στα γεγονότα του 1915 που οδήγησαν στη συνταγματική κρίση και ανάγκασαν το Βενιζέλο να ηγηθεί του κινήματος της Εθνικής Άμυνας (Σχολικό βιβλίο σελ. 82, *ενότητα Εθνικός Διχασμός*)

Στη συνέχεια, είναι αναγκαίο να καταγραφούν αναλυτικά τα ιστορικά γεγονότα του 1916, όπως η σύσταση της Επιτροπής Εθνικής Άμυνας, η παρέμβαση των ξένων δυνάμεων στο εσωτερικό της χώρας, η συγκρότηση ομάδων κρούσης, η κατάληψη τμήματος της Ανατολικής Μακεδονίας από βουλγαρικές δυνάμεις, καθώς και η αναλυτική περιγραφή του κινήματος της Εθνικής Άμυνας και των «Νοεμβριανών» (σχολικό βιβλίο σελ. 83 – 84, «Ο Βενιζέλος, αντιμέτωπος, ... και την εκθρόνισή του»).

Από το παράθεμα χρειάζεται να συσχετιστούν με το σχολικό βιβλίο οι παρακάτω ιστορικές πληροφορίες:

«Ο Βενιζέλος απογοητευμένος από την εμμονή του βασιλιά Κωνσταντίνου στην ουδετερότητα, έρχεται σε συνεννοήσεις με το ναύαρχο Κουντουριώτη και το στρατηγό Δαγκλή και σχηματίζουν στα Χανιά την προσωρινή κυβέρνηση της

χώρας (τη γνωστή Τριανδρία) στην οποία προσχωρεί η Επιτροπή Εθνικής Αμύνης Θεσσαλονίκης»

«Ο διχασμός του ελληνικού κράτους και έθνους σε δύο χωριστές παρατάξεις με όλα τα προβλεπόμενα ολέθρια αποτελέσματα έχει συντελεστεί.»

«Στα τέλη Σεπτεμβρίου (1916) ο Βενιζέλος αποβιβάζεται στη Θεσσαλονίκη και η τριανδρία αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας.»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο σελ. 41 – 42, «Η Βιομηχανική Επανάσταση στην Αγγλία ... σε καθεστώς ακώλυτης λειτουργίας της αγοράς.»

Από το παράθεμα χρειάζεται να συσχετιστούν με το σχολικό βιβλίο οι παρακάτω ιστορικές πληροφορίες:

«Το 1851 στη Μεγάλη Βρετανία δέκα πόλεις ξεπερνούν τις 100.000 κατοίκους».

«Στα 1835 η περιοχή του Μάντσεστερ συγκεντρώνει το 80% των εργατών της βαμβακοβιομηχανίας και στα 1846 το 85%.»

«Στο Λίβερπουλ γίνονται εισαγωγές βαμβακιού, ενώ πλούσια είναι τα κοιτάσματα του άνθρακα. Εννιακόσιες χιλιάδες τόνους άνθρακα κατανάλωνε μόνο η πόλη του Μάντσεστερ».

«Αποικιοκρατική επέκταση της Μεγάλης Βρετανίας και πρωταγωνιστικός της ρόλος στο θαλάσσιο εμπόριο. Επιπλέον, υιοθετεί τη λογική της εξειδίκευσης και του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας».

Τέλος, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα στατιστικά στοιχεία της τελευταίας παραγράφου, για να πιστοποιηθεί η γενικότερη πρόοδος της αγγλικής βιομηχανίας.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

2009

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Εθνικά Κινήματα (19ος αιώνας)
- β. Τρίτος Κόσμος
- γ. Συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου (1959)

Μονάδες 15

A1.2. Να αντιστοιχίσετε τα ονόματα των ηγετών (**Στήλη Α**) με τη χώρα στην οποία έδρασαν (**Στήλη Β**). Στη **Στήλη Α** περισσεύουν δύο ονόματα.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Νέλσον Μαντέλα	α. Ινδία
2. Βίλι Μπραντ	β. Αίγυπτος
3. Χο Τσι Μινχ	γ. Ν. Αφρική
4. Αγιατολάχ Χομεϊνί	δ. Κύπρος
5. Μαχάτμα Γκάντι	ε. Γερμανία
6. Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ	
7. Τάσσο Παπαδόπουλος	

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Τι γνωρίζετε για το γεγονός της καταστροφής της Χίου και ποια η σημασία του;

Μονάδες 12

A2.2. Να αναφερθείτε στον γαλλοπρωσικό πόλεμο (1870–1871) και στην τελική συνθήκη ειρήνης.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στις συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918).

Μονάδες 30

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

«Η Ρόδα του Πολέμου.

Τη βλέπουμε, μιλιούνια άνθρωποι, που ξεπροβάλλει μες από το μουχλιασμένο χάος και γυρίζει και τρίζει σπαραχτικά σα μαγγανοπήγαδο θεόρατο. Ο ορίζοντας είναι κοκκινόμαυρος, η γης αχνίζει άλικους¹ αχνούς. Ο θεόρατος τροχός γυρνά ολοένα, γυρνά αιώνες μαζί με τη γης και στριγγλίζει πάνω από την άβυσσο, στριγγλίζει σπαραχτικά.[...] Είναι ο Πόλεμος στο χαράκωμα που δουλεύει έτσι αργά και σίγουρα. Ο Πόλεμος, που προτού να τσακίσει το κορμί αποσυνθέτει πρώτα λίγο-λίγο κι αλύπητα την ψυχή μες στην απομόνωση της υπόγειας ζωής».

Στρατής Μυριβήλης, *Η ζωή εν τάφω*, Εστία, Αθήνα 1997, σ. 19, 20.

1. άλικους: κατακόκκινους

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

«Είμαι νέος, είκοσι χρονών· κι ωστόσο δεν ξέρω τίποτα απ' τη ζωή έξω απ' την απελπισία, το φόβο, το θάνατο και τη φτηνή επιπολαιότητα που μας οδηγεί σε μιαν άβυσσο θλίψης. Είδα πόσοι άνθρωποι ορμούν ο ένας πάνω στον άλλο και σιωπηλά, αγνοώντας, έξαλλα, υπάκουα, αθώα σφάζονται μεταξύ τους. Είδα ότι τα πιο έξυπνα μυαλά στον κόσμο επινοούν όπλα και λόγια για να καταστήσουν τούτη τη σφαγή πιο ραφιναρισμένη και πιο αποδεκτή. Κι όλοι οι άνθρωποι της ηλικίας μου, εδώ κι εκεί, μέσα σ' ολόκληρο τον κόσμο, τα βλέπουν αυτά τα πράγματα· όλη η γενιά μου έχει γνωρίσει τις δικές μου εμπειρίες. [...] Όλ' αυτά τα χρόνια, η δουλειά μας ήταν να σκοτώνουμε — ήταν το πρώτο πράγμα που μάθαμε στη ζωή. Η γνώση μας από τη ζωή περιορίζεται στο θάνατο. Τι θα συμβεί μετά; Και τι θα βγει απ' όλους εμάς;

Έριχ-Μαρία Ρεμάρκ, *Ουδέν Νεώτερον από το Δυτικόν Μέτωπον*, εκδ. Δ. Δαρέμα, Αθήνα χ.χ., σ. 204.

[Τα κείμενα αποδόθηκαν στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία τους].

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στο παρακάτω κείμενο και τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στην επίδραση που άσκησαν στην εξέλιξη και την έκβαση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου τόσο η νίκη των Ελλήνων κατά της Ιταλίας όσο και η ένοπλη ελληνογερμανική σύρραξη.

Μονάδες 20

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Άντονι Ίντεν, υπουργός Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας, για την ελληνική συμβολή στη συμμαχική νίκη

«... η Ελλάς πρώτη έδωσε αλησμόνητο μάθημα στον Μουσολίνι, ότι αυτή υπήρξε η αφορμή της εθνικής επανάστασεως στη Γιουγκοσλαβία εναντίον του Άξονα, ότι αυτή, με τη μικρή βοήθεια που σταθήκαμε τότε ικανοί να της δώσουμε, κράτησε τους Γερμανούς στο ηπειρωτικό της έδαφος και στην Κρήτη επί έξι εβδομάδες, ότι αυτή ανέτρεψε τη χρονολογική σειρά όλων των σχεδίων του γερμανικού Επιτελείου και έτσι επέφερε ριζική μεταβολή στις εκστρατείες του και ίσως στην όλη πορεία του πολέμου. Εμείς οι Άγγλοι δεν θα λησμονήσουμε ποτέ την ανακούφιση και την παρηγορία που μας προσέφερε κατά τις αγωνιώδεις εκείνες στιγμές του πολέμου η τιμιότητα και η αξιοπρέπεια της στάσεως των Ελλήνων».

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978, τ. ΙΕ΄, σ. 457.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

A.1.1.

- α. σελ. 13: «Εθνικά κινήματα θεωρούμε... διακριτικής κοινότητας» και «Τα εθνικά κινήματα αποσκοπούσαν ... κοινότητας δηλαδή».
- β. σελ. 152-3: «Τα νέα κράτη ...Ίντιρα Γκάντι» και «Ορισμένες από τις χώρες ... για το μέλλον της ανθρωπότητας».
- γ. σελ. 163-4: «Το Φεβρουάριο του 1959 ... τον Αύγουστο του 1969».

A.1.2.

$\alpha \rightarrow 5, \beta \rightarrow 6, \gamma \rightarrow 1, \delta \rightarrow 7, \epsilon \rightarrow 2$

A.2.1. σελ. 26-27: «Την επανάσταση στέρεωσαν ... σε όλο τον κόσμο».

A.2.2. σελ. 48-49: «Η κήρυξη του πολέμου ... της γηραιάς ηπείρου».

ΟΜΑΔΑ Β΄

B.1.

Στοιχεία από το σχολικό βιβλίο: σελ. 80-81: «Τελείωσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος Εθνικής εστίας των Εβραίων». Συμπληρωματικά και σε ό,τι αφορά τις συνέπειες στην τεχνολογική εξέλιξη σελ. 79: «Για τη λύση του αδιεξόδου ... των εμπολέμων».

Στοιχεία από το α΄ παράθεμα: «Μουχλιασμένο χάος ... σπαραχτικά ... ο ορίζοντας είναι κοκκινόμαυρος, η γης αχνίζει άλικους αχνούς ... άβυσσος ... ο πόλεμος, που προτού να τσακίσει το κορμί, αποσυνθέτει πρώτα λίγο λίγο κι αλύπητα την ψυχή μες στην απομόνωση της υπόγειας ζωής».

Στοιχεία από το β΄ παράθεμα: Απελπισία, φόβος, θάνατος, θλίψη ... τα πιο έξυπνα μυαλά στον κόσμο επινοούν όπλα και λόγια για να καταστήσουν τούτη τη σφαγή πιο ραφιναρισμένη και πιο αποδεκτή ... η δουλειά μας ήταν να σκοτώνουμε – ήταν το πρώτο πράγμα που μάθαμε στη ζωή. Η γνώση μας από τη ζωή περιορίζεται στο θάνατο. Τι θα συμβεί μετά; Και τι θα βγει απ' όλους εμάς;»

B.2.

Στοιχεία από το σχολικό βιβλίο:

σελ. 120: «Η επικράτηση των Ελλήνων ... της Μέσης Ανατολής».

σελ. 121: «Η σημασία ... ρωσικού χειμώνα»

Στοιχεία από το παράθεμα: «Αλησμόνητο μάθημα στο Μουσολίνι ... αφορμή της εθνικής επανάστασης στη Γιουγκοσλαβία εναντίον του Άξονα ...κράτησε τους Γερμανούς στο ηπειρωτικό της έδαφος και στην Κρήτη επί έξι εβδομάδες ... ανέτρεψε τη χρονολογική σειρά όλων των σχεδίων του γερμανικού Επιτελείου ... ριζική μεταβολή ίσως στην όλη πορεία του πολέμου ... ανακούφιση και παρηγοριά στους Άγγλους».

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2010
ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο:

- α.** της Ιερής Συμμαχίας
- β.** της Συνθήκης της Λωζάννης
- γ.** της Δίκης της Νυρεμβέργης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Η Επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 οδήγησε στην έξωση του Όθωνα.
- β.** Η δικτατορία του Μεταξά της 4^{ης} Αυγούστου 1936 κατέλυσε τους δημοκρατικούς θεσμούς της χώρας.
- γ.** Η Ελλάδα έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την 1^η Ιανουαρίου 1991.
- δ.** Η Τουρκική εισβολή στην Κύπρο ξεκίνησε στις 20 Ιουλίου 1974.
- ε.** Ο φιλελευθερισμός, ως πολιτική και οικονομική θεωρία, είχε ως κύριο εκφραστή του τον Νίτσε.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Πώς η ευρωπαϊκή αποικιοκρατία του 19ου αιώνα ολοκλήρωσε τη διείσδυση του δυτικού ανθρώπου στον εξωευρωπαϊκό κόσμο;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε στην εκπαιδευτική και οικονομική πολιτική του Χαρίλαου Τρικούπη μέχρι την παραίτησή του από την πρωθυπουργία.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στην οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας περί τα τέλη της δεκαετίας του 1920.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

«Σε σχέση με τη βιομηχανία, η εγκατάσταση μεγάλου αριθμού προσφύγων στα κυριότερα αστικά κέντρα σήμαινε την προσφορά άφθονης φτηνής εργασίας και επιχειρηματικού δυναμικού τη στιγμή που εισέρρεαν στη χώρα μαζικά νέα ξένα κεφάλαια με τη μορφή κρατικών δανείων, διεθνούς βοήθειας για τους πρόσφυγες,

ιδιωτικών επενδύσεων για την κατασκευή δημοσίων έργων κλπ. [...] Στο διάστημα 1923-1939 η βιομηχανική παραγωγή διπλασίασε την ιπποδύναμη και την αξία της και τριπλασίασε τον όγκο της. Στη δεκαετία 1928-38 η ηλεκτρική παραγωγή τετραπλασιάστηκε και στην ίδια περίοδο, σύμφωνα με τις στατιστικές των Ηνωμένων Εθνών, η Ελλάδα σημείωσε την υψηλότερη αύξηση βιομηχανικής παραγωγής (65%) μετά τη Σοβιετική Ένωση και την Ιαπωνία».

Ν. Μουζέλης, Οικονομία και Κράτος την εποχή του Βενιζέλου, στο: *Μελετήματα γύρω από τον Βενιζέλο και την εποχή του*, Αθήνα: Φιλιππότσης, 1980, σσ. 9-10.

[Το κείμενο αποδόθηκε στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία του].

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Ελευθερίου Βενιζέλου (1928)

«Το νέο εκπαιδευτικό σύστημα εκφράζει μια διαφορετική από την προηγούμενη φιλοσοφία και στηρίζεται τόσο σε δομικές μεταβολές (το τετράχρονο δημοτικό - το “*σχολείο του λαού*” - έγινε εξάχρονο, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στο μάθημα των Νέων Ελληνικών, ενισχύθηκε η διδασκαλία της δημοτικής και αναβαθμίστηκε ο επαγγελματικός κλάδος στη δεύτερη βαθμίδα) όσο και σε λειτουργικές καινοτομίες (προαιρετικά μαθήματα στο Γυμνάσιο, έγκριση πολλών διδακτικών βιβλίων κατά τάξη και μάθημα, “απογεύματα ελεύθερας εργασίας” στα σχολεία).

Αλέξης Δημαράς, «Παιδεία. Συντηρητική αντεπίθεση», στο τεύχος με τίτλο «Η Ελλάδα τον 20ό αιώνα (1920-1930)», *Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες*, 31-10-1999, σ. 29.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στο έγκλημα της γενοκτονίας των Εβραίων κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

Μαρτυρία Ελληνίδας Εβραίας που επέζησε από το στρατόπεδο του Μπίρκεναου

«Απ’ αυτή τη στιγμή, η ζωή μου στο στρατόπεδο ανοίγει για μένα μιαν άβυσσο στην ανθρώπινη ψυχή, και θα μου αποκαλύψει τον άνθρωπο τελείως γυμνό, όπως φαίνεται να είναι από τη φύση του. Ένα μίγμα καλού και κακού... Το κουδούνι στις 4.30 το πρωί και συγχρόνως τα λουριά... που μας χτύπαγαν αλύπητα τα κορμιά μας, ήταν το καθημερινό πρωινό μας εγερτήριο. Ένα πρόγραμμα αλάνθαστο χωρίς αλλαγή... Αφού γινόταν το προσκλητήριο έξω μάς μοίραζαν για πρωινό ένα σκέτο καφέ, σ’ ένα κύπελο παλιό που ήταν ένα σκουριασμένο στρατιωτικό σκεύος, από το οποίο πίναμε ανά πέντε ένα αχνιστό νερόζουμο μία μία με τη σειρά μας... Κι ενώ οι θάλαμοι των αερίων δούλευαν συνέχεια και βγάζαν φωτιές και καπνούς, κατάδικοι βιρτουόζοι¹ προερχόμενοι από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ευρώπης και της Ρωσίας με τα βιολιά τους “Στραντιβάριους” και “Αμάτι” που είχαν κουβαλήσει μαζί τους σ’ αυτό το παραπλανημένο τους ταξίδι, είχαν διαταγή σαν “Κομάντο Ορχήστρας” να μας παίζουν Μότσαρτ ή στρατιωτικά εμβατήρια. Τα πόδια ολονών μας έπρεπε να βαδίζουν στο ρυθμό της μουσικής, ενώ αντίθετα τα χέρια μας παραμένουν ακίνητα καρφωμένα επάνω στο σώμα...».

Μπέρρυ Ναχμία, *Κραυγή για το αύριο*, Αθήνα: Κάκτος, 1989, σσ. 87-88.

¹βιρτουόζοι: δεξιότεχνες στη μουσική, εδώ βιολιστές

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

Η τύχη των Εβραίων της Θεσσαλονίκης

«...Το Σάββατο, 14 Μαρτίου του 1943 [...], 2.800 άτομα περίπου συνελήφθησαν και την επόμενη ημέρα εκτοπίστηκαν με τρένο στην Πολωνία, στοιβαγμένοι σε βαγόνια μεταφοράς ζώων, υπό αθλιότατες συνθήκες. Οι ναζί κατέτρεχαν κυρίως τα μικρά παιδιά, αφού ο σχεδιασμός τους προέβλεπε να εμποδιστεί η συνέχεια του εβραϊκού λαού. Είναι γνωστές, από περιγραφές των ελάχιστων επιζώντων, οι εικόνες των υπερπλήρων βαγονιών, με 70-75 άτομα το καθένα, χωρίς καν χώρο να καθίσουν, με ένα βαρέλι νερό για τη διαδρομή και ένα για τις φυσικές τους ανάγκες, και όλ' αυτά για ταξίδι που διαρκούσε τουλάχιστον τέσσερις ημέρες. Πολλοί πέθαναν στη διαδρομή και τα πτώματα απλώς πετάγονται στην άκρη της γραμμής, όπου υπήρχε στάση. Οι Έλληνες σιδηροδρομικοί υπάλληλοι ταραχτήκαν από τα όσα είδαν, και φήμες για εξόντωση των Εβραίων άρχισαν να διαρρέουν...».

Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο της Ελλάδας, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, *Το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων*, Αθήνα 2006, σ. 46.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α. σελ. 12: «*Η συνθήκη ειρήνης ... σύντομα υπερίσχυσαν*».
β. σελ. 88: «*Η Συνθήκη Ειρήνης ... ορίστηκαν τα σύνορα*».
σελ. 91: «*Η ήττα της Ελλάδας ... στην περιοχή*».
σελ. 93: «*Με την πρώτη σύμβαση ... Οικουμενικού Πατριαρχείου*».
γ. σελ. 129: «*Η πρόκληση ... του πολέμου*».

ΘΕΜΑ Α2

- α. ΛΑΘΟΣ
β. ΣΩΣΤΟ
γ. ΛΑΘΟΣ
δ. ΣΩΣΤΟ
ε. ΛΑΘΟΣ

ΘΕΜΑ Β1

σελ. 56: «*Η ευρωπαϊκή αποικιοκρατία ... ενδημικές μάστιγες*».

ΘΕΜΑ Β2

σελ. 61: «*Ο Τρικούπης αύξησε ... αργότερα στη Γαλλία*».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1 Οικονομική – κοινωνική πολιτική:

Σχολικό βιβλίο: σελ. 102: «*Αξιοσημείωτες υπήρξαν ... πολιτική και οικονομική*».

Παράθεμα:

- Εισροή ξένων κεφαλαίων με τη μορφή κρατικών δανείων.
- Αύξηση ιδιωτικών επενδύσεων.
- Διεθνής βοήθεια για τους πρόσφυγες.
- Αύξηση βιομηχανικής παραγωγής (65%).
- Ηλεκτρική παραγωγή.

Εκπαιδευτική πολιτική:

Παράθεμα:

- Δομικές μεταβολές: εξάχρονο Δημοτικό, διδασκαλία δημοτικής γλώσσας – μάθημα Νέων Ελληνικών, αναβάθμιση επαγγελματικού κλάδου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Λειτουργικές καινοτομίες: προαιρετικά μαθήματα στο Γυμνάσιο, ποικιλία διδακτικών βιβλίων, απογεύματα ελεύθερης εργασίας στα σχολεία.

Δ1 Σχολικό βιβλίο: σελ. 129 - 131: «*Το έγκλημα της γενοκτονίας ... απανθρωπιάς και τρόμου*».

Παράθεμα:

Σωματικά βασανιστήρια: ξυλοδαρμοί, πείνα, άθλιες συνθήκες διαβίωσης – μεταφοράς.

Ψυχολογικά βασανιστήρια: Οι θάλαμοι αερίων συνυπάρχουν με τη μουσική που παίζουν κρατούμενοι στους ρυθμούς της οποίας εξαναγκάζονται να βαδίζουν οι συγκρατούμενοί τους.

Εκτελέσεις – θάνατοι: Θάλαμοι αερίων που λειτουργούν συνεχώς, θάνατοι κατά τη μεταφορά στα στρατόπεδα.

Ειδική αναφορά στους έλληνες σιδηροδρομικούς υπαλλήλους, που ήταν οι πρώτοι που αντιλήφθηκαν το σχέδιο εξόντωσης εναντίον των Εβραίων.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2011
ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εξαρχία
- β. Σοβιέτ
- γ. Δόγμα Τρούμαν

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1814 από τους Εμμανουήλ Ξάνθο, Δημήτριο Υψηλάντη και Αθανάσιο Τσακάλωφ.
- β. Στις αρχές του 1943, στο Στάλινγκραντ, η νίκη έστεψε τα σοβιετικά όπλα και η Βέρμαχτ γνώρισε την πρώτη οδυνηρή της ήττα.
- γ. Με την επίθεση στο Περλ Χάρμπορ (7 Δεκεμβρίου 1941) η Ιαπωνία μπήκε στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- δ. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, το 1979, οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας.
- ε. Η Συνθήκη των Παρισίων (10 Φεβρουαρίου 1947) προέβλεπε την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Η Συνθήκη Ειρήνης του Λονδίνου (17/30 Μαΐου 1913): όροι και παραλείψεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

Για ποιους λόγους η Γερμανία επιθυμούσε την αναθεώρηση της Συνθήκης των Βερσαλλιών (28 Ιουνίου 1919) και ποιες ήταν οι πολιτικές συνέπειες αυτής της επιθυμίας για τη χώρα;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να προσδιορίσετε: α) πώς επέδρασε ο Κριμαϊκός Πόλεμος στο ελληνικό κράτος και στον Ελληνισμό (μονάδες 10) και β) ποιες επιπτώσεις είχε στις σχέσεις της Ελλάδας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις. (μονάδες 15).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

«Η επανάσταση του 1854 ξέσπασε με την ευκαιρία του Κριμαϊκού Πολέμου κατά τα μέσα Ιανουαρίου, πρώτα στην Ήπειρο (Ραδοβίτσι), με αφορμή τη φορολογική καταπίεση, και σχεδόν ταυτόχρονα στη Θεσσαλία (Άγραφα) [...] Παρά την εξάπλωση όμως της επαναστάσεως και τις πρώτες επιτυχίες της, δεν έγινε δυνατόν να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι των επαναστατών, οι καταλήψεις δηλαδή των στρατιωτικών κέντρων του εχθρού. Και τούτο γιατί η Πύλη από τον Φεβρουάριο είχε αρχίσει να ενισχύει τα κέντρα αυτά με ισχυρές δυνάμεις [...]. Αλλά αυτό που καθόρισε την τύχη της επαναστάσεως ήταν προπαντός η στάση της Αγγλίας και της Γαλλίας, που πήραν ανεπιφύλακτα το μέρος των Τούρκων, τους βοήθησαν πολλαπλά, ανέπτυξαν έντονη διπλωματική δράση για την καταστολή της και έφθασαν ως το ναυτικό αποκλεισμό και την κατοχή του Πειραιά. Έτσι αναγκάστηκε η ελληνική κυβέρνηση να σταματήσει τη βοήθεια που χορηγούσε ανεπίσημα στους επαναστάτες και να διατάξει την αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών».

Στέφανος Παπαδόπουλος, «Ο Κριμαϊκός πόλεμος και Ελληνισμός», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΓ΄, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1977, σ.163

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

« Ο Κριμαϊκός Πόλεμος ήταν η αποφασιστική καμπή για τη γνωριμία του ελληνικού έθνους με τα γειτονικά του, γιατί απέδειξε μ' έναν τρόπο που δεν χωρούσε διάγνωση ότι τα συμφέροντα των υποδοúlων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν ήταν εκείνα που θεωρούσε δεδομένα η φιλοπόλεμη μερίδα στην Ελλάδα, αφού τίποτε το αντίστοιχο με την κινητοποίηση του Αγώνα δεν σημειώθηκε το 1854. Επιπλέον ο φιλορωσισμός δέχεται βαρύ πλήγμα. Στο εξής δεν παύει βέβαια να συνδέεται αόριστα με την προοπτική της γενικής απελευθέρωσης της Ανατολής, η ήδη υποτυπώδης όμως επιχειρηματολογία του στερείται οριστικά τη δυνατότητα εμπλουτισμού ή ανανέωσής της, και αυτό σε αντίθεση με τον αντιρωσισμό για τον οποίο αρχίζει περίοδος σταθερής ανόδου. Ο θρίαμβος της αγγλικής πολιτικής στην Ελλάδα αφήνει στον αντιρωσισμό ένα πεδίο τελείως ελεύθερο[...]».

Έλλη Σκοπετέα, Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα (1830-1880), Αθήνα: Πολύτυπο, 1988, σ. 331.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στο παρακάτω κείμενο και τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στους παράγοντες οι οποίοι έδωσαν ώθηση στη διαδικασία της αποαποικιοποίησης κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

« [...] Οι ιστορικοί καταγίνονται με τη διαλεύκανση των αιτίων της αποαποικιοποίησης, και ιδίως της ταχύτητας της. Αρκετά σημεία έχουν αποσαφηνιστεί. Πρώτον, οι αυτοκρατορίες δεν ήταν συνολικά επικερδείς· πιο συγκεκριμένα, ενώ απέφεραν κολοσσιαία κέρδη σε ορισμένα άτομα και εταιρείες, αποτελούσαν βάρος για τον κρατικό κορβανά¹ των περισσότερων αυτοκρατορικών δυνάμεων. Έτσι, η εκμετάλλευση των λαών των αποικιών συμβάδιζε με καθαρές απώλειες για τους φορολογουμένους των μητροπόλεων. Δεύτερον, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις σπάνια αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν εξαιτίας μιας στρατιωτικής εξέγερσης – η Αλγερία ήταν η εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Συνήθως οι ανταρσίες μπορούσαν να κατασταλούν· το πρόβλημα ήταν, με τι κόστος σε ζωές και σε χρήμα. [...]

Η απόφασή τους αποτελούσε συνισταμένη διαφόρων παραγόντων – οικονομικών, στρατιωτικών και πολιτικοϊδεολογικών. Οι αυτοκρατορικές δυνάμεις μπορούσαν πάντα να επιλέξουν αν θα κατέφευγαν ή όχι στη βία για να διατηρήσουν την αρχή τους. Όταν κατέφευγαν σ' αυτήν –όπως οι Γάλλοι στην Αλγερία και στο Βιετνάμ ή οι Πορτογάλοι στη νότια Αφρική–, κατέληγαν πολλές φορές να βάζουν σε κίνδυνο την πολιτική σταθερότητα στην ίδια τους τη χώρα. Στα μεταπολεμικά χρόνια αποφάσιζαν όλο και πιο συχνά να μην το κάνουν αυτό. Ένας από τους λόγους ήταν φυσικά ότι συνειδητοποίησαν κάποια στιγμή πως η στρατιωτική κυριαρχία ήταν ένας δαπανηρός και αδέξιος τρόπος να εξασφαλίσουν αυτό που ήθελαν. [...] Τα μεγαλεία της αυτοκρατορίας φάνταζαν όλο και πιο κίβδηλα, ενώ η ηθικότητα και η ορθολογικότητά της αμφισβητούνταν, σε μια ήπειρο [ενν. την Ευρώπη] που λειτουργούσε όχι με βάση τις παγκόσμιες αυτοκρατορικές αντιπαλότητες και την κατοχή εδαφών αλλά μέσω υπερεθνικής οικονομικής συνεργασίας».

Μ. Mazower, Σκοτεινή Ήπειρος, Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας, μετ. Κ. Κουρεμένος, 2η έκδοση, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, χ. χ., σ. 359.

¹ κορβανάς = ταμείο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α. Σχολικό βιβλίο, σελ. 63: «Οι Βούλγαροι ... Πατριαρχείου».
- β. Σχολικό βιβλίο, σελ. 94: «Επρόκειτο ... κυβέρνησης».
- γ. Σχολικό βιβλίο, σελ. 143: «Ο Αμερικανός ... Η.Π.Α»

ΘΕΜΑ Α2

- α. Λ
- β. Σ
- γ. Λ
- δ. Λ
- ε. Σ

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 68 - 69: «Στις 17/30 Μαΐου 1913 ... προσωρινώς»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο, σελ. 86 - 86: «Η Γερμανία ... Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α) Σχολικό βιβλίο, σελ. 39 - 40: «Ο πόλεμος άρχισε ... στη Χαλκιδική»

Στοιχεία από το πρώτο κείμενο:

- Επανάσταση σε Ήπειρο και Θεσσαλία
- Αδυναμία κατάληψης στρατιωτικών κέντρων
- Αγγλία & Γαλλία τάσσονται υπέρ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ επιδεικνύουν εχθρική στάση απέναντι στην Ελλάδα, μέσω του ναυτικού αποκλεισμού και της κατοχής του Πειραιά.
- Η ελληνική κυβέρνηση διέκοψε τη βοήθεια προς τους επαναστάτες, ανακαλώντας τους έλληνες αξιωματικούς.

β) Σχολικό βιβλίο, σελ. 40: «Ωστόσο η Βρετανία ... στη Μακεδονία».

Στοιχεία από το δεύτερο κείμενο:

- Γνωριμία με τις Βαλκανικές εθνότητες
- Διάγνωση ελπίδων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής
- Ο φιλορωσισμός δέχεται πλήγμα
- Θρίαμβος αγγλικής πολιτικής
- Άνοδος του αντι-ρωσισμού στην Ελλάδα

ΘΕΜΑ Δ1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 151: «Οι μεγάλες αποικιακές ... περιοχές που έλεγχαν».

Στοιχεία από το κείμενο:

Οικονομικοί παράγοντες

- Δεν ήταν επικερδείς οι αποικίες
- Βάρος για το κρατικό ταμείο
- Απώλειες για τους φορολογούμενους των μητροπόλεων

Στρατιωτικοί παράγοντες

- Σπάνια αποχώρηση Αυτοκρατοριών υπό στρατιωτική πίεση
- Κόστος σε ανθρώπινες ζωές.

Πολιτικοί και ιδεολογικοί παράγοντες

- Πολιτική αστάθεια στις μητροπόλεις από την καταστολή κινημάτων στις αποικίες
- Αμφισβήτηση της ηθικής και της λειτουργίας των Αυτοκρατοριών σε αντιδιαστολή με την υπερεθνική και ευρωπαϊκή οικονομική συνεργασία.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2012
ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω διεθνών συμφωνιών:

- α. Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (1878)
- β. Σύμφωνο Μολότοφ–Ρίμπεντροπ (1939)
- γ. Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Ο Κριμαϊκός Πόλεμος έληξε με τη νίκη και τον θρίαμβο της Ρωσίας.
- β. Η Θεσσαλία παραχωρήθηκε στην Ελλάδα από την Πύλη (1881) μετά από σύσταση του Συνεδρίου του Βερολίνου (1878).
- γ. Η Συνθήκη Ειρήνης, που υπογράφηκε στο Βουκουρέστι την 28^η Ιουλίου / 10^η Αυγούστου 1913, κατακύρωσε την Κρήτη στην Ελλάδα.
- δ. Ο ΟΗΕ ιδρύθηκε αμέσως μετά τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.
- ε. Μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους (Οκτώβριος 1917) ο Λένιν ευνοούσε την ειρήνη για λόγους εσωτερικούς.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να παρουσιάσετε τη διαμάχη μεταξύ Υψηλάντη και Φιλικών αφενός και των προκρίτων της Πελοποννήσου αφετέρου, καθώς και τις επιδιώξεις των δύο αυτών παρατάξεων κατά το πρώτο έτος της Ελληνικής Επανάστασης.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφέρετε τα τεχνολογικά μέσα, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από τους δύο αντιπάλους συνασπισμούς κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και να προσδιορίσετε τον ρόλο τους στη διεξαγωγή του.

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τις κατευθυντήριες γραμμές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης και την πορεία υλοποίησής τους μέχρι το 1932.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[Ο Βενιζέλος αναλύει τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής του πολιτικής]

«Η πολιτική αυτή συνίστατο πρώτον εις τήν αποκατάστασιν σχέσεων με τήν Μεγάλην Μεσογειακήν Δύναμιν, τήν γείτονά μας Ιταλίαν, σχέσεων όσον είναι δυνατόν έγκαρδίων καί αναλόγων με εκείνας, τάς όποιás έχει ή Ελλάς επί ένα όλον αιώνα με τήν Γαλλίαν καί Άγγλίαν. Δευτέρα βάση της εξωτερικής μας πολιτικής ήτο νά εκκαθαρίσωμεν τάς διαφοράς μας όχι μόνο με τήν Γιουγκοσλαβίαν, έξ άφορμής της Σερβικής ζώνης της Θεσσαλονίκης, αλλά καί με τήν Τουρκίαν καί μετά ταύτην με τήν Βουλγαρίαν καί τήν Άλβανίαν, διότι συμφέρον ήμών ήτο νά φθάσωμεν, αν ήτο δυνατόν, καί με αυτά τά κράτη εις μίαν πλήρη εκκαθάρισιν του παρελθόντος καί τήν ίδρυσιν στενών σχέσεων φιλίας, μολοντί ή φιλία μας με τάς δύο τελευταίας γειτονικάς χώρας ήρχετο εις δευτέραν μοίραν. Τρίτη βάση ήτο ή επιμελής άποφυγή της έξαρτήσεώς μας από οίονδήποτε έκ των συνδυασμών των Μεγάλων Δυνάμεων· καί δή εκείνων, αΐτινες εξήτουν νά άσκούν επιρροήν εις τά Βαλκάνια, εις τρόπον ώστε, αν θά είχε ή ανθρωπότης τήν δυστυχίαν νά ίδη καί πάλιν έκρηγνύόμενον ένα μεγάλον πόλεμον, νά μή παρασυρθώμεν καί ήμείς εις αυτόν υποχρεωτικώς ως έκ του συνδέσμου, τόν όποιον θα είχομεν με τόν ένα των διαμαχομένων».

Κ. Σβολόπουλος, *Η Ελληνική Έξωτερική Πολιτική, 1900–1945*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1997, σ. 212.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[Το ευρωπαϊκό όραμα του Βενιζέλου]

[...] «Η ελληνική κυβέρνηση χαιρετίζει με τη μεγαλύτερη ικανοποίηση την ιδέα της ενότητας των λαών της Ευρώπης· προκειμένου να διασκεδαστεί κάθε ανησυχία, το εγχείρημα οφείλει να αναληφθεί στα πλαίσια της διεθνούς οργάνωσης και να σεβαστεί την εθνική κυριαρχία των κρατών· η ευρωπαϊκή ένωση, κάτω από ανάλογες συνθήκες, όχι μόνον δεν θα οδηγήσει στην εξασθένηση αλλά και θα συμβάλει στην ενίσχυση «της Ευρώπης των πατρίδων»· τα ευρωπαϊκά κράτη θα εξασφαλίσουν σημαντικά πλεονεκτήματα όχι μόνο στον οικονομικό, αλλά και στον πολιτικό τομέα· η εξέλιξη προς την ομοσπονδιοποίηση οφείλει να επιχειρηθεί με ιδιαίτερη προσοχή και με προϋπόθεση την πίστωση χρόνου».

Κ. Σβολόπουλος, *Ελευθέριος Βενιζέλος. Δώδεκα Μελέτηματα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999, σ. 226-227.

ΘΕΜΑ Δ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στις διαφωνίες και τις ρυθμίσεις των συμμάχων – νικητών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου από το 1945 ως το 1949 σχετικά με το μέλλον της Ανατολικής Ευρώπης (μονάδες 10) και της Γερμανίας (μονάδες 15).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[Εγκαθίδρυση φιλοσοβιετικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη]

[...] Σταδιακά, σε διαφορετικά χρονικά σημεία σε κάθε χώρα της Ανατολικής Ευρώπης, οι Σοβιετικοί εγκατέστησαν φιλικές προς αυτούς κυβερνήσεις, [...] σταθεροποιώντας κομμουνιστικά καθεστώτα: στη Ρουμανία τον Νοέμβριο του 1946, στην Πολωνία τον Ιανουάριο του 1947, στην Ουγγαρία τον Αύγουστο του 1947 [...]. Στα τέλη του 1947, μόνον στην Τσεχοσλοβακία (όπου στις ελεύθερες εκλογές του Μαΐου 1946 το κομμουνιστικό κόμμα έλαβε το 38% των ψήφων) εξακολουθούσε να επιβιώνει κυβέρνηση με τη συμμετοχή αστικών πολιτικών δυνάμεων, και εκεί όμως κρίσιμα υπουργεία και τομείς της διοίκησης (οι ένοπλες δυνάμεις, οι δυνάμεις ασφαλείας) ελέγχονταν από τους κομμουνιστές.

Ε. Χατζηβασιλείου, *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*, [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία 5], Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2008, σ. 84.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[Το συμμαχικό Συμβούλιο Ελέγχου στη Γερμανία]

[...] Για τη Γερμανία που ακόμα αντιστεκόταν, η απόφαση των τριών ήταν η χωρίς όρους παράδοση. Στην κατεχόμενη Γερμανία κυριαρχία θα ασκούσαν οι δυνάμεις κατοχής των τριών μεγάλων νικητών με όργανο το Συμβούλιο Ελέγχου. Οι αποφάσεις του συμβουλίου έπρεπε να λειτουργούν με ομοφωνία, διαφορετικά κάθε ζώνη επιρροής θα λειτουργούσε με τις δικές της αποφάσεις. Ο Ρούζβελτ θεώρησε σκόπιμο να ανατεθεί και μια ζώνη επιρροής στους Γάλλους. Ο Στάλιν αντέδρασε στην πρόταση αυτή, διότι δεν ήθελε ακόμα ένα μέλος στο Συμβούλιο Ελέγχου, όμως μπροστά στην επιμονή των δύο άλλων και επειδή είχε εξασφαλίσει τον έλεγχο της Πολωνίας, αποφάσισε να υποχωρήσει.

Θ. Βερέμης, Εφημ. Η Καθημερινή, Κυριακή 10 Ιουλίου 2011, σ. 26.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[Διενέξεις των Συμμάχων για το μέλλον της Γερμανίας]

Το κύριο αντικείμενο της διένεξης των Σοβιετικών με τους Δυτικούς έμοιαζε να είναι η Γερμανία [...]. Από τις αρχές του 1946 οι απόψεις των πρώην συμμάχων για το θέμα εμφανίζονται διαμετρικά αντίθετες. Η ΕΣΣΔ, που είχε υποστεί τα πάνδεινα από τη γερμανική εισβολή και φοβόταν μήπως οι Αμερικανοί αξιοποιήσουν τη στρατιωτική υπεροχή που τους πρόσφερε η αποκλειστική κατοχή ατομικών όπλων με σκοπό να διαλύσουν το «προλεταριακό κράτος» (κάτι που κανένας δεν σκεφτόταν σοβαρά στις Ηνωμένες Πολιτείες), επιδόθηκε συστηματικά στη διάλυση των εργοστασίων της ζώνης που έλεγχε, για να ενισχύσει τη δική της οικονομική ανόρθωση και να πετύχει τη μακρόχρονη εξασθένηση του παλιού της εχθρού. Απεναντίας οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί, που πίστευαν ότι μια Γερμανία φτωχή, δυσαρεστημένη και απογυμνωμένη από ηγετικά στελέχη θα πιανόταν πιο εύκολα στο δόκανο του κομμουνισμού, έδωσαν γρήγορα τέλος στην πολιτική της αποβιομηχάνισης και των αντιναζιστικών εκκαθαρίσεων.

S. Bernstein και P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, τ. 3: *Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης, 1919 έως σήμερα*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1997, σ. 175-176.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

- α. σελ. 63-65: «Το 1878... την Ανατολική Θράκη».
- β. σελ. 113: «Υπέρ της αναζήτησης... της Πολωνίας».
- γ. σελ. 162: «Μετά από μια περίοδο... να ενισχύσει την οικονομία».

ΘΕΜΑ Α2

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Σελ. 30: «Προέκυψε τότε... των δύο παρατάξεων».

ΘΕΜΑ Β2

Σελ. 79: «Για τη λύση... φονικά όπλα των εμπολέμων».

ΘΕΜΑ Γ1

Από το σχολικό βιβλίο:

σελ. 102-103: «Η διεθνής θέση της Ελλάδας... το διπλωματικό κύρος της».

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α

- Αποκατάσταση των σχέσεων με Ιταλία στο ίδιο επίπεδο με τις ελληνογαλλικές και ελληνοαγγλικές σχέσεις.
- Επίλυση διαφορών με Γιουγκοσλαβία, Τουρκία, Βουλγαρία και Αλβανία.
- Μη συμμετοχή εκ νέου σε στρατιωτικές συμμαχίες μεγάλων δυνάμεων.

Κείμενο Β

- Επιθυμία της ελληνικής κυβέρνησης για ενότητα των ευρωπαϊκών λαών.
- Προϋπόθεση υλοποίησης η διεθνής οργάνωση και ο σεβασμός της εθνικής κυριαρχίας.
- Οικονομικά και πολιτικά πλεονεκτήματα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, προσεκτικά και μακροπρόθεσμα.

ΘΕΜΑ Δ1

Από το σχολικό βιβλίο:

Όσον αφορά την Ανατ. Ευρώπη, σελ. 134-135: «Οι τριγμοί... στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου».

Όσον αφορά τη Γερμανία, σελ. 136-137: «Το εδαφικό καθεστώς της ηττημένης Γερμανίας... ενσωματώθηκαν στην ΕΣΣΔ».

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α Όσον αφορά την Ανατολική Ευρώπη

- Εγκαθίδρυση από τη Σοβιετική Ένωση φιλικών προς αυτή κομμουνιστικών καθεστώτων σε Ρουμανία, Πολωνία, Ουγγαρία και Τσεχοσλοβακία (με τη συμμετοχή κι άλλων πολιτικών δυνάμεων).

Κείμενο Β Όσον αφορά τη Γερμανία

- Απόφαση νικητών για παράδοση της Γερμανίας άνευ όρων.
- Άσκηση κυριαρχίας από το Συμβούλιο Ελέγχου των Τριών Δυνάμεων (λήψη αποφάσεων με ομοφωνία ή με επιμέρους αποφάσεις της κάθε Δύναμης).
- Διαφωνία Ρούζβελτ-Στάλιν σχετικά με την παραχώρηση ζώνης επιρροής στους Γάλλους και υποχώρηση Στάλιν.

Κείμενο Γ Όσον αφορά τη Γερμανία

Διάσταση απόψεων για το γερμανικό μέλλον μεταξύ ΕΣΣΔ και ΗΠΑ-Αγγλίας:

- ΕΣΣΔ επιδίωξη διάλυσης υποδομών Γερμανίας με στόχο την αποδυνάμωσή της.
- ΗΠΑ-Αγγλία στήριξη Γερμανίας για την αποφυγή εγκαθίδρυσης κομμουνιστικού καθεστώτος.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2013
ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α. Νεοτουρκικό Κίνημα
- β. Ψυχρός Πόλεμος
- γ. Συμβούλιο της Ευρώπης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να συνδυάσετε τα ονόματα των ηγετών με τα ονόματα των χωρών των οποίων ηγήθηκαν, αντιστοιχίζοντας κάθε φορά ένα γράμμα της πρώτης στήλης με έναν αριθμό της δεύτερης στήλης. (Περισσεύουν δύο ονόματα χωρών).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Ρίτσαρντ Νίξον	1. Κύπρος
β. Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ	2. Νότια Αφρική
γ. Μαχάτμα Γκάντι	3. Ινδία
δ. Νέλσον Μαντέλα	4. Μεγάλη Βρετανία
ε. Γλαύκος Κληρίδης	5. Ελλάδα
	6. ΗΠΑ
	7. Αίγυπτος

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να παρουσιάσετε:

- α) Τους κατευθυντήριους στόχους των νικητριών δυνάμεων του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στο Συνέδριο Ειρήνης των Παρισίων (μονάδες 4)
και
- β) Το περιεχόμενο της συνθήκης των Βερσαλλιών (μονάδες 8).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποια ήταν η γενικότερη σημασία:

- α) Της επικράτησης των Ελλήνων στον ελληνοϊταλικό πόλεμο (μονάδες 7)
και
- β) Του ελληνογερμανικού πολέμου (μονάδες 6).

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στο κείμενο που σας δίνεται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τις ρυθμίσεις του Πρωτοκόλλου της Ανεξαρτησίας (22 Ιανουαρίου/3 Φεβρουαρίου 1830) σχετικά με την εθνική ανεξαρτησία, την εδαφική έκταση και τη μορφή του πολιτεύματος στο υπό ίδρυση Ελληνικό Κράτος.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

[Τò πρωτόκολλο τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830]

Στις 22 Ιανουαρίου/3 Φεβρουαρίου 1830, ἡ Διάσκεψη τοῦ Λονδίνου, ὕστερα ἀπὸ ἀγγλικὴ πρόταση, διακήρυξε τὴν πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ πρωτοκόλλου ποὺ ὑπογράφεται ἀπὸ τοὺς πληρεξουσίους τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας, Ἀμπερντην, Μονμορανσύ Λαβὰλ καὶ Λίβεν. Τὸ ἄρθρο 1 τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830 ὀρίζει: «Ἡ Ἑλλὰς θέλει σχηματίσει ἐν Κράτος ἀνεξάρτητον, καὶ θέλει χαίρει ὅλα τὰ δίκαια, πολιτικά, διοικητικὰ καὶ ἐμπορικά, τὰ προσπεφυκότα¹ εἰς ἐντελὴ ἀνεξαρτησίαν». [...]

Τὸ ἄρθρο 2 τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830 ὀρίζει: «... Ἡ διοριστικὴ γραμμὴ τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος, ἀρξαμένη ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀσπροποτάμου², θέλει ἀνατρέξει τὸν ποταμὸν αὐτὸν [...] καὶ θέλει καταλήξει εἰς τὸ ὄρος Ἀρτοτίνα, ἐξ οὗ θέλει ἀκολουθήσει τὴν [...] κορυφὴν τοῦ ὄρους Οἴτης, ἕως τὸν κόλπον τοῦ Ζητουνίου³. [...]»

Ἡ συνοριακὴ γραμμὴ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830 κρατᾷ ἐξω ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος μεγάλο τμήμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἰδιαίτερα τῆς δυτικῆς. [...]

Τὸ ἄρθρο 3 τοῦ πρωτοκόλλου ὀρίζει: «Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλει εἶναι μοναρχικὴ καὶ κληρονομικὴ κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας· θέλει ἐμπιστευθῇ εἰς

ένα ήγεμόνα, όστις [...] θέλει φέρει τόν τίτλον Ἡγεμῶν Κυριαρχῆς τῆς Ἑλλάδος. [...]

Τὸ ἄρθρο 8 τοῦ πρωτοκόλλου ὀρίζει: «Ἐκάστη τῶν τριῶν Αὐλῶν φυλάττει τὴν [...] ἐξουσίαν τοῦ νὰ ἐγγυᾶται περὶ τοῦ ὅλου τῶν προηγουμένων συμβιβασμῶν καὶ ἄρθρων. Αἱ περὶ ἐγγυήσεως πράξεις, ἐὰν γενῶσι, θέλουν συνταχθῇ χωριστά. [...]

Οἱ Δυνάμεις ἔβλεπαν στὸ πρωτόκολλο τὴν ὀριστικὴ διευθέτηση ἐνοχλητικοῦ ζητήματος. Οἱ Ἕλληνες ἀντίθετα ἔβλεπαν σ' αὐτό, καὶ ἰδιαίτερα στὸ πρῶτο ἄρθρο του, ἀπλῶς τὴν ἀπαρχὴ τοῦ ἐλεύθερου πολιτικοῦ βίου τοῦ Ἔθνους. Καὶ πραγματικά, μὲ τὸ πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου τοῦ 1830 τερματιζόταν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, ἀλλὰ καὶ ἄρχιζε νὰ ὑπάρχῃ ἐπίσημα στὴ διεθνή κοινωνία τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος. Ἐτσι πραγματοποιοῦνταν κρίσιμη καμπὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τομ. IB': *Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἡ ἵδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους (1821-1832)*, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν Α.Ε., 2000, σσ. 536-537.

¹Τὰ προσπεφυκότα, δηλ. αὐτὰ που ἀρμόζουν.

²τοῦ Ἀσπροποτάμου, δηλ. τοῦ Ἀχελώου

³τοῦ Ζητουνίου, δηλ. τῆς Λαμίας.

ΘΕΜΑ Δ1

Αντλώντας στοιχεῖα ἀπὸ τα κείμενα που σας δίνονται καὶ με βάση τις ιστορικὲς σας γνώσεις, νὰ αναφερθεῖτε στὴν οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ συγκυρία, ὅπως αὐτὴ παρουσιάζεται στὴν Εὐρώπη καὶ τις ΗΠΑ κατὰ τὴ δεκαετία 1920-1930.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μαζικὴ κατανάλωση καὶ μαζικὴ ψυχαγωγία

Ἡ μαζικὴ κατανάλωση καὶ ἡ μαζικὴ παραγωγή ἀγαθῶν δημιούργησαν τὴν ευημερία τῆς δεκαετίας τοῦ '20 [...]. Περισσότεροι ἄνθρωποι μποροῦσαν νὰ ἀγοράσουν αυτοκίνητο, μικρὲς ηλεκτρικὲς συσκευές, ὅπως ραδιόφωνα καὶ φωνογράφους, καθὼς καὶ ἐνδύματα ἀπὸ συνθετικὰ υφάσματα, τὴν κατασκευὴ τῶν ὁποίων ἔκαναν δυνατὴ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς χημείας. [...] Με τὴ σταδιακὴ επικράτηση τῆς οκτάωρης ἐργασίας, ὅλο καὶ περισσότερη



προσοχή δινόταν στον ελεύθερο χρόνο ως μια θετική πλέον πηγή ανθρώπινης ικανοποίησης για όλους και όχι μόνο για τους πλουσίους. Τα παραθαλάσσια θέρετρα της Ευρώπης άρχισαν να γεμίζουν από παραθεριστές καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι είχαν τον χρόνο και τα μέσα να απολαμβάνουν τις διακοπές τους. Μια έκρηξη ενδιαφέροντος για το ποδόσφαιρο μεταξύ των Ευρωπαίων μπορούσε να συγκριθεί μόνο με την παράλληλη ανάπτυξη του επαγγελματικού μπέιζ-μπολ και του ποδοσφαίρου στα κολλέγια των ΗΠΑ. Τεράστια στάδια άρχισαν να χτίζονται σε όλη την Ευρώπη.

F.W. Pethick Lawrence (ed.), *The Trial of the Suffragette Leaders*, στο: Noble et al., *Western Civilization. The Continuing Experiment*, τ. 2, London: Houghton Mifflin Co., 42005, σ. 898, στο: Ιστορία του νεότερου και του σύγχρονου κόσμου (από το 1815 έως σήμερα), Γ' Γενικού Λυκείου & Δ' Εσπερινού Λυκείου Γενικής Παιδείας, Αθήνα: ΙΤΥΕ Διόφαντος, 2013, σ. 98.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[Τα όρια της ευημερίας]

Η ευημερία έχει ωστόσο και τα όριά της. Πρώτα πρώτα δεν είναι καθόλου πανευρωπαϊκό φαινόμενο. Όσες χώρες αποζούν κατ' εξοχήν από τη γεωργία και την εξαγωγή αγροτικών προϊόντων υποφέρουν από τη συσσώρευση αποθεμάτων και την πτώση των τιμών που χαρακτηρίζουν αυτό τον τομέα. Η κεντρική και ανατολική Ευρώπη, απ' όπου αντλούσε προπολεμικά το υπόλοιπο τμήμα της ηπείρου το μισό των εισαγωγών του σε σιτάρι, έχει περιοριστεί στο 10% της αγοράς, εξαιτίας του αμερικανικού ανταγωνισμού. Ακόμη και στη Γαλλία, όπου η αγροτική παραγωγή προστατεύεται από υψηλούς τελωνειακούς δασμούς, οι αγρότες με δυσκολία συναγωνίζονται τα ξένα προϊόντα. Το ίδιο και στη Γερμανία, όπου οι αγρότες καταχρεώνονται και υποθηκεύουν τη γη τους (ανατολικά του Έλβα το ύψος των χρεών ξεπερνάει στα 1929 την αξία των κτημάτων σε ποσοστό 50 ως 100%).

S. Bernstein και P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, τ.3: *Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης, 1919 έως σήμερα*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1997, σ. 48.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

- α. Σελ. 66-67 : Και οι Οθωμανοί τούρκοι... των χριστιανών της χώρας.
- β. Σελ. 140 : Μετά το 1945... γνωστός ως ψυχρός πόλεμος.
- γ. Σελ. 154 : Τον Μάιο του 1949... ανθρώπινων δικαιωμάτων.

ΘΕΜΑ Α2

- α – 6
- β – 7
- γ – 3
- δ – 2
- ε – 1

ΘΕΜΑ Β1

- α) σελ. 85 Κατευθυντήριοι στόχοι των νικητριών δυνάμεωντις διάφορες εθνότητες.
- β) σελ. 85 **Η Συνθήκη των Βερσαλλιών.** Στη συνθήκη ειρήνης...προς τις δυνατότητές της.

ΘΕΜΑ Β2

- α) σελ. 120 Η επικράτηση των Ελλήνων στον πόλεμο... της Μέσης Ανατολής.
- β) σελ. 121 Η σημασία της ένοπλης...του ρωσικού χειμώνα.

ΘΕΜΑ Γ1

Από το σχολικό βιβλίο:

Σελ. 31–32 **Η έκβαση της επανάστασης.** Η νέα χώρα της Ευρώπης...ως μεταγενέστερη ευσεβή εθνική ευχή.

Από το παράθεμα :

- Πολιτική ανεξαρτησία Ελλάδας που υπογράφηκε από πληρεξουσίους Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας καθώς και ο πλήρης ορισμός σύμφωνα με το πρώτο άρθρο.
- Άρθρο 2 : οριοθέτηση ελληνικής συνοριακής γραμμής, χωρίς την ενσωμάτωση της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας.
- Άρθρο 3 : πολιτειακό καθεστώς της Ελλάδας και συνθήκες εξουσίας του Ηγεμόνος Κυριάρχη.



- Άρθρο 8: αυτοαναγόρευση των τριών αυλών σε εγγυήτριες δυνάμεις.
- Αμφίσημη σημασία πρωτοκόλλου : Για τις Δυνάμεις διευθέτηση ενός δύσκολου ζητήματος, για τους Έλληνες έναρξη ελεύθερου πολιτικού βίου.
- Τέλος Ελληνικής επανάστασης- ίδρυση ελληνικού κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1

Από το σχολικό βιβλίο :

Σελ. 98-99 **Η οικονομική και κοινωνική συγκυρία.** Η εξέλιξη των σχέσεων...με μεθόδους δημοκρατικές.

Από τα παραθέματα :

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

- Εμφανής ευημερία δεκαετίας του 1920
- Άνοδος βιομηχανικής παραγωγής (αυτοκίνητα, ηλεκτρικές συσκευές, ραδιόφωνα, υφάσματα)
- Οκτάωρη εργασία : αύξηση ελεύθερου χρόνου για όλους.
- Θερινός τουρισμός
- Μαζικός αθλητισμός σε Ευρώπη, Η.Π.Α και κατασκευή μεγάλων σταδίων.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

- Πτώση τιμών αγροτικών προϊόντων και υπερσυσσώρευση αποθεμάτων.
- Πτώση εξαγωγών κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης λόγω ανταγωνισμού με Αμερική.
- Στη Γαλλία : αδυναμία ανταγωνισμού ξένων προϊόντων παρά τον προστατευτισμό.
- Στη Γερμανία : υπερχρέωση αγροτών και υποθήκευση γης.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α. Δεκεμβριστές
- β. Σχέδιο Σουμάν
- γ. Συμφωνία Ζυρίχης – Λονδίνου (1959)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η μεγάλη οικονομική κρίση των ετών 1929-1932 είχε ως αφετηρία την αιφνίδια ραγδαία πτώση των τιμών στο χρηματιστήριο του Λονδίνου.
- β. Η κατάληψη της Πολωνίας από τους Γερμανούς είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία του γκέτο της Βαρσοβίας, όπου συγκεντρώθηκαν, υπό περιορισμό, 500.000 Εβραίοι.
- γ. Η απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία, στις 6 Ιουνίου του 1944, έγινε σε εφαρμογή του σχεδίου «Μαρίτα».
- δ. Τον Δεκέμβριο του 1974 διενεργήθηκε στην Ελλάδα δημοψήφισμα για τη μορφή του πολιτεύματος, στο οποίο επικράτησαν οι υποστηρικτές της αβασίλευτης δημοκρατίας.
- ε. Το Τείχος του Βερολίνου έγινε το σύμβολο της διαίρεσης της Ευρώπης έως την πτώση του, το 1989.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες συνθήκες ευνόησαν την επικράτηση της επανάστασης του 1821 στη νότια Ελλάδα;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Ποια ήταν τα βασικά γνωρίσματα του εργοστασιακού συστήματος κατά τη βιομηχανική επανάσταση;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

- α) στον ανταγωνισμό Ελλήνων και Βουλγάρων, στο πλαίσιο του Μακεδονικού Αγώνα, μέχρι το κίνημα των Νεοτούρκων (μονάδες 13) και
- β) στις προσπάθειες, από ελληνικής πλευράς, για την ενίσχυση του αγώνα αυτού (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η πορεία των διπλωματικών εξελίξεων σε συνδυασμό με την απήχηση της φιλοβουλγαρικής προπαγάνδας στο εξωτερικό και την ένταση της τρομοκρατικής δραστηριότητας των ανταρτικών ομάδων στις μακεδονικές επαρχίες, οδηγούσαν στη συνέγερση της ελληνικής κοινής γνώμης και την

παρώθηση της ελληνικής κυβερνήσεως στην ανάληψη δραστικών πρωτοβουλιών. Από το 1903, δραστήριοι υπηρεσιακοί φορείς, εκπρόσωποι ποικιλώνυμων συλλόγων και απλοί ιδιώτες έτειναν να συμβάλλουν με χρηματικά κονδύλια και σύντονες ενέργειες στη διαφώτιση της διεθνούς κοινής γνώμης για τα προβλήματα του ελληνισμού της Μακεδονίας και της Θράκης. Δημοσιεύματα βασισμένα σε υπεύθυνα στατιστικά στοιχεία, ομιλίες και άρθρα επιφανών Ευρωπαίων δημοσιολόγων υπέρ των ελληνικών δικαίων και, ακόμη, σύσταση φιλελληνικών συλλόγων στο Παρίσι και το Λονδίνο,

προορισμένων να ανακόψουν το ρεύμα της φιλοβουλγαρικής προπαγάνδας, προάγγελλαν μία νέα, περισσότερο δυναμική, αντίληψη στη διαχείριση των εθνικών υποθέσεων. [...] Πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραμάτισε ο Γερμανός Καραβαγγέλης, Μητροπολίτης Καστοριάς από το 1900, ιεράρχης

προορισμένος, με το ψυχικό σθένος, τη δύναμη επιβολής και την αίσθηση ρεαλισμού που τον διέκριναν, να μεταβληθεί σε εμψυχωτή και σταυροφόρο της εθνικής ιδέας, σε χώρο που ξεπερνούσε τα όρια της δικαιοδοσίας του. Η προσπάθεια για τον εντοπισμό και το συντονισμό των ενεργειών των γηγενών Ελλήνων που θα ήταν δυνατό να στρατευθούν στον αγώνα για την περιστολή της τρομοκρατίας στην ύπαιθρο και τις κωμοπόλεις της Μακεδονίας ήταν εύλογο να ενθαρρυνθεί από τις τοπικές ελληνικές προξενικές αρχές. Οι εγγενείς όμως δυσχέρειες ενός ανάλογου εγχειρήματος, [...] συνετέλεσαν στη συγκέντρωση και την αναδοχή του κύριου βάρους της προσπάθειας για την ενεργοποίηση του τοπικού στοιχείου από το Γερμανό Καραβαγγέλη. [...]

Κων. Σβολόπουλου, Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Πολιτική και Ιστορία, Αθήνα 19974, σσ.41-42.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[Ο Παύλος Μελάς] έγραφε στη γυναίκα του Ναταλία στις 21 Αυγ./3 Σεπτ.: «Αναλαμβάνω αυτόν τον αγώνα με όλην μου την ψυχήν και με την ιδέαν ότι είμαι υποχρεωμένος να τον αναλάβω. Είχα και έχω την ακράδαντον πεποίθησιν ότι δυνάμεθα να εργασθώμεν εν Μακεδονία και να σώσωμεν πολλά πράγματα. Έχων δε την πεποίθησιν ταύτην, έχω και υπέρτατον καθήκον να θυσιάσω το παν όπως πείσω και Κυβέρνησιν και κοινήν γνώμην περί τούτου».[...]

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ', Νεώτερος Ελληνισμός από 1881 ως 1913, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 20002, σσ. 239-240.

ΘΕΜΑ Δ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

- α) στις στρατιωτικές επιχειρήσεις του δυτικού μετώπου, κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, μέχρι το καλοκαίρι του 1918 (μονάδες 13) και
- β) στις συνθήκες που επικρατούσαν στα χαρακώματα (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος διέψευσε πολλούς στρατιωτικούς ειδήμονες που πίστευαν ότι θα τελείωνε γρήγορα. Οι ανοιχτές πολεμικές επιχειρήσεις ελιγμών και μετακινήσεων στρατευμάτων, γρήγορα σταμάτησαν στο Δυτικό Μέτωπο – τη γραμμή μάχης που απλωνόταν διαμέσου της Γαλλίας, από την Ελβετία μέχρι τη Βόρεια Θάλασσα, όπου μαινόταν ο πόλεμος για τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Μετά την αρχική προώθηση γερμανικών στρατευμάτων στη Γαλλία, οι αντίπαλοι στρατοί ακινητοποιήθηκαν σε ένα απέραντο δίκτυο χαρακωμάτων, από το οποίο εξαπολύονταν επιθέσεις για την εκδίωξη του εχθρού, συνήθως τις σκοτεινές ώρες πριν από τα χαράματα.[...]

Μάχες που δεν κατέληγαν πουθενά σχεδόν, καταβρόχθιζαν τους άνδρες που πολεμούσαν. Πάνω από 600.000 στρατιώτες σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν όταν οι Γερμανοί, χωρίς επιτυχία, πολιορκήσαν το γαλλικό οχυρό του Βερντέν, κοντά στα ανατολικά σύνορα της Γαλλίας, για διάστημα

έξι μηνών, την άνοιξη του 1916. Στη μάχη κατά μήκος του ποταμού Σομ, που κράτησε από τον Ιούλιο μέχρι τον Οκτώβριο του 1916 και η οποία χάρισε στους Αγγλογάλλους όχι περισσότερα από λίγα

χιλιόμετρα, οι Γερμανοί έχασαν 500.000 στρατιώτες, οι Βρεταννοί 400.000 και οι Γάλλοι 200.000. [...]

E. Burns, Ευρωπαϊκή Ιστορία. Εισαγωγή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης, τ.Β΄, επιμέλεια-εισαγωγή Ι.Σ. Κολλιόπουλος, μτφρ. Τάσος Δαρβέρης, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1985, σσ. 265, 266.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Πόσον καιρό κρατάει όλο αυτό; Βδομάδες – μήνες ή χρόνια; Μόνο μέρες. Βλέπουμε το χρόνο να περνά πάνω στ' άχρωμα πρόσωπα των νεκρών, τρώμε μηχανικά, τρέχουμε, τρυπούμε κορμιά με τις ξιφολόγχες, πυροβολούμε, σκοτώνουμε, ξαπλώνουμε κει πέρα, είμαστε εξασθενημένοι, παραδομένοι [...] [...] Τα πολυβόλα θερίζουν. Ξέρω ότι τα συρματοπλέγματά μας είναι πολύ δυνατά και σχεδόν αδιαπέραστα – σε μερικά σημεία είναι φορτωμένα με ισχυρό ηλεκτρικό ρεύμα. Οι πυροβολισμοί από τα τουφέκια δυναμώνουν. [...] [...] Έχουμε πια συνηθίσει και τους ποντικούς στο χαράκωμα. Έρχονται κι αυτοί από την ουδέτερη ζώνη – και ξέρουμε για ποιο λόγο. [...] Τη νύχτα ακούμε πάλι το θόρυβο από τις μηχανές, πίσω απ' τις εχθρικές γραμμές. Όλη μέρα, έχουμε μόνο τον κανονικό βομβαρδισμό, έτσι που είμαστε σε θέση να επιδιορθώσουμε τα χαρακώματα. [...]

[...] Πίσω μας βρίσκονται βροχερές βδομάδες – γκρίζος ουρανός, γκρίζα, υγρή γη, γκρίζος θάνατος. Μόλις βγούμε έξω η βροχή μάς μουλιάζει αμέσως κάτω απ' τις χλαίνες και τ' αδιάβροχά μας· και μένουμε βρεγμένοι όλο τον καιρό που βρισκόμαστε στην πρώτη γραμμή. Ποτέ δε στεγνώνουμε. Αυτοί που φορούν ψηλές μπόττες, δένουν τσουβάλια με άμμο μπρος στα χαρακώματα, έτσι που να μη πλημμυρίσουμε πολύ γρήγορα· τα όπλα μας έχουν παλιώσει, τα ρούχα μας το ίδιο, όλα έχουν μουλιάσει και λυώνουν, το χώμα γίνεται μια λαδερή μάζα κι ανάμεσά του βλέπεις κίτρινες λιμνούλες με κόκκινες ραβδώσεις από αίμα, όπου νεκροί, τραυματίες κι όσοι καταφέρνουν να επιβιώσουν βουλιάζουν αργά και σιωπηλά. [...]

Έριχ Μαρία Ρεμάρκ, Ουδέν Νεώτερον από το Δυτικόν Μέτωπον, μτφρ. Δ. Κωστελένος, Εκδ. Δαρέμα, Αθήνα χχ, σσ. 110, 170, 106, 218.

*Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

- α. Σελ. 15 : Στις βορειοανατολικές παρυφές ... κατέστειλε.
- β. Σελ. 155: Η έναρξη ... υπερεθνικής αρχής.
- γ. Σελ. 159-160: Τον Φεβρουάριο του 1959 ... 1960.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Λ
- β. Σ
- γ. Λ
- δ. Σ
- ε. Σ

ΘΕΜΑ Β1

Σελ. 26 « Από την Πελοπόννησο ... Θ. Κολοκοτρώνη»
Προαιρετική αναφορά: σελ. 26-27 « Την επανάσταση ... κατοίκων της.»

ΘΕΜΑ Β2

Σελ. 41 « Η οικονομία ... στην Αγγλία.»

ΘΕΜΑ Γ1

- α. Από το σχολικό βιβλίο:
Σελ. 65-66 « Ο ανταγωνισμός ... των Ελλήνων.»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α

- Επιβεβαίωση της ιστορικής αφήγησης
- Απήχηση φιλοβουλγαρικής προπαγάνδας
- Ένταση τρομοκρατικής δράσης

β. Από το σχολικό βιβλίο:

Σελ. 66 « Νέοι από όλη την Ελλάδα ... εναντίον των Τούρκων.»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α

- Συμβολή με χρηματικά κονδύλια από διάφορους παράγοντες (1903)
- Διαφώτιση της διεθνούς κοινής γνώμης με δημοσιεύματα, ομιλίες, σύσταση φιελληνικών συλλόγων στο εξωτερικό
- Σημασία ρόλου Γερμανού Καραβαγγέλη
- Ενθάρρυνση της προσπάθειας από τοπικές (Μακεδονία) ελληνικές προξενικές αρχές

Κείμενο Β

- Επιστολή Παύλου Μελά προς τη σύζυγο του Ναταλία: σημασία του Μακεδονικού αγώνα και ανάγκη διαφώτισης κοινής γνώμης και ελληνικής κυβέρνησης για την

εθνική υπόθεση της Μακεδονίας.

ΘΕΜΑ Δ

α. Από το σχολικό βιβλίο:

Σελ. 78 « Η πολεμική προσπάθεια ... Μεγάλου Πολέμου.»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α

- Διάψευση άποψης ειδικών για συντομία πολέμου
- Σταθεροποίηση Δυτικού μετώπου στη γραμμή από την Ελβετία μέχρι τη Βόρειο θάλασσα (1914-1918)
- Ακίνητοποίηση αντιπάλων στρατευμάτων λόγω δικτύου χαρακωμάτων
- Πολύνεκρες μάχες (Βερντέν, ποταμός Σομ)

β. Από το σχολικό βιβλίο:

Σελ. 78 « Επί τέσσερα χρόνια ... δε θα τελείωνε ποτέ.»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Β

Επισήμανση ότι το παράθεμα είναι απόσπασμα λογοτεχνικού έργου που αποδίδει ρεαλιστικά τις λεπτομέρειες της ζωής των στρατιωτών στα χαρακώματα.

- Μονοτονία με αποτέλεσμα την ψυχική φθορά των στρατιωτών
- Αδιαπέραστες γραμμές άμυνας και συνεχείς βομβαρδισμοί σε συνδυασμό με τις άσχημες καιρικές συνθήκες επέτειναν το ψυχικό αδιέξοδο των στρατιωτών
- Εξοικείωση με τις τραγικές συνθήκες ζωής στα χαρακώματα (θάνατος)

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ
(ΟΜΑΔΑ Β΄)
ΤΕΤΑΡΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2015
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α)** Συμβούλιο Ασφαλείας ΟΗΕ
- β)** Χάτι Χουμαγιούν
- γ)** Ανατολικό Ζήτημα

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α)** Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) ιδρύθηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης (1957).
- β)** Η διεθνής οικονομική κρίση του 1929 είχε ως συνέπεια τη χρεοκοπία της Ελλάδας (1932).
- γ)** Η προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού μέσω του Σχεδίου Ανάν κατέληξε σε επιτυχία.
- δ)** Στις αρχές του 1956, ο Χρυσόστοφ εξήγγειλε την πολιτική της διαφάνειας, η οποία θα συνέβαλλε στην οικονομική ανασύνταξη της ΕΣΣΔ.
- ε)** Η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 οδήγησε στην παραχώρηση του πρώτου Συντάγματος του Ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους .

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Η καταστροφή της Χίου και ο αντίκτυπός της στον υπόλοιπο κόσμο.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

- α)** Ποιες ρυθμίσεις περιλάμβανε η συνθήκη του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1913); (μονάδες 5)
- β)** Ποια ζητήματα παρέμειναν σε εκκρεμότητα μετά την υπογραφή της παραπάνω συνθήκης και ποια από αυτά ρύθμισε το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας (4/17 Δεκεμβρίου 1913); (μονάδες 8)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η κατάσταση στην Ελλάδα κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας του Όθωνα (1833-1835)

Όταν λοιπόν στις 25 Ιανουαρίου/6 Φεβρουαρίου 1833 φθάνει ο Όθων στην Ελλάδα, συνοδευόμενος από τα τρία μέλη της αντιβασιλείας, τον Armansperg, Maurer και τον Heideck, βρίσκει τη χώρα σε πλήρη αναρχία. [...] Η οικονομική κατάσταση ήταν από κάθε άποψη αξιοθρήνητη. Αλλά και γενικά η ταμειακή κατάσταση του κράτους ήταν χαώδης. Έπρεπε να πληρωθούν οι καθυστερημένοι από το 1827 μισθοί των υπαλλήλων, που ως το τέλος του 1832 υπολογίζονταν σε 23.437.413 φοίνικες. Έπρεπε ν' αποζημιωθούν τα ναυτικά νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, για να κινηθεί το εμπόριο. Οι αποζημιώσεις αυτές υπολογίζονταν σε 5 εκατ. φράγκα. Επίσης έπρεπε να εξοφληθούν οι αποζημιώσεις των αγωνιστών, που τις είχε αναγνωρίσει η συνέλευση της Τροιζήνας και που ανέβαιναν σε 9.300.000 φρ. Επίσης έπρεπε να καταβληθούν στην Τουρκία αποζημίωση 13.333.333 φρ. για την παραχώρηση της επαρχίας Λαμίας στα όρια του ελληνικού κράτους. Επίσης έπρεπε να εξοφληθούν και μερικές άλλες μικροπιστώσεις. Εκτός από όλες αυτές τις απαιτήσεις, το ελληνικό κράτος έπρεπε ευθύς μετά την εγκατάσταση της αντιβασιλείας ν' αντιμετωπίσει τις τακτικές δαπάνες της κρατικής μηχανής, της πληρωμής των τόκων του δανείου των 60 εκατ., που υπολογίζονταν σε 3.351.950 φρ., και της υπηρεσίας του χρεωλυσίου που υπολογίζονταν σε 670.390 φρ.

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, Θεσσαλονίκη: ΒΑΝΙΑΣ, 2004 κβ, σσ. 210-211.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η αντιβασιλεία απασχολήθηκε με την εσωτερική οργάνωση του κράτους, η οποία καταστρώθηκε και νομοθετήθηκε κατά το πρότυπο του διοικητικού οργανισμού και μηχανισμού που λειτουργούσε τότε στη Βαυαρία και στα άλλα μεσαία ή μικρά γερμανικά κράτη κατ' επίδραση του γαλλικού συγκεντρωτικού διοικητικού συστήματος του 1790 (το νέο ελληνικό διοικητικό σύστημα, κατά βάση, εξακολουθεί να υφίσταται ως σήμερα). Διατήρησε τα 7 υπουργεία που προϋπήρχαν (εξωτερικών, δικαιοσύνης, εσωτερικών, εκκλησιαστικών και εκπαίδευσης, οικονομικών, στρατιωτικών, ναυτικών) και πρόσθεσε ως παράρτημα του υπουργείου εσωτερικών το δημοσιονομικών γραφείων, που ήταν απαραίτητο για την επίλυση των καυτών εποικιστικών προβλημάτων της χώρας. [...] Οργανώνει τη δικαιοσύνη και συντάσσει κώδικες. Επίσης προβαίνει στη συστηματική οργάνωση της χώρας ιδρύοντας το Ανώτατον Λογιστήριο, τα κεντρικά και επαρχιακά ταμεία και το Εθνικόν Νομισματοκοπείον. Στην οργανωτική αυτή εργασία πρωταρχικός είναι ο ρόλος του Maurer. Στις 27 Σεπτεμβρίου/9 Οκτωβρίου 1833 ιδρύεται το Ελεγκτικόν Συνέδριον με πρόεδρο τον Γάλλο οικονομολόγο Arthémond de Regny, ο οποίος εργάστηκε με ακαταπόνητο ζήλο για την οργάνωση των οικονομικών του κράτους.

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, Θεσσαλονίκη: ΒΑΝΙΑΣ, 2004 κβ, σσ. 218-219.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε και να ερμηνεύσετε τη διαφωνία Κωνσταντίνου-Βενιζέλου ως προς τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο:

α) κατά την κήρυξή του (μονάδες 12) και

β) μετά τις προτάσεις της αγγλικής κυβέρνησης, το Φεβρουάριο του 1915 (μονάδες 13).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Βενιζέλος είχε έντονους συναισθηματικούς δεσμούς με τη Βρετανία και τη Γαλλία, οι οποίες, μαζί με τη Ρωσία, σχημάτιζαν τις Δυνάμεις της Αντάντ. Όχι μόνο θεωρούσε ότι θα είναι οι νικήτριες Δυνάμεις, αλλά και ότι θα ευνοούσαν περισσότερο την επίτευξη και των υπόλοιπων εδαφικών προσδοκιών της χώρας. Ο Κωνσταντίνος, αντίθετα, επίτιμος στρατάρχης του γερμανικού στρατού και παντρεμένος με την αδελφή του κάιζερ της Γερμανίας Γουλιέλμου Β΄, έτρεφε μεγαλύτερο σεβασμό προς τις στρατιωτικές ικανότητες των Κεντρικών Δυνάμεων, της Γερμανίας και της Αυστροουγγαρίας. [...]

Τον Ιανουάριο του 1915 ο Γκρέι πρότεινε να παραχωρήσει η Ελλάδα στη Βουλγαρία τις νεοαποκτηθείσες περιοχές της Καβάλας, της Δράμας και των Σερρών, με αντάλλαγμα αφενός τη Βόρειο Ήπειρο και αφετέρου την ακόμα πιο ελκυστική –αν και αόριστη– υπόσχεση «σημαντικών εδαφικών παραχωρήσεων στις ακτές της Μικράς Ασίας», η οποία με τον μεγάλο ελληνικό πληθυσμό της, συνιστούσε σημαντικό στόχο των αλυστρωτικών φιλοδοξιών.

Richard Clogg, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-2000, Αθήνα: Κάτοπτρο, 20032, σσ. 109-111.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο Βενιζέλος κατέβαλε τότε όλες τις προσπάθειες να προσανατολίσει τον βασιλιά Κωνσταντίνο και το Γενικό Επιτελείο (οι αρχηγοί του Βίκτωρ Δούσμανης και Ιωάννης Μεταξάς προβάλλουν αντιρρήσεις) προς την Entente και να φέρει την Ελλάδα στο πλευρό της. Πιστεύει πραγματικά ότι ο πόλεμος θα τελειώσει με την νίκη της Entente και ότι η Ελλάδα πρέπει να επωφεληθεί απ' αυτή την ευκαιρία, για να πραγματοποιήσει τις εθνικές της διεκδικήσεις, αλλά οι στρατιωτικές νίκες των Γερμανών και Αυστριακών σε όλα τα μέτωπα, η αποτυχία της Entente στα Δαρδανέλλια έχουν κάνει εφεκτικούς 1 πολλούς Έλληνες και προ πάντων τη βασιλική οικογένεια. Αυτοί πιστεύουν κιόλας στη γερμανική νίκη.

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, Θεσσαλονίκη: ΒΑΝΙΑΣ, 2004 κβ, σσ. 352-353.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Τα πράγματα έγιναν ακόμα πιο περίπλοκα όταν τον Φεβρουάριο του 1915, οι Σύμμαχοι της Αντάντ επιχείρησαν την ατυχή εκστρατεία των Δαρδανελίων. Ο Βενιζέλος ανυπομονούσε να συμμετάσχει [...] Ο βασιλιάς, ενώ στην αρχή είχε συμφωνήσει με την ελληνική συμμετοχή, άλλαξε γνώμη επηρεασμένος από την παραίτηση του αρχηγού του ελληνικού Γενικού Επιτελείου, συνταγματάρχη Ιωάννη Μεταξά, μελλοντικού στρατιωτικού δικτάτορα, ο οποίος φοβόταν ότι η Βουλγαρία θα επωφελείτο από οποιαδήποτε ελληνική ανάμειξη.

Richard Clogg, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-2000, Αθήνα: Κάτοπτρο, 20032, σ. 111.

* Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α) σχολ. βιβλίο σελ. 141 «Τα βασικά όργανα του ΟΗΕ ... να αδρανοποιηθεί ο Ο.Η.Ε.».
β) σχολ. βιβλίο σελ. 246 «Επίσημο οθωμανικό έγγραφο που φέρει την ιδιόχειρη

υπογραφή του σουλτάνου».

σχολ. βιβλίο σελ.40 «Ο σουλτάνος είχε ήδη εκδώσει ... Τανζιμάτ (μεταρρυθμίσεων)».

γ) σχολ. βιβλίο σελ. 38 «Ανατολικό Ζήτημα ονομάζεται ... Χερσόνησο του Αίμου».

ΘΕΜΑ Α2

α) Σωστό β) Σωστό γ) Λάθος δ) Λάθος ε) Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Σχολ. βιβλίο σελ. 26 «Την επανάσταση στερέωσαν ... (σελ. 27) σε όλο τον κόσμο».

ΘΕΜΑ Β2

α) σχολ. βιβλίο σελ. 73 «...οι πληρεξούσιοι της Ελλάδας ... Β' Βαλκανικός Πόλεμος».

β) σχολ. βιβλίο σελ. 81 «Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου άφησε ανοικτά ... την ελληνική κυριαρχία».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α) σχολ. βιβλίο σελ. 34 «Η Ελλάδα του 1830 ... καταστραφεί πολλές γέφυρες».

i) Ελλάδα των αρχών της δεκαετίας 1830

- ολιγάνθρωπο κράτος (750 χιλ. κάτοικοι)
- κατεστραμμένες παραγωγικές υποδομές (εμπορικός στόλος των ναυτικών νησιών, καλλιέργειες, εγγειοβελτιωτικά έργα, συγκοινωνίες)

ii) τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από το πρώτο παράθεμα του Απ. Βακαλόπουλου

- με την άφιξη του Όθωνα και της βαυαρικής Αντιβασιλείας του το 1833 η εικόνα που αποπνέει η χώρα είναι αποκαρδιωτική:
- «αξιοθρήνητη» οικονομική κατάσταση, χαώδης η δημοσιονομική πολιτική (έλλειψη οικονομικών αποθεμάτων, τεράστια κρατικά χρέη προς δημοσίους υπαλλήλους, ναυτικά νησιά, αγωνιστές του 1821, Οθωμανική Αυτοκρατορία, μικροπιστωτές)
- ανάγκη αναθέρμανσης θαλασσίου εμπορίου, αντιμετώπισης τακτικών δαπανών κράτους και εξυπηρέτησης των τοκοχρεωλυσίων των εξωτερικών δανείων.

β) σχολ. βιβλίο σελ. 34 «Ο Όθων έφερε μαζί του ... δεν επέτρεπαν αρχιτεκτόνων και καλλιτεχνών».

i) εσωτερική αναδιοργάνωση (νομοθεσία, διοίκηση, δημόσια εκπαίδευση, δημόσιες υπηρεσίες, πολεοδομία)

ii) τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από το δεύτερο παράθεμα του Απ. Βακαλόπουλου στο οποίο επισημαίνονται τα εξής:

- η εσωτερική οργάνωση βασίστηκε στο αντίστοιχο διοικητικό σύστημα της Βαυαρίας και άλλων γερμανικών κρατών της εποχής καθώς και στο γαλλικό συγκεντρωτικό διοικητικό σύστημα του 1790.
- διατηρεί τα υπάρχοντα υπουργεία (επτά στον αριθμό) αλλά καινοτομεί ιδρύοντας α) δημοσιονομικό γραφείο στο υπουργείο εσωτερικών για την αντιμετώπιση «καυτών εποικιστικών προβλημάτων». β) βελτιώνει τον τομέα της δικαιοσύνης με νέα νομοθεσία

- ιδρύει «Ανώτατον Λογιστήριον», «κεντρικά και επαρχιακά ταμεία», «Εθνικόν Νομισματοκοπείον», «Ελεγκτικό Συνέδριον», με στόχο την αναθέρμανση της οικονομίας.

iii) **σχολ. βιβλίο σελ. 34** «Σε άλλους τομείς ... στη χώρα να αναπτυχθεί».

ΘΕΜΑ Δ1

α) Σχολ.βιβλ. σελ. 82 « Η στάση της Ελλάδας κατά την κήρυξη ... δεν έγινε δεκτή από τον Κωνσταντίνο».

* Ο Βενιζέλος αφενός δεσμεύεται με αμυντική συμφωνία ήδη από τον Β΄ Βαλκανικό πόλεμο με την Σερβία που πολεμά ενάντια της Αυστρίας, αφετέρου αναμένει δελεαστικές προτάσεις από την Αντάντ για να εγκαταλείψει την ουδετερότητα και να συμπράξει μαζί της, με την οποία ταυτιζόταν ιδεολογικά (Δημοκρατία – Φιλελευθερισμός) .

* Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από τα δύο παραθέματα του R. Clogg και του Απ. Βακαλόπουλου στα οποία επισημαίνονται:

i) Η πεποίθηση του Βενιζέλου για την νικηφόρα έκβαση του πολέμου υπέρ της Αντάντ και

ii) Η προσδοκία του Βενιζέλου για την ολοκλήρωση των εθνικών διεκδικήσεων της χώρας (εδafικά οφέλη) μέσω της Αντάντ.

* Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος – επίτιμος στρατάρχης του Γερμανικού στρατού, γαμπρός του Κάιζερ Γουλιέλμου Β΄ και λάτρης του γερμανικού μιλιταρισμού – καθώς και το επιτελείο του (Δούσμανης, Μεταξάς, Στρέιτ) στηρίζουν την ουδετερότητα της Ελλάδας, τόσο για να διατηρήσει ανέπαφα τα νεοαποκτηθέντα από τους Βαλκανικούς πολέμους εδάφη της, όσο και γιατί πιστεύει στη νίκη της Γερμανίας και των Κεντρικών Δυναμέων, ιδιαίτερα μετά τις νίκες που σημειώθηκαν σε όλα τα μέτωπα εις βάρος της Αντάντ.

β) Σχολ. Βιβλ. Σελ. 82 « Η ουδετερότητα της Ελλάδας ... αναγκασμένος να παραιτηθεί». Σύμφωνα και με τα παραθέματα του Clogg η Αντάντ το Φεβρουάριο του 1915 προτείνει στην Ελλάδα να παραχωρήσει τις νεοαποκτηθείσες κτήσεις σε Καβάλα, Δράμα, Σέρρες, υπέρ της Βουλγαρίας με αντάλλαγμα τη Βόρεια Ήπειρο και εδάφη στη Μ. Ασία, η οποία ήταν επίκεντρο του Ελληνικού αλυτρωτισμού. Προϋπόθεση ήταν η συμμετοχή της Ελλάδας με την Αντάντ στην εκστρατεία κατά των Στενών των Δαρδανελίων. Ο Βενιζέλος εγκαταλείπει την ουδετερότητα και έρχεται σε ρήξη με τον Κωνσταντίνο προκαλώντας την πρώτη παραίτηση του.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΜΑΤΩΝ

Τα θέματα της Ιστορίας Γενικής Παιδείας κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα της εξεταστέας ύλης με ιδιαίτερη έμφαση στη Νεοελληνική Ιστορία και απευθύνονταν σε άρτια προετοιμασμένους υποψηφίους. Δεν παρουσίασαν κάποια ασάφεια ή εξαιρετική δυσκολία με προϋπόθεση οι υποψήφιοι να ήταν σωστά προετοιμασμένοι, εξοικειωμένοι με τη μεθοδολογία επεξεργασίας ιστορικών παραθεμάτων (Β΄ ομάδα ερωτήσεων) και να διαχειρίστηκαν σωστά το χρόνο τους, διότι η έκταση των απαντήσεων ήταν αρκετά μεγάλη.